

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Anna Jelínková

**Mitigace klimatické změny v oblasti energetiky
z pohledu práva Evropské unie**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. BcA. Tereza Fabšíková, Ph.D.

Katedra: Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28. února 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 233 987 znaků včetně mezer.

V Praze dne 28. února 2023

Anna Jelínková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. BcA. Tereze Fabšíkové, Ph.D. za cenné připomínky, trpělivý přístup a za čas, který mi při přípravě diplomové práce věnovala.

Dále děkuji své rodině – mým rodičům Lence a Romanovi, sestře Elišce a svému příteli Jirkovi, kteří mi byli nesmírnou oporou a inspirací, nejen při psaní této diplomové práce, ale také během celého studia.

Obsah

ÚVOD.....	1
1. PRÁVNÍ ÚPRAVA MITIGACE KLIMATICKÉ ZMĚNY NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI.....	4
1.1. RÁMCOVÁ ÚMLUVA OSN O ZMĚNĚ KLIMATU	4
1.2. KJÓTSKÝ PROTOKOL K RÁMCOVÉ ÚMLUVĚ OSN O ZMĚNĚ KLIMATU	9
1.2.1. <i>Flexibilní mechanismy</i>	10
1.2.2. <i>Mitigace klimatické změny v energetice v Kjótském protokolu</i>	13
1.2.3. <i>Dodatek z Dauhá</i>	14
1.3. PAŘÍŽSKÁ DOHODA	14
1.3.1. <i>Vnitrostátní redukční příspěvky</i>	16
1.3.2. <i>Právní povaha Pařížské dohody</i>	17
1.4. SHRNUÍ	18
2. PRÁVNÍ ÚPRAVA MITIGACE KLIMATICKÉ ZMĚNY V EVROPSKÉ UNII.....	20
2.1. ZAKOTVENÍ OCHRANY KLIMATU A ODVĚTVÍ ENERGETIKY V PRIMÁRNÍM PRÁVU	20
2.2. SEKUNDÁRNÍ PRÁVO V OBLASTI MITIGACE ZMĚNY KLIMATU	23
2.2.1. <i>Dlouhodobý cíl přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství do roku 2050</i>	24
<i>Zelená dohoda pro Evropu</i>	25
<i>Evropský právní rámec pro klima</i>	27
2.2.2. <i>Politiky EU v oblasti klimatu a energetiky</i>	28
<i>Klimaticko-energetický balíček do roku 2020</i>	29
<i>Rámcová politika EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030</i>	31
2.3. SHRNUÍ	34
3. NÁSTROJE MITIGACE KLIMATICKÉ ZMĚNY V ENERGETICE	36
3.1. ENERGIE Z OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ	37
3.1.1. <i>Využití energie z obnovitelných zdrojů a její alternativa</i>	38
3.1.2. <i>Směrnice RED I</i>	39
3.1.3. <i>Směrnice RED II</i>	40
3.1.4. <i>Flexibilní mechanismy podle Směrnice RED II</i>	42
3.1.5. <i>Výhledy do budoucna</i>	44
3.2. ENERGETICKÁ ÚČINNOST	45
3.2.1. <i>Zásada „energetická účinnost v první řadě“</i>	45
3.2.2. <i>Právní úprava energetické účinnosti</i>	46
3.2.3. <i>Výhledy do budoucna</i>	48
3.3. SYSTÉM OBCHODOVÁNÍ S EMISNÍMI POVOLENKAMI – EU ETS.....	49
3.3.1. <i>Působnost EU ETS</i>	50
3.3.2. <i>Cena emisních povolenek</i>	51
3.3.3. <i>Distribuce emisních povolenek</i>	52
3.3.4. <i>Monitoring</i>	53

3.3.5.	<i>Fáze EU ETS</i>	53
3.3.6.	<i>Výhledy do budoucna</i>	55
3.4.	SYSTÉM SDÍLENÍ ÚSILÍ	55
3.4.1.	<i>Působnost systému sdílení úsilí</i>	56
3.4.2.	<i>Vnitrostátní cíle a roční emisní přiděly</i>	57
3.4.3.	<i>Monitoring</i>	59
3.4.4.	<i>Výhledy do budoucna</i>	59
3.5.	ENERGETICKÁ UNIE	60
3.6.	SHRNUTÍ	61
4.	POVAHA SPRÁVY ENERGETICKÉ UNIE	63
4.1.	FORMA PRAMENE PRÁVA	64
4.2.	POVAHA POVINNOSTÍ	66
4.3.	JASNOST A PŘESNOST FORMULACE POVINNOSTÍ.....	69
4.4.	ODPOVĚDNOST A MOŽNOST VYNUCENÍ POVINNOSTÍ.....	73
4.5.	SHRNUTÍ	78
	ZÁVĚR	82
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	85
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	87
	ABSTRAKT	104
	ABSTRACT	105

Úvod

Změna klimatu je jedním z nejzávažnějších globálních problémů, kterým lidstvo v současnosti čelí. Stále znatelnější růst průměrné globální teploty způsobuje nevratné environmentální změny a ohrožuje tak budoucnost celé lidské společnosti. Dnes už přitom není pochyb o tom, že změna klimatu je z velké části způsobena antropogenními emisemi skleníkových plynů, které globálně nadále stoupají.¹ Důkazy Mezinárodního panelu pro změnu klimatu (dále jen „IPCC“) jsou nepochybné – s narůstající koncentrací antropogenních skleníkových plynů se atmosféra i světové oceány oteplují stále rychlejším tempem. To má za následek tání polárního ledu, s tím související stoupaní hladiny moří a oceánů,² zvýšený výskyt sucha, snižování biodiverzity a další nepříznivé účinky pro životní prostředí. Podle generálního tajemníka OSN je současný stav klimatu výsledkem především energetické politiky.³ Energetický sektor je největším zdrojem antropogenních emisí skleníkových plynů,⁴ proto jsou mitigační opatření zaváděná v energetice klíčovým nástrojem boje proti změně klimatu. Přestože je změna klimatu ve své podstatě přirozený proces, pro mezinárodní právní úpravu, potažmo pro evropskou právní úpravu, je relevantní pouze taková změna klimatu, která je přímo nebo nepřímo vázaná na lidskou činnost.⁵

Způsoby, kterými lidstvo reaguje na měnící se klima se tradičně dělí na tzv. mitigaci a adaptaci. Mitigace, na jedné straně, představuje soubor opatření přijatých za účelem snížení emisí skleníkových plynů, které změnu klimatu způsobují, tím dochází ke zmírňování změny klimatu. Jedná se o lidský zásah vedoucí k redukci zdrojů, nebo naopak ke zvýšení propadů skleníkových plynů.⁶ Mitigace má tedy prevenční charakter a jejím cílem je

1 IPCC, 2022: Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [SHUKLA, Priyadarshi. R.; SKEA, Jim.; SLADE, Raphael.; AL KHOURDAJIE, Alaa.; VAN DIEMEN, Renée.; MCCOLLUM, David.; PATHAK, Minal; SOME, Shreya.; VYAS, Purvi.; FRADERA, Roger.; BELKACEMI, Malek.; HASIJA, Apoorva.; LISBOA, G.; LUZ, Sigourney.; MALLEY, Juliette.; (eds.)]. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2022. [cit. 7. 2. 2023]. DOI 10.1017/9781009157926.001. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/downloads/report/IPCC_AR6_WGIII_SummaryForPolicymakers.pdf. s. 6.

2 BOYLE, Alan.; REDGWELL, Catherine. *International Law and the Environment*. Fourth edition. New York: Oxford University Press, 2021. ISBN 978-0-19-959401-6. s. 357.

3 GUTERRES, António. Prohlášení šéfa OSN ke zprávě IPCC: Zmírňování (mitigace) změny klimatu, v českém překladu. In: *Osn.cz* [online]. 4. 4. 2022 [cit. 17. 2. 2023]. Dostupné z: <https://osn.cz/prohlaseni-sefa-osn-ke-zprave-ipcc-zmirnovani-mitigace-zmeny-klimatu/>.

4 IPCC, 2022: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [SHUKLA, Priyadarshi. R.; SKEA, Jim.; SLADE, Raphael.; AL KHOURDAJIE, Alaa.; VAN DIEMEN, Renée.; MCCOLLUM, David.; PATHAK, Minal; SOME, Shreya.; VYAS, Purvi.; FRADERA, Roger.; BELKACEMI, Malek.; HASIJA, Apoorva.; LISBOA, G.; LUZ, Sigourney.; MALLEY, Juliette.; (eds.)]. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2022. [cit. 7. 2. 2023]. DOI 10.1017/9781009157926. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/downloads/report/IPCC_AR6_WGIII_FullReport.pdf. s. 617.

5 Článek 1 odst. 2 Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu z roku 1992.

6 IPCC, 2022: Annex I: Glossary [VAN DIEMEN, Renée.; MATTHEWS, Robin, J. B.; MÖLLER, Vincent.; FUGLESTVEDT, Jan, S.; MASSON-DELMOTTE, Valérie.; MÉNDEZ, Carlos.; REISINGER, Andy.; SEMENOV, Sergey.(eds)]. In: *IPCC, 2022: Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [SHUKLA, Priyadarshi. R.; SKEA, Jim.; SLADE, Raphael.; AL KHOURDAJIE, Alaa.; VAN DIEMEN, Renée.; MCCOLLUM, David.; PATHAK, Minal; SOME, Shreya.; VYAS, Purvi.; FRADERA, Roger.; BELKACEMI, Malek.; HASIJA, Apoorva.; LISBOA,

předcházení klimatické změně. Adaptační, na straně druhé, označuje soubor opatření, jejichž cílem je přizpůsobení ekosystémů a lidské činnosti dopadům probíhající změny klimatu. Jde například o zlepšení odolnosti infrastruktury vůči environmentálním vlivům, ochranu pobřežních oblastí před vzestupem hladiny oceánů či přizpůsobení zemědělství v oblastech ohrožených suchem. Přestože jsou tyto strategie vzájemně provázané a obě jsou nepochybně nezbytné pro adekvátní reakci společnosti na klimatické změny, cílem této práce je zaměřit se výhradně na otázku mitigace, která je v odvětví energetiky zcela zásadní.

Ačkoliv celosvětově jsou antropogenní emise skleníkových plynů stále na vzestupu, v Evropské unii (dále jen „EU“) už od roku 1990 klesají.⁷ V oblasti změny klimatu je EU jedním z nejuvědomělejších regionů na světě. Zaujímá vedoucí úlohu v mezinárodních jednáních o klimatu od vyjednávání ohledně Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu⁸ (dále jen „**Rámcová úmluva**“) a Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě⁹ (dále jen „**Kjótský protokol**“), kde podporovala zavedení konkrétních závazných cílů zasazených do určitého časového rámce,¹⁰ až po Pařížskou dohodu¹¹. V současné době EU prosazuje v souladu s dlouhodobým cílem Pařížské dohody vizi uhlíkově neutrální Evropy do konce roku 2050.¹² EU sama sebe vidí jako „*globálního lídra v oblasti klimatických a environmentálních opatření*“ se záměrem „*na celém světě prosazovat a provádět ambiciózní politiky v oblasti životního prostředí, klimatu a energetiky.*“¹³ Svým odhodláním se snaží inspirovat světové společenství k navyšování svých příspěvků vedoucích k předcházení změny klimatu.

G.; LUZ, Sigourney.; MALLEY, Juliette.; (eds.). Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2022. [cit. 7. 2. 2023]. DOI 10.1017/9781009157926.020. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/downloads/report/IPCC_AR6_WGIII_FullReport.pdf. s. 1808.

7 EUROSTAT STATISTICS EXPLAINED. Greenhouse gas emission statistics - emission inventories. In: *Ec.europa.eu* [online]. červen 2022 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Greenhouse_gas_emission_statistics_-_emission_inventories.

8 Rámcová úmluva Organizace spojených národů o změně klimatu přijatá v Rio de Janeiru v červnu roku 1992. Celý text Rámcové úmluvy v českém překladu viz MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2023]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/\\$FILE/OMV-cesky_umluva-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/$FILE/OMV-cesky_umluva-20081120.pdf).

9 Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu přijatý v Kjótu dne 11. 12. 1997. Celý text Kjótského protokolu v českém překladu viz MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2023]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf).

10 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 548.

11 Pařížská dohoda přijatá v Paříži dne 12. 12. 2015 v rámci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu. Celý text Pařížské dohody v českém překladu viz MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Pařížská dohoda. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2023]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/parizska_dohoda/\\$FILE/OEOK-Cesky_preklad_dohody-20160419.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/parizska_dohoda/$FILE/OEOK-Cesky_preklad_dohody-20160419.pdf).

12 Článek 2 odst. 1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 („evropský právní rámec pro klima“).

13 Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zelená dohoda pro Evropu, COM/2019/640 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 11. 12. 2019 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF. s. 1.

Jelikož je změna klimatu globálním problémem, tak je klimatického právo, zejména mitigace, upraveno na mezinárodní úrovni. Mezinárodní instrumenty a klimatické cíle jsou pak reflektovány právem EU, to pak stanoví závazné cíle v oblasti mitigace pro členské státy. Tato práce se zabývá právem EU, neboť je mezistupněm mezinárodní a vnitrostátní právní úpravy a vytváří velice ambiciózní a propracované politiky v oblasti předcházení změny klimatu.

Energetika hraje významnou roli v evropské politice ochrany klimatu, neboť energetický průmysl dlouhodobě produkuje největší množství emisí skleníkových plynů v EU.¹⁴ Na výrobu a využívání energie připadá více než 75 % emisí skleníkových plynů v EU napříč hospodářskými sektory.¹⁵ Energetika je komplexní odvětví, které ve své podstatě souvisí s téměř všemi činnostmi¹⁶ produkujícími emise skleníkových plynů. Doprava, veškerý průmysl i bydlení (ve smyslu využívání energie v domácnosti, tj. vytápění, chlazení, elektřina) jsou závislé na dodávkách energie produkované energetickým průmyslem. Proto dojde-li k úsporám energie a k přechodu na uhlíkově neutrální formy energie, redukuje se značné množství skleníkových plynů nejen v energetice samotné, ale do jisté míry také v rámci výše uvedených odvětvích. Z těchto důvodů EU formuluje rámcové politiky v oblasti klimatu a energetiky, v nichž stanoví vzájemně propojené cíle v oblasti snižování emisí skleníkových plynů, navyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie v EU a zlepšování energetické účinnosti. Jelikož je implementace mitigačních cílů z velké části ponechána v režii jednotlivých členských států, byl zaveden mechanismus tzv. správy energetické unie, jehož účelem je mimo jiné zajistit provádění a celkový pokrok EU k dosahování uvedených cílů.

Hlavním cílem této diplomové práce je vysvětlit fungování rámcové politiky EU v oblasti klimatu a energetiky – představit stanovené mitigační cíle, charakterizovat právní nástroje EU, které přispívají k mitigaci klimatické změny v energetice a následně provést analýzu právní úpravy správy energetické unie za účelem zhodnocení, zda disponuje účinnými

14 EUROPEAN ENVIRONMENTAL AGENCY. EEA greenhouse gases - data viewer. In: *Eea.europa.eu* [online]. 13. 4. 2021 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/greenhouse-gases-viewer>.

15 Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zelená dohoda pro Evropu, COM/2019/640 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 11. 12. 2019 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF. s. 6.

16 Výjimku tvoří zemědělství a odpadové hospodářství.

prostředky k zajištění řádného plnění stanovených cílů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti členskými státy.

V první kapitole bude ve stručnosti představena mezinárodní právní úprava mitigace klimatické změny, na jejíž cíle a mechanismy navazují klimatické cíle EU. V další kapitole bude rozebrána evropská právní úprava ochrany klimatu, zejména budou představeny rámcové politiky EU v oblasti klimatu a energetiky a cíle, které stanoví. Třetí kapitola se zaměří na právní nástroje, jejichž prostřednictvím má docházet ke snižování emisí skleníkových plynů v energetice, konkrétně bude pozornost věnována podpoře energie z obnovitelných zdrojů, energetické účinnosti, systému obchodování s emisními povolenkami a systému sdílení úsilí. Nakonec se zaměřím na správu energetické unie, která zajišťuje implementaci cílů členskými státy.

1. Právní úprava mitigace klimatické změny na mezinárodní úrovni

Tato kapitola se bude zabývat třemi mezinárodními smlouvami, které tvoří základ klimatického práva, a to Rámcovou úmluvou, Kjótským protokolem a Pařížskou dohodou. V úvodu bylo vysvětleno, že klimatické právo je vícevrstevnaté.¹⁷ Tato vlastnost se projevuje zejména tím, že cíle a povinnosti stanovené na mezinárodní úrovni jsou implementovány do právních řádů jednotlivých smluvních stran. EU je smluvní stranou výše uvedených mezinárodních úmluv,¹⁸ proto členské státy plní klimatické závazky vůči světovému společenství jako jeden celek. Zároveň evropská politika v oblasti energetiky a klimatu do značné míry navazuje na uvedené mezinárodní úmluvy a rozvíjí závazky z nich plynoucí.

1.1. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu

Rámcová úmluva, platná od 21. března 1994,¹⁹ je první mezinárodní úmluva, která se zabývá problematikou změny klimatu. Jednáním ohledně uzavření této úmluvy předcházelo založení IPCC v roce 1988, který vznikl za spolupráce Světové meteorologické organizace (tzv. WMO) a Programu OSN pro ochranu životního prostředí (tzv. UNEP). IPCC pravidelně vydává komplexní vědecké zprávy o stavu klimatu, které jsou podkladem pro vyjednávání a tvorbu klimatické politiky,²⁰ jak na mezinárodní úrovni, tak na úrovni jednotlivých států. Právě první zpráva IPCC z roku 1990 iniciovala vyjednávání, které roku 1992 na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru²¹ vyústilo v uzavření Rámcové úmluvy.²²

Úvod Rámcové úmluvy tvoří preambule vyzývající všechny země světa ke spolupráci na ochraně klimatu. Preambule zdůrazňuje hrozby spojené se zvyšováním globální teploty a odkazuje na mezinárodní závazky v oblasti ochrany životního prostředí.²³ Přestože deklaruje, že řešení změny klimatu je společným zájmem celého lidstva, apeluje zejména

17 MÜLLEROVÁ, Hana. Několik poznámek k formování klimatického práva. In: *Vplyv klimatickej zmeny na právny poriadok*. Bratislavské právnické fórum 2020, Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 6.-7. februára 2020. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta: 2020. s. 12-20. ISBN 978-80-7160-565-2. s. 15-16.

18 Příloha I Rámcové úmluvy.

19 Podle článku 23 odst. 1 Rámcové úmluvy vstupuje tato úmluva v platnost devadesátým dnem po dni uložení padesáté listiny o ratifikaci. Tento den nastal 21. 3. 1994 viz: MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu.

20 IPCC. About the IPCC. In: *Ipsc.ch* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/about/>.

21 MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu.

22 IPCC. History of the IPCC. In: *Ipsc.ch* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/about/history/>.

23 Například odkazuje na Chartu OSN a z ní plynoucí povinnost zajistit, aby státy „*nezpůsobily škodu na životním prostředí jiného státu nebo v oblastech mimo dosah jejich vnitrostátní působnosti*.“

na rozvinuté země, aby učinily první kroky v tomto směru,²⁴ především s ohledem na jejich značný podíl na produkci historických globálních emisí skleníkových plynů.²⁵

Prostřednictvím Rámcové úmluvy světové společnosti uznalo, že změna klimatu je reálný problém, který je potřeba co nejdříve společným úsilím řešit. Změnou klimatu se podle Rámcové úmluvy rozumí „*taková změna klimatu, která je vázána přímo nebo nepřímo na lidskou činnost měnící složení globální atmosféry a která je vedle přirozené variability klimatu pozorována za srovnatelný časový úsek*“,²⁶. Z definice vyplývá, že přirozená změna klimatu probíhající bez lidského přičinění není relevantní pro účely Rámcové úmluvy, proto se v souvislosti s mitigací mluví o snižování **antropogenních** skleníkových plynů.

Stanoveným cílem Rámcové úmluvy je „*dosáhnout, v souladu s odpovídajícími opatřeními úmluvy, stabilizace koncentrací skleníkových plynů v atmosféře na úrovni, která by umožnila předejít nebezpečným důsledkům vzájemného působení lidstva a klimatického systému*“. ²⁷ Skleníkovými plyny se pro tyto účely rozumí „*ty plynné složky atmosféry, jak přírodní tak antropogenní, které absorbují a opětovně vyzařují infračervené záření*“. ²⁸ Stabilizace má být dosaženo „*v takovém časovém období, které umožní ekosystémům, aby se přirozenou cestou přizpůsobily změně klimatu, přičemž by nebyla ohrožena produkce potravin, a hospodářskému rozvoji, aby mohl pokračovat udržitelným způsobem*“. ²⁹ Z uvedených ustanovení je zřejmý rámcový charakter této úmluvy.³⁰ Cíl byl vymezen velice obecně. Úroveň, na kterou měly být stabilizovány skleníkové plyny nebyla přesně určena, ani nebyl stanoven konkrétní časový rámec k provedení daného cíle. Skleníkové plyny byly v Rámcové úmluvě definovány pouze na základě jejich vlastnosti oteplovat planetu, ale nebyly konkrétně vymezeny. Seznam konkrétních skleníkových plynů byl přijat až v souvislosti s Kjótským protokolem.³¹

Na stanovený cíl navazují závazky smluvních stran zakotvené v článku 4. Rámcová úmluva reflektuje jak mitigaci, tak adaptaci na změnu klimatu.

24 Preambule Rámcové úmluvy.

25 Pojem „globální historické emise“ se rozumí celosvětové emise vyprodukované od průmyslové revoluce.

26 Článek 1 bod 2 Rámcové úmluvy.

27 Článek 2 Rámcové úmluvy.

28 Článek 1 bod 5 Rámcové úmluvy.

29 Článek 2 Rámcové úmluvy.

30 DAMOHORSKÝ, Milan.; ŠTURMA, Pavel.; ONDŘEJ, Jan. a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí II. část (zvláštní)*. Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9. s. 13-14.

31 Viz příloha A Kjótského protokolu.

Mitigaci³² lze spatřit v ustanovení článku 4 odst. 1 písm. b) Rámcové úmluvy, podle kterého mají smluvní strany „*formulovat, uplatňovat, zveřejňovat a pravidelně aktualizovat národní a případně regionální programy obsahující opatření ke zmírnění změny klimatu se zaměřením na antropogenní emise.*“ Obsah těchto programů je ponechán na uvážení smluvních stran. Rámcová úmluva tedy nezavazuje státy k provedení konkrétních mitigačních opatření, ani k dosažení specifických cílů,³³ ale stanoví pouze uvedené povinnosti procesního charakteru. Tento mechanismus je typický pro mitigační politiku nejen na mezinárodní úrovni, ale také v EU. Jak bude uvedeno v následujících kapitolách, EU po vzoru mezinárodních úmluv často stanoví společný cíl snižování emisí a členské státy zavazuje k vytvoření vlastních plánů, příspěvků a opatření, které mají vést k dosažení daného cíle.³⁴

Diskrece smluvních stran je do jisté míry korigována povinností zveřejňovat národní programy a národní inventury antropogenních emisí skleníkových plynů³⁵ a povinností pravidelně poskytovat informace o provádění cíle Rámcové úmluvy. Konkrétně musí smluvní strany podávat zprávy obsahující popis kroků³⁶ učiněných k dosažení stanoveného cíle, rozvinuté země musí navíc podrobně popsat plánovaná opatření a odhady účinků těchto opatření na snižování antropogenních emisí.³⁷ Pravidelné zveřejňování a poskytování informací umožňuje porovnávání ambicí smluvních stran, čímž je na jednotlivé státy vytvářen tlak. Tento aspekt klimatického práva lze také pozorovat v evropské právní úpravě, konkrétně v rámci správy energetické unie.

Podobně neurčité závazky jsou formulovány také v oblasti adaptace na změnu klimatu. Ustanovení článku 4 odst. 1 písm. e) Rámcové úmluvy stanoví smluvním stranám povinnost „*spolupracovat při přípravě na adaptaci vůči dopadům změny klimatu, vyvíjet a rozpracovávat odpovídající a integrované plány pro postupy v pobřežních zónách, pro vodní zdroje a zemědělství a pro ochranu a obnovu oblastí, zvláště v Africe, které jsou postiženy suchem a desertifikací i záplavami.*“ Ani zde úmluva nestanoví konkrétní adaptační opatření, která mají smluvní strany přijmout.

32 Dalším závazkem směřujícím k mitigaci změny klimatu je například povinnost „*podporovat udržitelné hospodaření s místy propadu a rezerváry všech skleníkových plynů*“ zakotvená v článku 4 odst. 1 písm. d) Rámcové úmluvy.

33 DAMOHORSKÝ, Milan.; ŠTURMA, Pavel.; ONDŘEJ, Jan. a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí II. část (zvláštní)*. Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9. s. 13-14.

34 Příkladem lze uvést současné cíle v oblasti energetické účinnosti a podpory energie z obnovitelných zdrojů zakotvené rámcovou politikou EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030.

35 Článek 4 odst. 1 písm. a) Rámcové úmluvy.

36 Článek 12 odst. 1 Rámcové úmluvy.

37 Článek 12 odst. 2 Rámcové úmluvy.

Ostatní závazky smluvních států obsahují mimo jiné povinnosti vzájemné spolupráce na vědeckém výzkumu ohledně změny klimatu³⁸ a na vývoji technologií vedoucích k prevenci antropogenních emisí skleníkových plynů ve všech odvětvích včetně energetiky,³⁹ podpory vzdělávání veřejnosti⁴⁰ a podpory udržitelného hospodaření s místy propadu a rezervoáry všech skleníkových plynů.⁴¹

Vůdčí zásadou Rámcové úmluvy a později také Kjótského protokolu je zásada společných, ale diferencovaných povinností,⁴² podle které by měl každý stát usilovat o stabilizaci a postupné snižování emisí skleníkových plynů podle svých možností.⁴³ Při stanovení závazků musí být přihlédnuto k odlišnému potenciálu jednotlivých smluvních stran s ohledem na jejich finanční a technologické možnosti. Tato zásada reflektuje také odlišnou míru zavinění ve vztahu ke změně klimatu. Rozvinuté země mají nést větší odpovědnost s ohledem na jejich podíl na historických globálních emisích skleníkových plynů. Pro představu lze uvést, že 27 států které dnes formují EU, dohromady od dob průmyslové revoluce vyprodukovalo 18 % globálních historických emisí skleníkových plynů.⁴⁴

V duchu zásady společných, ale diferencovaných povinností byly smluvní státy rozděleny do tří kategorií podle jejich vyspělosti. V návaznosti na jednotlivé kategorie pak Rámcová úmluva stanovila diferencované závazky. První kategorii tvořilo 35 rozvinutých zemí (a Evropské společenství) vyjmenovaných v příloze I Rámcové úmluvy, druhou kategorii tvořilo 25 členů OECD⁴⁵ (včetně Evropského společenství) vyjmenovaných v příloze II Rámcové úmluvy a ve třetí pomyslné kategorii byly ostatní rozvojové země, na které Rámcová úmluva nekladla žádné konkrétní požadavky.

38 Článek 4 písm. g) Rámcové úmluvy.

39 Článek 4 písm. c) Rámcové úmluvy.

40 Článek 4 písm. i) Rámcové úmluvy.

41 Článek 4 písm. d) Rámcové úmluvy.

42 DAMOHORSKÝ, Milan.; ŠTURMA, Pavel.; ONDŘEJ, Jan. a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí. I. část (obecná)*. Beroun: Eva Rozkotová -IFEC, 2008. ISBN 80-903409-2-X. s. 99.

43 Ibid.

44 STATISTA. Emissions in the EU - Statistics & Facts. In: *Statista.com* [online]. 8. 2. 2023 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.statista.com/topics/4958/emissions-in-the-european-union/#topicHeader__wrapper.

45 BALOUNOVÁ, Eva. *Právní úprava ochrany klimatu v návaznosti na Pařížskou dohodu*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/110154/140077596.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. s. 46.

Výše uvedené obecné závazky zakotvené v článku 4 odst. 1 písm. a)-j) Rámcové úmluvy byly adresovány všem smluvním státům. Konkrétní požadavky pak byly stanoveny pouze ve vztahu k rozvinutým zemím v příloze I Rámcové úmluvy,⁴⁶ případně zemím v příloze II Rámcové úmluvy.⁴⁷ Vyspělým zemím v příloze I byl navíc stanoven konkrétní cíl stabilizovat do roku 2000 emise skleníkových plynů na úroveň, na které byly v roce 1990.⁴⁸ Rok 1990 se dodnes používá jako referenční rok pro stanovení většiny klimatických cílů.⁴⁹ Evropské společenství závazek stanovený Rámcovou úmluvou splnilo snížením svých emisí o 3,3 % mezi lety 1990-2000.⁵⁰

Přestože zásada společných, ale diferencovaných povinností, jakožto jedna z důležitých zásad mezinárodního klimatického práva není v právu EU explicitně zakotvená, velice podobný princip solidarity mezi členskými státy se objevuje napříč rámcovou politikou EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030. Smlouva o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) uvádí, že cílů v oblasti energetiky má být dosahováno v duchu solidarity mezi členskými státy.⁵¹ Solidarita se výrazně projevuje také v rámci stanovení vnitrostátních cílů v systému sdílení úsilí (viz čtvrtá kapitola) a v distribuci emisních povolenek.⁵² Solidarita v evropském kontextu představuje stanovení diferencovaných povinností s ohledem na odlišné možnosti jednotlivých členských států, je tedy velmi blízká zásadě společných, ale diferencovaných povinností.

Další zásady Rámcové úmluvy, kterými se dodnes řídí většina klimatických politik, jsou zakotveny v článku 3. Jedná se o princip udržitelného rozvoje, s tím související princip mezigenerační rovnosti a solidarity, princip předběžné opatrnosti a princip spolupráce smluvních stran.⁵³

46 Především závazky stanovené v článku 4 odst. 2 písm. a)-g) Rámcové úmluvy.

47 Článek 4 odst. 3, 4, 5 Rámcové úmluvy.

48 Článek 4 odst. 2 písm. a) a b) Rámcové úmluvy.

49 Referenční rok 1990 byl použit i pro stanovení cílů současné politiky EU v oblasti energetiky a klimatu do roku 2030, výjimku tvoří systém obchodování s emisními povolenkami a systém sdílení úsilí, kde je referenčním rokem rok 2005.

50 EVROPSKÁ KOMISE. MEMO/04/43 Kyoto Protocol. In: *Ec.europa.eu* [online]. Brusel, 4. 3. 2004 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_04_43.

51 Článek 194 odst. 1 SFEU.

52 WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. (eds.). *Essential EU Climate Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2015. ISBN 978 1 78347 057 0. s. 31.

53 DAMOHORSKÝ, Milan.; ŠTURMA, Pavel.; ONDŘEJ, Jan. a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí II. část (zvláštní)*. Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9. s. 14.

Za účelem řešení konkrétních kroků, které mají vést k dosažení cíle Rámcové úmluvy byla ustanovena konference smluvních stran (tzv. COP) jakožto nejvyšší orgán.⁵⁴ Konference smluvních stran má pravidelně zasedat, přezkoumávat provádění Rámcové úmluvy, připravovat doporučení a přijímat pravidelné zprávy a opatření vedoucí k ochraně klimatu.⁵⁵ Za účelem přijetí konkrétních cílů v podobě stanovení závazného procentuálního snížení emisí Rámcová úmluva předpokládala přijetí dalších úmluv, které vzejdou z jednání konference smluvních stran. Takto byl v roce 1997 přijat také Kjótský protokol a později v roce 2015 Pařížská úmluva.

1.2. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu

Kjótský protokol byl přijat na třetí konferenci smluvních stran (COP 3) a vstoupil v platnost dne 16. února 2005 po ratifikaci 55 smluvními státy, které jsou odpovědné za minimálně 55 % globálních emisí skleníkových plynů.⁵⁶ Tento dodatek k Rámcové úmluvě jako první stanovil závazné kroky vedoucí ke snížení emisí skleníkových plynů.

Konkrétní formulace cíle Kjótského protokolu byla předmětem dlouhých diskusí – část států, které změna klimatu nejvíc postihuje⁵⁷ požadovala od světového společenství ambiciózní cíl, zatímco jiné státy⁵⁸ stály v opozici s ohledem na hrozící ekonomické dopady způsobené snižováním emisí.⁵⁹ Evropské společenství, vědomo si svého „historického dluhu“ vůči planetě, navrhovalo relativně ambiciózní cíl snížení emisí skleníkových plynů o 15 % do roku 2010.⁶⁰ Tyto protichůdné tendence nakonec vyústily v kompromis spočívající v zakotvení požadavku na snížení emisí skleníkových plynů nejméně o 5 % v porovnání s rokem 1990 do roku 2012.⁶¹ Za účelem dosažení tohoto cíle, byl každé participující straně (tj. zemím vyjmenovaným v příloze I Rámcové úmluvy) stanoven vnitrostátní příspěvek v příloze B Kjótského protokolu. Tento příspěvek vyjadřoval maximální povolené množství antropogenních emisí, které mohl daný stát vypustit, tedy stanovil tzn. emisní strop.⁶² V souladu se zásadou společných, ale diferencovaných povinností se na tomto cíli podílely pouze nejrozvinutější země světa (včetně

54 Článek 7 odst. 2 Rámcové úmluvy.

55 Článek 7 odst. 2 Rámcové úmluvy.

56 DAMOHORSKÝ, Milan.; ŠTURMA, Pavel.; ONDŘEJ, Jan. a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí II. část (zvláštní)*. Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9. s. 14.

57 Především malé ostrovní státy.

58 Spojené státy americké.

59 BALOUNOVÁ, Eva. *Právní úprava ochrany klimatu v návaznosti na Pařížskou dohodu*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/110154/140077596.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. s. 48.

60 Ibid. s. 48.

61 Článek 3 odst. 1 Kjótského protokolu.

62 Článek 3 odst. 1 Kjótského protokolu.

Evropského společenství),⁶³ přičemž příspěvky byly stanoveny diferencovaně podle hladiny emisí, které měly jednotlivé státy v roce 1990.⁶⁴ Tento mechanismus spočívající ve vytyčení společného cíle a stanovení konkrétních příspěvků každému participujícímu subjektu, je dalším nástrojem, který používá jak mezinárodní společenství, tak EU ve snahách o zmírňování změny klimatu. V rámci EU se jedná o tzv. „*Effort Sharing*“, v překladu systém sdílení úsilí.

Oproti Rámcové úmluvě byly závazky kladené na smluvní strany v Kjótském protokolu více konkretizovány. Příloha B Kjótského protokolu přesně stanovila příspěvek pro každou participující smluvní stranu. Zároveň byl ohraničen časový rámec pro dosažení společného cíle snížení emisí. Podstatným posunem od Rámcové úmluvy bylo také vymezení konkrétních skleníkových plynů v Příloze A. Skleníkovými plyny pro účely Kjótského protokolu jsou oxid uhličitý, methan, oxid dusný, částečně fluorované uhlovodíky, zcela fluorované uhlovodíky a fluorid sírový.⁶⁵ Takto vymezené skleníkové plyny jsou předmětem mitigačních opatření dodnes na úrovni mezinárodního práva i práva EU.⁶⁶ Ačkoliv došlo k posunu v určitosti formulace klimatických cílů, stále byl stanovený cíl vnímán spíše jako zklamání než úspěch Kjótského protokolu kvůli příliš nízkým ambicím.⁶⁷

V rámci svého příspěvku k vytyčenému cíli Kjótského protokolu se Evropské společenství zavázalo snížit emise skleníkových plynů o 8 % v období do roku 2012 oproti roku 1990.⁶⁸ Za tímto účelem bylo přijato rozhodnutí o schválení Kjótského protokolu jménem Evropského společenství a o společném plnění závazků z něj vyplývajících.⁶⁹ Toto rozhodnutí stanovilo každému členskému státu individuální cíl vedoucí ke stanovenému příspěvku,⁷⁰ a to s ohledem faktické možnosti jednotlivých států, bylo tak základem pro vytvoření výše zmíněného systému sdílení úsilí. Tímto rozhodnutím došlo také k ratifikaci Kjótského

63 Výjimkou byly Spojené státy americké, které Kjótský protokol nikdy neratifikovaly.

64 Článek 3 odst. 7 Kjótského protokolu.

65 Příloha A Kjótského protokolu.

66 Viz příloha V část 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013.

67 DAMOHORSKÝ, Milan.; ŠTURMA, Pavel.; ONDŘEJ, Jan. a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí II. část (zvláštní)*. Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9. s. 14.

68 POHLMANN, Markus. The European Union Emissions Trading scheme. In: FREESTONE, David.; STRECK, Charlotte. *Legal Aspects of Carbon Trading Kyoto, Copenhagen and beyond*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 337-366. ISBN 978-0-19-956593-1. s. 337.

69 Council decision concerning the approval, on behalf of the European Community, of the Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change and the joint fulfilment of commitments thereunder, 2002/358/CE. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 25. 4. 2002 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002D0358&from=EN>.

70 Annex II of the Council decision concerning the approval, on behalf of the European Community, of the Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change and the joint fulfilment of commitments thereunder, 2002/358/CE. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 25. 4. 2002 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002D0358&from=EN>.

protokolu všemi členskými státy. Společný cíl snížení o 8 % se nezměnil ani po přístupu deseti nových členských států (včetně České republiky) v roce 2004.⁷¹

1.2.1. Flexibilní mechanismy

Za účelem ulehčení provádění Kjótského protokolu byly zavedeny flexibilní mechanismy, které umožňují smluvním stranám sdílet své závazky a spolupracovat na postupném snižování skleníkových plynů. Logika těchto mechanismů spočívá v tom, že změna klimatu je globální problém a nezáleží tedy na tom, na jakém území se budou emise snižovat.⁷² Je proto umožněno emise alokovat mezi smluvní strany pomocí následujících flexibilních mechanismů:

- „*aggregating emissions*“ – úhrnné emise (článek 4),
- „*joint implementation*“ – společně zaváděná opatření (článek 6),
- „*clean development mechanism*“ – mechanismus čistého rozvoje (článek 12),
- „*emissions trading system – ETS*“ – obchodování s emisními povolenkami (článek 17),⁷³
- „*carbon sinks*“ – propady uhlíku (článek 3).

Mechanismus úhrnných emisí mohou využívat seskupení zemí v příloze I Rámcové úmluvy. Pokud celkový součet úhrnných emisí skleníkových plynů všech členů seskupení nepřekročí stanovený příspěvek, je jejich závazek podle protokolu splněn. Nepřihlíží se k tomu, kam byly emise v rámci seskupení alokovány.⁷⁴ Jinými slovy, je možné, aby některý stát překročil povolené množství emisí, pokud jiný stát toto překročení vyrovná, tak aby jejich úroveň byla v úhrnu menší než stanovený příspěvek. Tento mechanismus byl zaveden se záměrem umožnit členským státům Evropského společenství plnit cíl z Kjótského protokolu dohromady.⁷⁵

Společně zaváděná opatření umožňují rozvinutým zemím, aby si vzájemně převáděly jednotky snížení emisí (tzv. kredity) výměnou za zavedení projektů zaměřených na snižování

71 POHLMANN, Markus. The European Union Emissions Trading scheme. In: FREESTONE, David.; STRECK, Charlotte. *Legal Aspects of Carbon Trading Kyoto, Copenhagen and beyond*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 337-366. ISBN 978-0-19-956593-1. s. 338.

72 EVROPSKÁ KOMISE. MEMO/04/43 Kyoto Protocol. In: *Ec.europa.eu* [online]. Brusel, 4. 3. 2004 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_04_43.

73 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 543-544.

74 Článek 4 odst. 1 Kjótského protokolu.

75 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 543-544.

antropogenních emisí ze zdrojů nebo na posilování jejich antropogenního snížení pomocí propadů v kterémkoli hospodářském odvětví.⁷⁶ Například se může jednat o různá opatření na poli energetické účinnosti, která jeden smluvní stát zavede v jiném smluvním státě. Společně zaváděná opatření mají motivovat smluvní strany k hledání nových řešení v oblasti mitigace a tyto šířit do ostatních zemí. Tento mechanismus směřoval především k nastavení spolupráce mezi západními státy a státy střední a východní Evropy (mezi nimi i České republiky), kde v době přijetí Kjótského protokolu probíhala transformace ekonomiky.⁷⁷

Mechanismus čistého rozvoje je svou podstatou podobný společně zaváděným opatřením – taktéž jde o zavádění nových uhlíkově neutrálních technologií, jen v tomto případě se technologie zavádí v rozvojových zemích. Vyspělé státy v příloze I Rámcové úmluvy mohou financovat či jinak pomoci rozvojovým zemím zavést nové technologie podporující snižování emisí skleníkových plynů, za což obdrží emisní kredity.⁷⁸ Logika mechanismu spočívá v tom, že rozvojové státy by bez zavedení nových technologií vyprodukovaly ještě více emisí, než případně vyspělým zemím v podobě kreditů.

Systém obchodování s emisními povolenkami je tržní nástroj, který umožňuje jednotlivým smluvním stranám prodávat či nakupovat povolenky představující emise, které mohou vyprodukovat nad rámec svého emisního stropu, resp. příspěvku stanoveného v příloze B Kjótského protokolu.⁷⁹ Tímto způsobem lze alokovat emise tak, aby to bylo ekonomicky výhodné pro všechny participující smluvní strany a současně zajistit, aby úhrnné emise všech států nepřekročily celkový emisní strop stanovený Kjótským protokolem. Obchodování emisních povolenek bylo poprvé zavedeno v USA v roce 1975. Původně se užívalo například v souvislosti s Montreálským protokolem ke snižování emisí látek poškozujících ozonovou vrstvu.⁸⁰ K jeho nejširšímu uplatnění však došlo právě v souvislosti se zavedením povolenek na emise skleníkových plynů. Mezinárodní obchodování s emisemi bylo inspirací pro vznik prvního uceleného systému tohoto typu, a to evropského systému obchodování s emisními povolenkami neboli *European Union Emissions Trading System* (dále jen „EU ETS“). EU ETS je jeden z nejvýznamnějších nástrojů mitigace změny klimatu v energetice, neboť redukuje

76 Článek 6 odst. 1 Kjótského protokolu.

77 SVÍTIL, Radek.; POLÁK, Michael. Co přináší Kjótský protokol? In: *Ekolist.cz* [online]. 15. 2. 2005 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z:

<https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol>.

78 Článek 12 Kjótského protokolu.

79 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 544.

80 WEISHAAR, Stefan E. *Emissions Trading Design, A critical overview*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2014. ISBN 978 1 78195 221 4. s. 2.

emise největších znečišťovatelů v rámci průmyslu na území EU. Tomuto systému se podrobně věnuje kapitola 3.3 této práce.

Propady uhlíku umožňují ukládání uhlíku v lesích, zemědělských půdách, oceánu či jiných přírodních rezervoárech. Každá tuna uloženého uhlíku představuje ekvivalent tony vyprodukovaných emisí vypuštěných do atmosféry.⁸¹ Jelikož uložený uhlík již nepředstavuje hrozbu pro klima, lze jej odečíst od vyprodukovaných emisí a získat nové emisní kredity. Tento mechanismus byl často kritizován, neboť umožňoval zalesněným zemím značně redukovat jejich cíle snižování emisí. Příkladem toho může být Rusko, které by teoreticky mohlo snížit svůj cíl o 25 % díky hojnosti lesů na svém území.⁸² Z tohoto důvodu byly v roce 2001 na konferenci smluvních stran v Marrákeši (COP 7) přijaty limity, stanovující maximální výši kreditů, které mohou jednotlivé státy získat pomocí propadů.⁸³ Tento mechanismus je dalším nástrojem, který byl z mezinárodního práva převzat také do práva EU, a to prostřednictvím nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/841 ze dne 30. května 2018 o zahrnutí emisí skleníkových plynů a jejich pohlcování v důsledku využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví do rámce politiky v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 a o změně nařízení (EU) č. 525/2013 a rozhodnutí č. 529/2013/EU (dále jen „**Nařízení LULUCF**“).

1.2.2. Mitigace klimatické změny v energetice v Kjótském protokolu

Energetika je v Kjótském protokolu uvedena jako jeden ze zdrojů emisí skleníkových plynů v příloze A, především v souvislosti se spalováním paliv, ke kterému dochází během získávání energie. Za účelem snižování emisí v tomto odvětví bylo smluvním stranám doporučeno provádět politiky a opatření v oblasti zvyšování energetické účinnosti,⁸⁴ využívání obnovitelných forem energie a podpory výzkumu a vývoje nových technologií šetrných k životnímu prostředí.⁸⁵ Kjótský protokol také upřesnil závazky z Rámcové úmluvy ohledně formulování národních programů, které by se měly mimo jiné týkat sektoru energetiky.⁸⁶ Tato ustanovení jsou velice podstatná z hlediska vývoje mitigačních opatření v EU. V návaznosti na Kjótský protokol se začal první tzv. Evropský program změny klimatu (dále jen „**ECCP**“⁸⁷)

81 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 544.

82 Ibid. s. 544.

83 SVÍTIL, Radek.; POLÁK, Michael. Co přináší Kjótský protokol? In: *Ekolist.cz* [online]. 15. 2. 2005 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z:

<https://ekolist.cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol>.

84 Článek 2 odst. 1 písm a) bod i) Kjótského protokolu.

85 Článek 2 odst. 1 písm a) bod iv) Kjótského protokolu.

86 Článek 10 písm. b) bod i) Kjótského protokolu.

87 ECCP je zkratkou *European Climate Change Programme*.

zabývat opatřeními v oblasti energetiky, zejména podporou obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti.⁸⁸ V návaznosti na závěry ECCP pak byla energetika integrována do klimatické politiky EU a vznikl tzv. klimaticko-energetický balíček do roku 2020. Ten jako první spojil oblast klimatu a oblast energetiky do jedné politiky, přičemž za účelem dosažení klimatických cílů stanovil dílčí cíle v oblasti zvyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě EU a v oblasti zlepšování energetické účinnosti. Tomuto tématu bude věnována kapitola 2.2.2. Dalším podstatným přínosem Kjótského protokolu pro redukci emisí skleníkových plynů v energetickém sektoru bylo zavedení flexibilního mechanismu v podobě obchodování s emisními povolenkami, který byl inspirací pro zavedení EU ETS.

1.2.3. Dodatek z Dauhá

V roce 2012 na konferenci smluvních stran v Dauhá (COP 18) byla prodloužena platnost Kjótského protokolu do roku 2020. Globálním cílem Dodatku z Dauhá neboli tzv. druhého Kjótského protokolu bylo snížení globálních emisí skleníkových plynů minimálně o 18 % v porovnání s rokem 1990, a to do roku 2020,⁸⁹ přičemž EU se v této souvislosti zavázala ke snížení emisí skleníkových plynů o 20 %. Toto snížení emisí odpovídá cílům, které si EU sama stanovila v rámci Klimaticko-energetického balíčku.⁹⁰

1.3. Pařížská dohoda

Prvním krokem k uzavření mezinárodní smlouvy zavazující všechny země světa k postupnému snižování emisí skleníkových plynů byla konference smluvních stran v Durbanu v roce 2011 (COP 17). Tam byla sestavena tzv. Ad hoc pracovní skupina pro Durbanskou platformu.⁹¹ Tato platforma byla prostředkem vyjednávání smluvních stran ohledně nastavení cílů na období od roku 2020 pro celé světové společenství. Předpokládalo se přijetí právně závazného nástroje, který bude zavazovat všechny smluvní strany Rámcové úmluvy, nejen vyspělé země.⁹² Přípravy tohoto nástroje pokračovaly na konferenci smluvních stran ve Varšavě roku 2013, kde bylo přijato rozhodnutí⁹³ vyzývající všechny smluvní státy

88 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 548.

89 EUROSOP.; ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. Jednání o klimatu: od Stockholmu přes Kjóto a Dauhá k Paříži. In: *Euroskop.cz* [online]. 11.12.2020 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2020/12/11/jednani-o-klimatu-od-stockholmu-pres-kjoto-a-dauha-k-parizi/>.

90 MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/kjotsky_protokol.

91 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 545.

92 Ibid. s. 545.

93 CONFERENCE OF THE PARTIES. Further advancing the Durban Platform. Decision 1/CP.19. In: *UNFCCC.int* [online]. 23. 11. 2013 [cit. 15. 2. 2023]. FCCC/CP/2013/10/Add.1. Dostupné z: <https://unfccc.int/resource/docs/2013/cop19/eng/10a01.pdf>.

k vypracování dobrovolných vnitrostátních příspěvků směřujících k redukci emisí skleníkových plynů, a to nejpozději do první čtvrtiny roku 2015.⁹⁴

V prosinci roku 2015 na konferenci smluvních stran v Paříži (COP 21) nakonec byla přijata Pařížská dohoda, platná od 4. listopadu 2016. Pařížská dohoda navazuje na Rámcovou úmluvu a nahrazuje Kjótský protokol. Nově zavazuje všechny smluvní strany Rámcové úmluvy přijmout opatření k ochraně klimatu.⁹⁵

Pařížská dohoda nabyla účinnosti 30 dní po ratifikaci minimálním počtem 55 států zodpovědných za minimálně 55 % globálních emisí skleníkových plynů,⁹⁶ k čemuž došlo dne 4. listopadu 2016.⁹⁷ Dohodu ratifikovalo 194 států včetně Spojených států amerických, Číny a Indie. EU dohodu ratifikovala⁹⁸ dne 5. října 2016,⁹⁹ poté co byla ratifikována všemi členskými státy.¹⁰⁰

Dlouhodobým závazným cílem Pařížské dohody je podle článku 2 odst. 1: *„zlepšit globální reakci na hrozby změny klimatu, a to v návaznosti na udržitelný rozvoj a úsilí o vymýcení chudoby, mimo jiné pomocí:*

a) udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranicí 2 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí a úsilí o to, aby nárůst teploty nepřekročil hranici 1,5 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí, a uznání, že by to výrazně snížilo rizika a dopady změny klimatu;

b) zvyšování schopnosti přizpůsobit se nepříznivým dopadům změny klimatu a posilování odolnosti vůči změně klimatu a nízkoemisního rozvoje způsobem, který neohroží produkci potravin;

c) sladění finančních toků s nízkoemisním rozvojem odolným vůči změně klimatu.“¹⁰¹

94 Ibid. s. 4.

95 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 545-546.

96 Článek 21 odst. 1 Pařížské dohody.

97 MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Pařížská dohoda. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda.

98 Postup ratifikace mezinárodních smluv podle práva EU je zakotven v článku 218 SFEU.

99 Rozhodnutí Rady (EU) 2016/1841 ze dne 5. října 2016, o uzavření Pařížské dohody přijaté v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu jménem Evropské unie. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016D1841&from=CS>.

100 Posledním členským státem, který ratifikoval Pařížskou dohodu byla Česká republika.

101 Článek 2 odst. 1 Pařížské dohody.

Mitigace se týká pouze cíl stanovený pod písmenem a), cíle pod písmeny b) a c) se týkají adaptace na změnu klimatu a financování přechodu na nízkouhlíkové hospodářství, proto se jim nebude tato práce blíže zabývat.

První celosvětový cíl zmírňování změny klimatu uvedený v článku 2 odst. 1 písm. a) Pařížské dohody představuje kompromis mezi Aliancí malých ostrovních rozvojových států,¹⁰² které požadovaly stanovení maximální hranice 1,5 °C, a ostatními státy požadujícími méně ambiciózní, dosažitelnější cíl. Nakonec je hranice 2 °C operačním cílem Pařížské dohody, zatímco hranice 1,5 °C je aspirací, ke které mají smluvní strany směřovat.¹⁰³ Na stanovený cíl Pařížské dohody navazují současné klimatické politiky EU, především dlouhodobý cíl přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství do roku 2050.

1.3.1. Vnitrostátní redukční příspěvky

Pařížská dohoda se má provádět podle zásady společných, i když diferencovaných povinností se zřetelem na odpovídající schopnosti a zvláštní vnitrostátní podmínky.¹⁰⁴ Za tímto účelem zavazuje smluvní strany k přijetí vnitrostátních redukčních příspěvků,¹⁰⁵ jejichž prostřednictvím si jednotlivé státy samy vytyčí vlastní cíle a opatření v rámci mitigace. Příspěvky mají odrážet nejvyšší možné ambice každé smluvní strany.¹⁰⁶ Zde je posun od rigidního Kjótského protokolu, který stanovil konkrétní příspěvky pro všechny participující strany k flexibilnějšímu přístupu, který spočívá ve stanovení povinnosti přijmout příspěvky k dosažení společného cíle, nicméně obsah těchto příspěvků ponechat na diskreci jednotlivých aktérů.

Vnitrostátní příspěvky států jsou shromážděny ve veřejném registru, který spravuje sekretariát Rámcové úmluvy.¹⁰⁷ K dnešnímu dni¹⁰⁸ 193 smluvních stran vypracovalo a zveřejnilo své příspěvky. Z toho 169 smluvních stran své příspěvky

102 Seskupení malých ostrovních států, které od roku 1990 zastupuje tyto státy při mezinárodních jednáních ohledně změny klimatu. Malé ostrovní státy jsou změnou klimatu nejvíce ohroženy zejména v souvislosti se zvyšování hladiny oceánů. Viz ALLIANCE OF SMALL ISLAND STATES. About us. In: *Aosis.org* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.aosis.org/about/chair-of-aosis/>.

103 BODLE, Ralph.; DONAT, Lena.; DUWE, Matthias. The Paris Agreement: Analysis, Assessment and Outlook. In: *Carbon & Climate Law Review* [online]. 2016, 10 (1) [cit. 15. 2. 2023]. s. 5-22. ISSN 1864-9904. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43860128?seq=3>. s. 7.

104 Článek 2 odst. 2 Pařížské dohody.

105 Článek 4 odst. 2 Pařížské dohody.

106 Článek 2 odst. 3 Pařížské dohody.

107 Článek 4 odst. 12 Pařížské dohody.

108 Ke dni 12. 11. 2022.

aktualizovalo a zpřísnilo ke dni 23. září 2022¹⁰⁹ v souladu s článkem 4 odst. 9 Pařížské dohody.¹¹⁰

Původní redukční příspěvek EU stanovil snížení emisí o 40 % do roku 2030 oproti roku 1990. Tento příspěvek svým cílem odpovídal původnímu návrhu rámcové politiky EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 ze dne 24. října 2014.¹¹¹ V roce 2021 byl redukční příspěvek EU aktualizován a navýšen v souvislosti s přijetím nového nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 (dále jen „**Evropský právní rámec pro klima**“). V současnosti je EU svým příspěvkem k Pařížské dohodě zavázána ke snížení emisí skleníkových plynů minimálně o 55 % do roku 2030 ve srovnání s referenčním rokem 1990.¹¹²

Podle Zprávy OSN k vnitrostátním redukčním příspěvkům z roku 2022¹¹³ většina smluvních států v rámci svých příspěvků implementovala mitigační opatření v sektoru energetiky. Nejčastěji přijatým opatřením byl rozvoj výroby energie z obnovitelných zdrojů, dále zlepšování energetické účinnosti budov a přechod na paliva s nízkým nebo nulovým obsahem uhlíku. 21 % z těchto států dokonce oznámilo kvantitativní cíle pro podíl obnovitelných zdrojů na výrobě elektřiny do roku 2030.¹¹⁴

Dodržování dohody je v pětiletých intervalech průběžně monitorováno a hodnoceno z hlediska kolektivního pokroku plnění dlouhodobého cíle konferencí smluvních stran v rámci globálního hodnocení.¹¹⁵ První globální hodnocení je plánováno na rok 2023.¹¹⁶

109 CONFERENCE OF THE PARTIES. Nationally determined contributions under the Paris agreement. Synthesis report by the Secretariat. In: *UNFCCC.int* [online]. 26. 10. 2022 [cit. 15. 2. 2023]. FCCC/PA/CMA/2022/4. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2022_04.pdf. s. 4.

110 Podle kterého mají smluvní strany povinnost své příspěvky sdělit, poskytnout k nim všechny potřebné informace a každých pět let je obnovovat a navyšovat.

111 EVROPSKÁ KOMISE. 2030 climate & energy Framework. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en. Pro více informací viz: Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Rámec politiky v oblasti klimatu a energetiky v období 2020-2030, COM/2014/15, v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 22. 1. 2014 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0015&from=EN>.

112 EUROPEAN COMMISSION ON BEHALF OF THE EUROPEAN UNION AND ITS MEMBER STATES. Update of the nationally determined contribution of the European Union and its Member States. In: *UNFCCC.int* [online]. 17. 12. 2020 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/EU_NDC_Submission_December%202020.pdf. s. 6.

113 CONFERENCE OF THE PARTIES. Nationally determined contributions under the Paris agreement. Synthesis report by the Secretariat. In: *UNFCCC.int* [online]. 26. 10. 2022 [cit. 15. 2. 2023]. FCCC/PA/CMA/2022/4. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2022_04.pdf.

114 Ibid. s. 9.

115 Článek 14 odst. 1 Pařížské dohody.

116 Článek 14 odst. 2 Pařížské dohody.

1.3.2. Právní povaha Pařížské dohody

Přestože Pařížská dohoda jakožto mezinárodní úmluva je závazná podle norem mezinárodního práva veřejného, nestanoví „shora“ žádné závazné povinnosti, jak bývá pro mezinárodní úmluvy typické. Naopak funguje na tzv. principu zdola nahoru (*bottom-up approach*), který spočívá v tom, že nezávazné vnitrostátně stanovené redukční příspěvky smluvních států mají dohromady dosáhnout závazného celosvětového cíle, tedy udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranicí 2 °C.¹¹⁷

Pařížská dohoda stanoví závazné povinnosti pouze procesního charakteru v podobě přijímání vnitrostátních redukčních příspěvků a pravidelného poskytování informací sekretariátu Rámcové úmluvy. Hmotněprávní závazky Pařížské dohody jsou formulovány jako pouhá doporučení pro smluvní strany,¹¹⁸ vyznačující se vágním a měkkým jazykem. Příkladem může být článek 4 odst. 1 Pařížské dohody, podle kterého „*smluvní strany budou usilovat o dosažení vrcholu globálních emisí skleníkových plynů*“ a odst. 2 „*každá smluvní strana připraví, sdělí a bude zachovávat další vnitrostátně stanovené příspěvky*.“ Z těchto důvodů se někteří autoři přiklání k názoru, že má Pařížská dohoda spíše charakter *soft law* než *hard law*, a to také s ohledem na absenci sankčního mechanismu¹¹⁹ a vysoký stupeň delegace, kterým ponechává smluvním stranám prostor k implementaci a provedení závazků.¹²⁰

Důvod posunu od závazných povinností k dobrovolným závazkům v oblasti klimatického práva vidí H. Müllerová v tom, že řada stěžejních otázek z oblasti klimatu je natolik citlivá a různě vnímaná, že jakýkoli pokrok je možný jedině na úkor dostatečné určitosti a skutečné závaznosti normativních výstupů.¹²¹ Tato benevolence bývá akademiky často kritizována, neboť neurčitost a absence možnosti donucení států s sebou přináší riziko, že naplňování stanovených cílů může být ohroženo nezodpovědným přístupem jednotlivých států.

117 BALOUNOVÁ, Eva. Pařížská dohoda: rok účinnosti se blíží. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s., 2019. 3/2019 [cit. 15. 2. 2023]. s. 11-63. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_53.pdf. s. 36.

118 WEWERINKE-SINGH, Margaretha.; DOEBBLER, Curtis FJ. The Paris Agreement: Some Critical Reflection on Process and Substance. In: *University of New South Wales Law Journal* [online]. 2016, 39 (4) [cit. 15. 2. 2023]. s. 1486-1517. ISSN 0313-0096. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2884196. s. 1503.

119 Ibid s. 1503.

120 MÜLLEROVÁ, Hana. Několik poznámek k formování klimatického práva. In: *Vplyv klimatickej zmeny na právny poriadok*. Bratislavské právnické fórum 2020, Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 6.-7. februára 2020. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta: 2020. s. 12-20. ISBN 978-80-7160-565-2. s. 17.

121 Ibid. s. 16.

Tento mechanismus na pomezí *hard law* a *soft law* lze spatřovat i v rámci správy energetické unie, která koordinuje členské státy EU ve snaze o dosažení klimatických cílů.

1.4. Shrnutí

Tato kapitola se věnovala třem nejdůležitějším pramenům mezinárodního klimatického práva. Nejprve byla představena Rámcová úmluva, ve které je zakotven obecný rámec pro přijímání mezinárodních nástrojů v oblasti mitigace změny klimatu. Přínos Rámcové úmluvy lze spatřovat zejména ve stanovení prvního cíle snižování emisí skleníkových plynů¹²², dále ve formulaci zásad a základních povinností smluvních stran a v ustanovení institucionálního rámce v oblasti změny klimatu. Ze zásad klimatického práva byla blíže rozvedena zásada společných, ale diferencovaných povinností, neboť má přesah také do politik EU.

Rámcovou úmluvu značně upřesnil Kjótský protokol, který nejenže konkretizoval cíl snižování emisí, ale také stanovil seznam konkrétních skleníkových plynů. V souvislosti s Kjótským protokolem byly představeny nástroje, které jsou dodnes z velké části využívány i v právu EU. Těmi jsou zejména flexibilní mechanismy, jejichž součástí je i obchodování s emisními povolenkami. Zároveň bylo uvedeno, že Kjótský protokol smluvním stranám doporučil zavádění opatření v energetice, zejména v oblasti rozšiřování obnovitelné energie a zlepšování energetické účinnosti, což bylo impulsem k integraci těchto opatření do politiky EU v oblasti klimatu a energetiky.

Nakonec byla rozebrána Pařížská dohoda, která stanoví současný celosvětový cíl mitigace spočívající v udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranicí 2 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí a úsilí o to, aby nárůst teploty nepřekročil hranici 1,5 °C.¹²³ Za účelem dosažení uvedeného cíle zavazuje smluvní strany (včetně EU) k přijetí vnitrostátních redukčních příspěvků na principu zdola nahoru. K tomuto mezinárodnímu cíli směřuje současná politika EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 i dlouhodobá strategie přechodu EU na uhlíkově neutrální hospodářství do roku 2050.

¹²² Ačkoliv byl tento cíl formulován jen ve velmi obecné rovině.

¹²³ Článek 2 odst. 1 písm. a) Pařížské dohody.

2. Právní úprava mitigace klimatické změny v Evropské unii

Právní úprava mitigace klimatické změny je v evropském právu poměrně široká a roztržštěná do několika právních předpisů. Proto EU pravidelně formuluje politiky v oblasti klimatu a energetiky na desetiletá období, které vytyčují konkrétní cíle směřující k plnění mezinárodních závazků uvedených v předchozí kapitole. Tyto politiky jsou složeny z právních předpisů sekundárního práva, které se vzájemně doplňují a ve svém souhrnu představují komplexní strategii snižování emisí skleníkových plynů v EU. Politiky v oblasti klimatu a energetiky mají oporu v primárním i sekundárním právu EU a jsou pro členské státy závazné.

Mezinárodní smlouvy v oblasti ochrany klimatu a závazky z nich plynoucí, které jsou součástí práva EU, byly rozebrány v předchozí kapitole. Tato kapitola se bude věnovat ostatním pramenům práva EU. Nejprve bude stručně uvedena úprava ochrany klimatu a oblasti energetiky na úrovni primárního práva. Následně budou nastíněny dlouhodobé klimatické cíle EU, poté budou podrobněji rozebrány politiky EU v oblasti klimatu a energetiky, v jejichž rámci byly přijímány klíčové předpisy sekundárního práva.

2.1. Zakotvení ochrany klimatu a odvětví energetiky v primárním právu

Základem legislativy EU je primární právo tvořené Smlouvou o Evropské unii (dále jen „SEU“), SFEU a Smlouvou o založení Evropského společenství pro atomovou energii (tzv. Euroatom). Tyto smlouvy stanovují základní cíle, zásady a fungování EU a jejich orgánů a zakotvují ústavní rámec pro uplatňování práva a prosazování politiky EU. Dalšími prameny primárního práva jsou Listina základních práv Evropské unie a smlouvy o přistoupení jednotlivých členských států k EU.¹²⁴

Pravomoc EU regulovat oblast životního prostředí a oblast energetiky vyplývá z článku 2 odst. 2 SFEU ve spojení s článkem 4 odst. 2 písm. e) a i) SFEU. Tyto oblasti spadají do sdílené pravomoci mezi EU a členské státy. To znamená, že EU může v těchto oblastech přijímat závazné právní akty, přičemž členské státy mohou vykonávat svou pravomoc pouze v rozsahu, ve kterém ji EU nevykonala.¹²⁵ Sdílená pravomoc EU je modifikována zásadou subsidiarity, podle které může EU zasahovat do sdílených oblastí pouze do té míry, pokud cílů zamýšlené

124 TOMÁŠEK, Michal.; TÝČ, Vladimír.; PETRLÍK, David. a kol. *Právo Evropské unie*. 3. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-491-6. s. 95-98.

125 Článek 2 odst. 2 SFEU.

činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní.¹²⁶ Energetika dříve spadala do samostatné pravomoci členských států, nicméně v souvislosti se změnou klimatu, na kterou má sektor energetiky zásadní vliv, vyvstala potřeba regulace tohoto odvětví na úrovni EU. Aby bylo možné energetiku integrovat do klimatické politiky,¹²⁷ byla Lisabonskou smlouvou v roce 2009 energetika vtělena do SFEU mezi oblasti ve sdílené pravomoci.¹²⁸

Základní rámec pro politiku EU v oblasti ochrany klimatu představuje Hlava XX. SFEU nazvaná „Životní prostředí“, kterou tvoří články 191 až 193 SFEU. Podle článku 191 odst. 1 bod 4 SFEU je jedním z cílů politiky EU v oblasti životního prostředí „*podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a zejména boj proti změně klimatu.*“ Zdůrazněním boje proti změně klimatu EU vyzdvihla tento problém nad ostatní environmentální problémy a do jisté míry jej vymezila jako samostatně stojící agendu.¹²⁹

Podle článku 11 SFEU „*požadavky na ochranu životního prostředí musí být zahrnuty do vymezení a provádění politik a činnosti Unie, zejména s ohledem na podporu udržitelného rozvoje.*“ Toto ustanovení se nazývá tzv. „*integration clause*“, v překladu integrační klauzule, jelikož usiluje o integraci požadavků na ochranu životního prostředí napříč všemi oblastmi, které jsou upravené právem EU.¹³⁰ Tento horizontální závazek odráží některá speciální ustanovení SFEU, například článek 194 o energetice, který stanoví, že politika EU v oblasti energetiky má přihlížet k potřebě chránit a zlepšovat životní prostředí.¹³¹ Integrační klauzule funguje i ve vztahu k ochraně klimatu. V souladu s integrační klauzulí je v rámci navyšování klimatických cílů znatelná tendence evropského zákonodárce zohledňovat tuto problematiku ve všech sektorech, které jsou relevantní z hlediska produkce emisí skleníkových plynů.¹³² Dokonce článek 6 odst. 4 Evropského právního rámce pro klima stanoví Komisi povinnost

126 Článek 5 odst. 3 SEU.

127 Konkrétně se tenkrát jednalo o Klimaticko-energetický balíček do roku 2020.

128 NOUICER, Athir. EU treaties, institutions and legislation. In: EUROPEAN UNIVERSITY INSTITUTE (EUI). *The EU Green deal, 2022 ed. Research Project Report*. Florence school of regulation [HANCHER, Leigh.; CONTI, Ilaria.; FERRARI, Albert. (eds.)][online]. Prosinec 2022, 2022/06 [cit. 15. 2. 2023]. ISSN 978-92-9466-355-9. DOI 10.2870/00714. Dostupné z: <https://www.apren.pt/contents/publicationsothers/fsr-the-eu-green-deal.pdf>. s 18-19.

129 CENDRA DE LARRAGÁN, Javier. EU Climate nad Energy Law: challenges for member states. In: PEETERS, Marjan.; STALLWORTHY, Mark. *Climate Law in EU Member states, Towards National Legislation for Climate Protection*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2012, s. 39-66. ISBN 978 1 78100 277 3. s. 41.

130 GARBEN, Sacha. ' Article 191 TFEU'. In: KELLERBAURER, Manuel.; KLAMERT, Marcus.; TOMKIN, Jonathan. *The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights: A Commentary* [online]. New York: Oxford Academic, 2019. [cit. 7. 11. 2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198759393.003.307>.

131 KLAMERT, Marcus. ' Article 11 TFEU'. In: KELLERBAURER, Manuel.; KLAMERT, Marcus.; TOMKIN, Jonathan. *The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights: A Commentary* [online]. New York: Oxford Academic, 2019. [cit. 7. 11. 2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198759393.003.83>.

132 Energetika, doprava, průmysl, zemědělství, bydlení, nakládání s odpady.

posoudit před přijetím jakéhokoliv legislativního návrhu či návrhu na opatření, zda je návrh v souladu s dlouhodobým cílem klimatické neutrality do roku 2050 a s průběžně stanovenými klimatickými cíli. Lze tedy konstatovat, že ochrana klimatu má stejně jako celá oblast životního prostředí průřezový charakter.

Jak bylo řečeno v úvodu této kapitoly, EU přijímá komplexní politiky v oblasti klimatu a energetiky. Základ pro přijetí těchto politik tvoří článek 192 odst. 1 SFEU ve spojení s článkem 191 odst. 1 SFEU pro oblast životního prostředí, resp. ochrany klimatu, a článek 194 odst. 2 SFEU pro části politiky, které se zabývají energetikou. Všechny tyto články vyžadují pro přijetí politiky řádný legislativní postup Evropského parlamentu a Rady po konzultaci s Výborem regionů a Hospodářským a sociálním výborem.¹³³ Tato skutečnost značně posiluje stanové klimatické cíle, neboť jim dodává právně závazný charakter (politiky jsou přijímány jako soubor sekundárních právních předpisů).

Obecně mají politiky EU pro oblast životního prostředí splňovat požadavky stanovené článkem 191 odst. 3 SFEU, toto ustanovení ve spojitosti s článkem 194 SFEU (pro energetiku) se uplatní také v případě politiky v oblasti klimatu a energetiky. Taková politika by tedy měla reflektovat možný prospěch a náklady plynoucí z činnosti nebo nečinnosti, odlišné podmínky životního prostředí v různých regionech EU¹³⁴ a princip solidarity mezi členskými státy.¹³⁵ Jinými slovy musí být právní předpisy, které tvoří politiku v oblasti klimatu a energetiky, přizpůsobeny odlišným možnostem a schopnostem každého členského státu tak, aby bylo možné stanovené cíle plnit nákladově efektivním způsobem. Jako příklad odlišných podmínek životního prostředí, ke kterým je třeba přihlížet, lze uvést rozdílné možnosti produkce energie z obnovitelných zdrojů každého členského státu.

K uzavírání mezinárodních smluv v oblasti životního prostředí, resp. ochrany klimatu je EU zmocněna článkem 191 odst. 4 SFEU. Na základě tohoto ustanovení se EU stala smluvní stranou Rámcové úmluvy, Kjótského protokolu a Pařížské dohody.

133 KULOVESI, Kati.; OBERTHÜR, Sebastian. Assessing the EU's 2030 Climate and Energy Policy Framework: Incremental change toward radical transformation?. In: *Review of European, Comparative & International Environmental Law* [online]. Wiley Periodicals LLC, 3. 8. 2020, 29 (2) [cit. 17. 2. 2023]. s. 151-166. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/reel.12358>. s. 152.

134 Článek 191 odst. 3 SFEU.

135 Článek 194 odst. 1 SFEU.

Energetice se v rámci primárního práva věnuje Hlava XXI. SFEU, která upravuje fungování evropského energetického trhu. Podle článku 194 „s přihlédnutím k potřebě chránit a zlepšovat životní prostředí má politika Unie v oblasti energetiky v duchu solidarity mezi členskými státy za cíl [...] podporovat energetickou účinnost a úspory energie jakož i rozvoj nových zdrojů energie.“ Podpora energetické účinnosti a energie z obnovitelných zdrojů byla do primárního práva inkorporována Lisabonskou smlouvou v roce 2009 v návaznosti na Klimaticko-energetický balíček z roku 2007.¹³⁶ Jak bylo výše uvedeno, energetická účinnost a přechod na obnovitelné zdroje dodnes představují významné pilíře mitigace klimatické změny v EU.¹³⁷

Ve vztahu k cíli v oblasti energie z obnovitelných zdrojů je důležité zmínit článek 194 odst. 2 SFEU, podle kterého se opatření EU v oblasti energetiky nesmí dotýkat „práva členských států stanovit podmínky pro využívání svých energetických zdrojů, jeho volby mezi různými energetickými zdroji a základní skladby jeho zásobování energií, aniž je dotčen čl. 192 odst. 2 písm. c).“ Nicméně, článek 192 odst. 2 písm. c), který spadá pod Hlavu XX. věnující se životnímu prostředí, umožňuje, aby Rada zvláštním legislativním postupem a po konzultaci s Evropským parlamentem, Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů **jednomyslně** přijala [...] „opatření významně ovlivňující volbu členského státu mezi různými energetickými zdroji a základní skladbu jeho zásobování energií.“ Z toho lze dovodit, že skladba zásobování energií členských států může být omezena Radou, a to na základě politiky životního prostředí.¹³⁸

2.2. Sekundární právo v oblasti mitigace změny klimatu

Sekundární právo je zakotveno v článku 288 SFEU, podle kterého EU pro výkon svých pravomocí přijímá nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Podle tohoto článku „nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech. Směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává

136 WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. a kol. Essential EU Climate Law. In: *Elgaronline.com* [online]. Edward Elgar Publishing Limited, 17. 9. 2021, [cit. 17. 2. 2023]. eISBN 9781788971300. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781788971300>. s. 26.

137 THIEFFRY, Patrick. Environmental protection and European Union energy policy: Energy transition after the Paris Agreement. In: *ERA Forum* [online]. 2016, 17 (4) [cit. 17. 2. 2023]. s. 449-465. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-017-0453-8>. s. 452-453.

138 Ibid. s. 452-453.

vnitrostátním orgánům. Rozhodnutí je závazné v celém rozsahu. Pokud jsou v něm uvedeni ti, jimž je určeno, je závazné pouze pro ně. Doporučení a stanoviska nejsou závazná.“¹³⁹

Pro ochranu klimatu bylo typické především přijímání směrnic,¹⁴⁰ jejichž prostřednictvím je jednoduché vytyčit cíle a provádění těchto cílů ponechat na uvážení členských států. Směrnice se jeví jako nejvhodnější nástroj evropského práva pro tyto účely také s ohledem na skutečnost, že ochrana klimatu spadá do oblasti sdílených kompetencí. S narůstajícími ambicemi EU a snahou o dosažení cíle klimatické neutrality co nejdříve však postupně dochází k přechodu na komplexnější harmonizaci, a to prostřednictvím nařízení.¹⁴¹

Kromě vyjmenovaných sekundárních pramenů existují ještě tzv. atypické akty. Tyto akty nejsou zakotvené v článku 288 SFEU, nicméně doktrína je řadí mezi akty sekundárního práva. Může se jednat například o interně závazné dokumenty provádějící činnost jednotlivých orgánů EU nebo o akty politické povahy, jejichž prostřednictvím evropské instituce vyjadřují svá politická stanoviska. Specifickým druhem atypických aktů jsou sdělení Komise, kterými představuje své politické programy v různých oblastech, mimo jiné v souvislosti s ochranou klimatu. Komise prostřednictvím svého sdělení Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Zelená dohoda pro Evropu, KOM/2019/640 v konečném znění (dále jen „**Zelená dohoda**“), v roce 2019 představila svou vizi přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství do roku 2050.

2.2.1. Dlouhodobý cíl přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství do roku 2050

V této podkapitole bude nejprve stručně popsán vývoj dlouhodobých cílů EU v oblasti ochrany klimatu. Následně bude blíže představena Zelená dohoda a Evropský právní rámec pro klima, ve kterém je zakotven současný dlouhodobý cíl EU přechodu na uhlíkovou neutralitu do roku 2050.

139 Článek 288 SFEU.

140 Například Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES a Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (přepřpracované znění).

141 Příkladem lze uvést nové Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1999 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 („evropský právní rámec pro klima“), či Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013.

Roku 2011 Komise vydala v rámci svého programu „Evropa účinněji využívající zdroje“ sdělení Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Plán přechodu na konkurenceschopné nízkouhlíkové hospodářství do roku 2050, KOM/2011/112 v konečném znění. Cílem tohoto plánu bylo plošné snížení emisí o 80 % do roku 2050 ve srovnání s rokem 1990. Za účelem dosažení nízkouhlíkového hospodářství byly formulovány časové mezníky a příslušné procentní snížení emisí, kterého mělo být dosaženo. Komise tyto mezníky stanovila na základě nákladově efektivní metody, tedy porovnávala náklady a užítky, které dané snížení přinese. Podle tohoto modelu mělo dojít k 25% snížení emisí do roku 2020, 40% snížení do roku 2030 a 60% snížení do roku 2040 v porovnání s rokem 1990. Model byl propočítán tak, aby se *emise snižovaly ročně o zhruba 1 % v průběhu prvního desetiletí do roku 2020, o 1,5 % ve druhém desetiletí v letech 2020 až 2030 a o 2 % ve zbývajících dvou desetiletích do roku 2050.*¹⁴² V souvislosti s přijetím nové iniciativy Komise – Zelená dohoda, byly tyto klimatické cíle navýšeny.

Zelená dohoda pro Evropu

Jak bylo výše uvedeno, Zelená dohoda nastiňuje rámec současné dlouhodobé klimatické politiky. Cílem je „*transformovat EU na spravedlivou a prosperující společnost s moderní a konkurenceschopnou ekonomikou efektivně využívající zdroje, která v roce 2050 nebude produkovat žádné emise skleníkových plynů a ve které bude hospodářský růst oddělen od využívání zdrojů.*“¹⁴³

Důvodem, proč je nejpozdějším datem přechodu na klimatickou neutralitu stanoven rok 2050 je Zvláštní zpráva IPCC o dopadech globálního oteplování z roku 2018¹⁴⁴ (dále jen „**Zvláštní zpráva IPCC**“). Zvláštní zpráva IPCC obsahuje odhady postupného snižování globálních emisí skleníkových plynů, podle kterých je potřeba, aby globální emise antropogenních skleníkových plynů klesly o 45 % do roku 2030 oproti roku 2010 a dosáhly

142 Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Plán přechodu na nízkouhlíkové hospodářství do roku 2050, KOM/2011/112 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 8. 3. 2011 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0112&from=CS>. s. 4.

143 Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zelená dohoda pro Evropu, COM/2019/640 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 11. 12. 2019 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF. s. 1.

144 IPCC, 2018. *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2018. [cit. 7. 2. 2023]. s. 3-24. DOI 10.1017/9781009157940.001. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2022/06/SPM_version_report_LR.pdf.

čisté nuly, tj. uhlíkové neutrality, kolem roku 2050 k tomu, aby se podařilo udržet růst průměrné globální teploty pod 1,5 °C (tj. splnit závazek zakotvený v článku 2 odst. 1 písm. a) Pařížské dohody).¹⁴⁵

Vzhledem k tomu, že ambicí Zelené dohody je úplná eliminace antropogenních emisí skleníkových plynů, musí být pokryta veškerá odvětví lidské činnosti produkující emise. Za tímto účelem Zelená dohoda formuluje obecná východiska pro jednotlivá odvětví. Výroba energie a její využívání produkuje přibližně 75 % veškerých emisí skleníkových plynů v EU,¹⁴⁶ proto je reforma energetického sektoru zásadním krokem vedoucím k dosažení uhlíkové neutrálního hospodářství.

Souhrn iniciativ Komise vedoucích k přizpůsobení energetiky cílům Zelené dohody se nazývá „Čistá energie pro všechny Evropany“. Tato iniciativa má vést k úplné dekarbonizaci energetiky prostřednictvím zvyšování energetické účinnosti,¹⁴⁷ čerpání energie z obnovitelných zdrojů,¹⁴⁸ zajištění bezpečné a cenově dostupné energie¹⁴⁹ a zavedení integrovaného unijního trhu s energií¹⁵⁰.

K usnadnění přechodu na zelené hospodářství a čistou energii byl založen program Mechanismus pro spravedlivou transformaci, který slouží k dotování regionů EU nejvíce zasažených transformací.¹⁵¹ Jedním z těchto regionů je bezesporu Česká republika, neboť

145 IPCC, 2018: Summary for Policymakers. In: *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2018. [cit. 7. 2. 2023]. s. 3-24. DOI 10.1017/9781009157940.001. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2022/06/SPM_version_report_LR.pdf. s. 12.

146 EVROPSKÁ RADA. Čistá energie. In: *Consilium.europa.eu* [online]. 24. 11. 2022 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/clean-energy/>.

147 Přijetí Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2002 ze dne 11. prosince 2018, kterou se mění směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti a Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/844 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 2010/31/EU o energetické náročnosti budov a směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti.

148 Přijetí Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (přepřacované znění).

149 Součástí balíčku Čistá energie pro všechny Evropany je také Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/943 ze dne 5. června 2019 o vnitřním trhu s elektřinou, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/942 ze dne 5. června 2019, kterým se zřizuje Agentura Evropské unie pro spolupráci energetických regulačních orgánů (přepřacované znění), Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/941 ze dne 5. června 2019 o rizikové připravenosti v odvětví elektroenergetiky a o zrušení směrnice 2005/89/ES, Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o změně směrnice 2012/27/EU (přepřacované znění).

150 Přijetí Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009 směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013. Toto nařízení bude blíže rozebráno v poslední kapitole 4.

151 KOŁODZIEJSKI. Marek. Just transition fund. In: *Europarl.europa.eu* [online]. Březen 2022 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_3.1.10.pdf. s. 1.

těžební průmysl je stále podstatnou částí českého hospodářství. Dalším finančním nástrojem vycházejícím ze Zelené dohody je program LIFE.¹⁵² Účelem tohoto programu je podporovat projekty, které přispívají k přechodu na uhlíkově neutrální, udržitelné, energeticky účinné hospodářství, které je odolné vůči změně klimatu a je založené na obnovitelné energii.¹⁵³ Oba tyto programy řídí Evropská výkonná agentura pro klima, infrastrukturu a životní prostředí (tzv. CINEA) jakožto jeden z výkonných orgánů Komise.

Evropský právní rámec pro klima

Jelikož je Zelená dohoda pouze iniciativou Komise a nikoli právním předpisem, musel být na jejím základě přijat právní akt stanovující závazný cíl dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050. Tímto aktem je Evropský právní rámec pro klima. Evropský právní rámec pro klima stanoví nejen dlouhodobý cíl EU, ale také navyšuje průběžné klimatické cíle tak, aby se přizpůsobily přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství. Potřebu přijetí tohoto nařízení Komise zdůvodnila v důvodové zprávě¹⁵⁴ tím, že dosavadní politiky cílily pouze na 60% snížení skleníkových plynů do roku 2050, což by nevedlo ke splnění závazků z Pařížské dohody (viz Zvláštní zpráva IPCC).

Cílem klimatické neutrality se podle článku 2 Evropského právního rámce pro klima rozumí vyrovnaní celounijních emisí a pohlcování skleníkových plynů, čímž se celkové emise sníží na čistou nulu do roku 2050, přičemž po tomto datu bude EU usilovat o dosažení negativních emisí. Z důvodové zprávy¹⁵⁵ vyplývá, že primárním prostředkem by mělo být snižování emisí u zdroje znečištění a až sekundárním prostředkem jejich pohlcování pomocí propadů (ukládáním uhlíku zejména v půdě, lesích a mokřadech) nebo technologiemi zachycujícími uhlík. Skleníkovými plyny pro účely tohoto nařízení se rozumí oxid uhličitý, methan, oxid dusný, fluorid sírový, fluorid dusnatý, fluorované uhlovodíky a perfluorované uhlovodíky.¹⁵⁶

152 Zaveden Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2021/783 ze dne 29. dubna 2021 o zavedení Programu pro životní prostředí a oblast klimatu (LIFE) a o zrušení nařízení (EU) č. 1293/2013 tzv. „nařízení LIFE“.

153 MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Unijní program LIFE. In: *Mzp. cz* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z https://www.mzp.cz/komunitarni_program_life.

154 EVROPSKÁ KOMISE. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (EU) 2018/1999 (evropský právní rámec pro klima), COM/2020/80 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 4. 3. 2020 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0080&from=CS>. s. 6.

155 *Ibid.* s. 7.

156 Příloha V Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009 směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013.

Evropský právní rámec pro klima má doplnit stávající politiky v oblasti energetiky a klimatu stanovením dlouhodobého směru. Činí tak prostřednictvím průběžných klimatických cílů. Průběžným klimatickým cílem do roku 2030 je snížení antropogenních emisí skleníkových plynů minimálně o 55 % v porovnání s hladinami roku 1990.¹⁵⁷ Musí se jednat o čisté snížení emisí skleníkových plynů, tedy po odečtení propadů.¹⁵⁸ Do budoucna se předpokládá přijetí průběžného klimatického cíle do roku 2040,¹⁵⁹ při jehož stanovení Komise přihlédně mimo jiné k energetické účinnosti, dostupnosti energie a bezpečnosti dodávek.¹⁶⁰

Pravidelné posuzování celkového pokroku EU v dosahování cílů stanovených Evropským právním rámcem pro klima a posuzování vnitrostátních opatření, která byla členskými státy za tímto účelem přijala, je zajištěno Komisí a probíhá na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009 směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013 (dále jen „**Nařízení o správě energetické unie**“).¹⁶¹

2.2.2. Politiky EU v oblasti klimatu a energetiky

Přípravě současných politik v oblasti klimatu a energetiky předcházela ECCP¹⁶², který založila Komise za účelem nalezení nejvhodnějších nákladově efektivních opatření, které lze přijmout na úrovni EU ke snížení emisí skleníkových plynů.¹⁶³ Záměrem prvního ECCP (2000–2004) byla příprava opatření k dosažení cílů Kjótského protokolu. Na jeho základě byl zaveden EU ETS a další opatření na poli energetiky, především podpora energie z obnovitelných zdrojů a zlepšování energetické účinnosti. Druhý ECCP pak usnadnil implementaci priorit vzešlých z prvního ECCP.¹⁶⁴ Na základě ECCP se dospělo k závěru, že integrace energetiky do klimatických politik je nezbytným předpokladem nákladově efektivní mitigace změny klimatu.

157 Článek 4 odst. 1 Evropského právního rámce pro klima.

158 Článek 4 odst. 1 Evropského právního rámce pro klima.

159 Článek 4 odst. 3 Evropského právního rámce pro klima.

160 Článek 4 odst. 5 písm. g) Evropského právního rámce pro klima.

161 Články 6 a 7 Evropského právního rámce pro klima.

162 Evropský program změny klimatu.

163 EVROPSKÁ KOMISE. European Climate Change Programme. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-change-programme_en.

164 Ibid.

V této návaznosti EU začala za účelem plnění svých mezinárodních závazků¹⁶⁵ přijímat politiky sloužící ke stanovení závazných cílů mitigace pro celou EU na konkrétní časové období. Tyto cíle spočívají v procentuálním:

- snižování emisí skleníkových plynů napříč všemi sektory,
- zlepšování energetické účinnosti a
- navyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů.

Politiky v oblasti klimatu a energetiky mají oporu v primárním i sekundárním právu EU, proto jsou pro členské státy závazné. První politiku v oblasti klimatu a energetiky představoval tzv. klimaticko-energetický balíček do roku 2020. V současnosti je účinná druhá politika tohoto typu tzv. rámec politiky EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030. Těmto politikám se budou věnovat následující podkapitoly. Společně s nimi bude představen také stručný přehled zásadních právních předpisů, které byly přijaty v jejich rámci.

Klimaticko-energetický balíček do roku 2020

Klimaticko-energetický balíček byl přijat Evropským parlamentem a Radou v roce 2008.¹⁶⁶ Tento balíček stanovil závazné evropské cíle v oblasti mitigace, kterých mělo být dosaženo do roku 2020. Účelem bylo komplexní snížení emisí skleníkových plynů napříč všemi oblastmi, které jsou stěžejní z hlediska mitigace klimatické změny. Jelikož sektor energetiky produkuje na území EU největší množství emisí skleníkových plynů,¹⁶⁷ podstatná část legislativních předpisů přijatých v rámci balíčku se zaměřuje na toto odvětví.

Závaznými cíli klimaticko-energetického balíčku do roku 2020 byly tzv. klimatické cíle 20-20-20, tedy:

- celkové snížení emisí skleníkových plynů o alespoň 20 % oproti referenčnímu roku 1990,
- zlepšení energetické účinnosti alespoň o 20 % a

¹⁶⁵ Zejména závazků z Rámcové úmluvy, Kjótského protokolu a Pařížské dohody.

¹⁶⁶ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Klimaticko-energetický balíček do roku 2020. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/klimaticko_energeticky_balicek_2020.

¹⁶⁷ BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 548.

- zajištění podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie v EU ve výši alespoň 20 %.

Tyto cíle se vzájemně doplňují – zlepšení energetické účinnosti vede k efektivnějšímu využívání energie a tím pádem i k poklesu poptávky po energii. Tato skutečnost usnadňuje plnění závazku navyšování podílu obnovitelné energie, protože nárůst energie z obnovitelných zdrojů bude probíhat za klesající poptávky po energii.¹⁶⁸ Zároveň obojí vede ve své podstatě ve snížení emisí skleníkových plynů.

Nadto se EU, inspirována zásadou společných, ale diferencovaných povinností, podmíněně zavázala ke snížení emisí skleníkových plynů o 30 % do roku 2020. Podmínkou bylo, aby se ostatní vyspělé státy zavázaly k podobně ambiciózním cílům a aby rozvojové státy, které si to mohou finančně dovolit, adekvátně přispěly dle svých schopností.¹⁶⁹ Podle odhadů Evropské agentury pro životní prostředí byly emise skleníkových plynů v EU v roce 2020 o 31 % nižší než v roce 1990,¹⁷⁰ z čehož lze usuzovat, že se EU podařilo dosáhnout tohoto podmíněného cíle.

Klimaticko-energetický balíček přinesl nové právní předpisy, které dodnes tvoří podstatnou část evropské úpravy mitigace klimatické změny (nejen) v energetice. Jedná se zejména o:

- směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2009/29/ES ze dne 23. dubna 2009, kterou se mění směrnice 2003/87/ES s cílem zlepšit a rozšířit systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství,
- směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2009/31/ES ze dne 23. dubna 2009, o geologickém ukládání oxidu uhličitého a o změně směrnice Rady 85/337/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES, 2001/80/ES, 2004/35/ES, 2006/12/ES a 2008/1/ES a nařízení (ES) č. 1013/2006,

168 WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. a kol. Essential EU Climate Law. In: *Elgaronline.com* [online]. Edward Elgar Publishing Limited, 17. 9. 2021, [cit. 17. 2. 2023]. eISBN 9781788971300. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781788971300>. s. 103.

169 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 548.

170 EUROPEAN ENVIRONMENTAL AGENCY. EU achieves 20-20-20 climate targets, 55 % emissions cut by 2030 reachable with more efforts and policies. In: *Eea.europa.eu* [online]. 26. 10. 2021, [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/highlights/eu-achieves-20-20-20>.

- směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2009/28/ES ze dne 23. dubna 2009 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES (dále jen „**Směrnice RED I**“),
- směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES (dále jen „**Směrnice EED**“),
- směrnici Evropského parlamentu a Rady 2010/31/EU ze dne 19. května 2010 o energetické náročnosti budov (dále jen „**Směrnice o energetické náročnosti budov**“),
- směrnici Evropského parlamentu a Rady 2010/30/EU ze dne 19. května 2010 o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku,
- rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 406/2009/ES ze dne 23. dubna 2009 o úsilí členských států snížit emise skleníkových plynů, aby byly splněny závazky Společenství v oblasti snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 (dále jen „**Rozhodnutí ESD**“).

Rámcová politika EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030

Aktuálně je účinný rámec politiky v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030. Ohledně stanovení cílů do roku 2030 se vedly dlouhé diskuse. Původně mělo dojít ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 pouze o 40 % oproti hladině z roku 1990, nicméně takto benevolentní cíl vzbudil vlnu nevole zejména v souvislosti s výše uvedenou Zvláštní zprávou IPCC.

V květnu 2018 dokonce skupina lidí z osmi různých členských států podala žalobu k SDEU ve smyslu článku 263 SFEU požadující přezkum a částečné zrušení legislativních aktů¹⁷¹ implementujících výše uvedený cíl do roku 2030 (tj. 40% snížení emisí skleníkových plynů). Žalobci tvrdili, že je stanovený cíl málo ambiciózní a nepostačuje k naplnění závazků plynoucích z Pařížské dohody. Argumentovali porušením jejich základních práv¹⁷² zakotvených v Listině základních práv EU. Zároveň požadovali po EU odškodnění v podobě

171 Konkrétně se jednalo o směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/410 ze dne 14. března 2018, kterou se mění směrnice 2003/87/ES za účelem posílení nákladově efektivních způsobů snižování emisí a investic do nízkouhlíkových technologií a rozhodnutí (EU) 2015/1814, nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/842 ze dne 30. května 2018 o závazném každoročním snižování emisí skleníkových plynů členskými státy v období 2021–2030 přispívajícím k opatřením v oblasti klimatu za účelem splnění závazků podle Pařížské dohody a o změně nařízení (EU) č. 525/2013 a Nařízení LULUCF.

172 Právo na život, zdraví, majetek a povolání.

přijetí opatření k nápravě svého protiprávního jednání podle článku 340 SFEU, tato opatření měla vést ke snížení emisí alespoň o 50 % až 60 % v celé EU do roku 2030. SDEU ve svém rozhodnutí ve věci *Carvalho*¹⁷³ posoudil žalobu jako nepřijatelnou s odůvodněním, že žalobci nebyli aktivně legitimováni ve smyslu článku 263 SFEU,¹⁷⁴ protože předmětné legislativní akty nebyly adresovány přímo žalobcům, ani se jich přímo nedotýkaly.¹⁷⁵ Ačkoliv žalobci se svou žalobou neuspěli, tak dali tímto způsobem alespoň podnět k navýšení cíle do roku 2030.

Nejen veřejnost, ale také Evropský parlament začal upozorňovat na potřebu navýšení klimatických cílů do roku 2030. Po Konferenci OSN o změně klimatu 2018 v Katovicích, kde se mimo jiné řešila Zvláštní zpráva IPCC, vydal Evropský parlament usnesení,¹⁷⁶ ve kterém podpořil snížení emisí do roku 2030 o 55 %.¹⁷⁷

Nedostatečnost cíle do roku 2030 se projevovala nejen v souvislosti se Zvláštní zprávou IPCC. Někteří autoři upozorňovali také na skutečnost, že množství emisí skleníkových plynů na obyvatele tzv. *per capita* má EU dlouhodobě nad světovým průměrem.¹⁷⁸ Světový průměr za rok 2021 činil 4.69 t emisí *per capita*, zatímco průměrné množství emisí *per capita* v EU¹⁷⁹ činilo 6.28 t za rok 2021.¹⁸⁰ Dalším faktorem pro navýšení klimatických cílů byla skutečnost, že má EU na svědomí značný podíl globálních historických emisí skleníkových plynů.¹⁸¹ S ohledem na nadprůměrné množství emisí na obyvatele v kombinaci s historickým

173 Rozhodnutí SDEU ze dne 8. května 2019 ve věci T-330/18, *Carvalho a další v. Parlament a Rada*, ECLI:EU:T:2019:324.

174 Podle článku 263 SFEU každá fyzická nebo právnická osoba může podat žalobu proti aktům, které jsou jí určeny nebo které se jí bezprostředně a osobně dotýkají, jakož i proti právním aktům s obecnou působností, které se jí bezprostředně dotýkají a nevyžadují přijetí prováděcích opatření.

175 THOMSON REUTERS. WESTLAW. *Carvalho v. European Parliament* (T-330/18). In: *Thomson Reuters – WESTLAW EDGE UK* [online]. 2019, [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I6EC2006083C311E981AEA2804FBF5C47/View/FullText.html?skipAnonymous=true&transitionType=Default&contentTypeData=\(sc.Default\)&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I6EC2006083C311E981AEA2804FBF5C47/View/FullText.html?skipAnonymous=true&transitionType=Default&contentTypeData=(sc.Default)&comp=pluk).

176 Usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. října 2018 o Konferenci OSN o změně klimatu konané v roce 2018 v Katovicích, Polsko, (COP24) (2018/2598(RSP)), 2020/C 345/07. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 25. 10. 2018 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018IP0430&from=CS>.

177 BALOUNOVÁ, Eva. *Právní úprava ochrany klimatu v návaznosti na Pařížskou dohodu*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/110154/140077596.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. s. 195.

178 BALOUNOVÁ, Eva. Plní Evropská unie své závazky z Pařížské dohody? Zamyšlení nad cíli do roku 2030. In: JANOVEC, Michal. a kol. *COFOLA 2021, Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců*, část 3. Masarykova univerzita: Brno, 2021. [cit. 19. 2. 2023]. s. 298-325. ISBN 978-80-210-8628-9. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2021/cofola2021-3.pdf>. s. 313.

179 Česká republika je v rámci EU druhým nejhorším členským státem, hned po Lucembursku, mající na svědomí v průměru 9.24 t na obyvatele za rok 2021. Viz: OUR WORLD IN DATA. Per capita CO2 emissions. In: *Ourworldindata.org* [online]. University of Oxford, Oxford Martin school. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/grapher/co-emissions-per-capita?tab=chart&country=CZE~AUT~BEL~HRV~CYP~DNK~EST~FIN~European+Union+%2827%29~FRA~DEU~GRC~HUN~IRL~ITA~LVA~LTU~LUX~MLT~NLD~POL~PRT~ROU~SVK~SVN~ESP~SWE>.

180 OUR WORLD IN DATA. Per capita CO2 emissions. In: *Ourworldindata.org* [online]. University of Oxford, Oxford Martin school. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://ourworldindata.org/grapher/co-emissions-per-capita?tab=chart&country=European+Union+%2827%29~OWID_WRL.

181 BALOUNOVÁ, Eva. Plní Evropská unie své závazky z Pařížské dohody? Zamyšlení nad cíli do roku 2030. In: JANOVEC, Michal. a kol. *COFOLA 2021, Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců*, část 3. Masarykova univerzita: Brno, 2021. [cit. 19. 2. 2023]. s. 298-325. ISBN 978-80-210-8628-9. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2021/cofola2021-3.pdf>. s. 313.

„klimatickým dluhem“ byl očekáván ambicióznější přístup EU ke stanovení klimatického cíle do roku 2030.¹⁸²

V reakci na výše uvedené podněty, byl nově v roce 2021 stanoven průběžný cíl snížení emisí skleníkových plynů alespoň o 55 % do roku 2030 oproti roku 1990 v rámci výše uvedeného Evropského právního rámce pro klima. Takto stanovený cíl tedy navazuje na dlouhodobý cíl přechodu na uhlíkovou neutralitu do roku 2050 a společně s tím i na cíl stanovený Pařížskou dohodou.

Cíle v oblasti podpory energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti byly navýšeny v roce 2018, a to v rámci balíčku Čistá energie pro všechny Evropany. Nově je cíl v oblasti energie z obnovitelných zdrojů, spočívá v zajištění alespoň 32% podílu obnovitelné energie na konečné spotřebě EU, zakotven ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (přepracované znění) (dále jen „**Směrnice RED II**“), která nahradila Směrnicí RED I. Cíl v oblasti energetické účinnosti byl navýšen na 32% zlepšení v souvislosti s revizí Směrnice EED.

Nakonec tedy současné klimatické cíle rámcové politiky EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 spočívají:

- v celkovém snížení emisí skleníkových plynů alespoň o 55 % oproti úrovni z roku 1990,¹⁸³
- ve zlepšení energetické účinnosti alespoň o 32,5 %, ¹⁸⁴
- v zajištění alespoň 32% podílu obnovitelné energie na hrubé konečné spotřebě energie v EU.¹⁸⁵

Komise oznámila v červenci 2021 nový balíček legislativních návrhů nazvaný *Fit for 55*, který má zajistit implementaci průběžného cíle snížení emisí o 55 % do roku 2030. Tento

182 BALOUNOVÁ, Eva. Plní Evropská unie své závazky z Pařížské dohody? Zamyšlení nad cíli do roku 2030. In: JANOVEC, Michal. a kol. *COFOLA 2021, Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců*, část 3. Masarykova univerzita: Brno, 2021. [cit. 19. 2. 2023]. s. 298-325. ISBN 978-80-210-8628-9. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2021/cofola2021-3.pdf>. s. 313.

183 Tento cíl byl stanoven článkem 4 odst. 1 Evropského právního rámce pro klima.

184 Tento cíl byl stanoven článkem 1 odst. 1 Směrnice EED.

185 Tento cíl byl stanoven článkem 3 odst. 1 Směrnice RED II.

balíček bude podrobněji rozebrán v následující kapitole v souvislosti se zamýšlenými návrhy pro konkrétní legislativní předpisy.

V rámci politiky EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 byly přijaty další legislativní akty, a to zejména:

- Nařízení o správě energetické unie,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2002 ze dne 11. prosince 2018, kterou se mění směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/842 ze dne 30. května 2018 o závazném každoročním snižování emisí skleníkových plynů členskými státy v období 2021–2030 přispívajícím k opatřením v oblasti klimatu za účelem splnění závazků podle Pařížské dohody a o změně nařízení (EU) č. 525/2013 (dále jen „**Nařízení o sdílení úsilí**“),
- Nařízení LULUCF,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/844 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 2010/31/EU o energetické náročnosti budov a směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti.

2.3. Shrnutí

V této kapitole byly představeny právní prameny EU, které se zabývají ochranou klimatu v energetice. Bylo uvedeno, že oblast životního prostředí, resp. ochrany klimatu i oblast energetiky patří do sdílené pravomoci mezi EU a členské státy. Právním základem politiky v oblasti klimatu a energetiky jsou články 191 až 194 SFEU a k jejímu přijetí je vyžadován řádný legislativní proces se zapojením Evropského parlamentu a Rady, po konzultaci s Výborem regionů a Hospodářským a sociálním výborem. V rámci primárního práva byl také zmíněn průřezový charakter ochrany klimatu, který se promítá do všech odvětví produkujících emise skleníkových plynů. Následně byly stručně uvedeny právní předpisy sekundárního práva, které EU využívá k regulaci mitigace změny klimatu. Především byly rozebrány rámcové politiky EU v oblasti klimatu a energetiky, které závazně stanoví klimatické cíle pro určitá období.

Bylo uvedeno, že EU formulovala v návaznosti na Zelenou dohodu dlouhodobý cíl, kterým je v současnosti přechod na uhlíkově neutrální hospodářství nejpozději do roku 2050.

Rok 2050 je posledním rokem, kdy musí EU přejít na klimatickou neutralitu, aby bylo možné splnit závazek vyplývající z Pařížské dohody. Tento cíl je zakotven v novém nařízení Evropský právní rámec pro klima a toto nařízení stanoví také průběžný cíl do roku 2030.

Dále se jednotlivé podkapitoly věnovaly klimaticko-energetickému balíčku do roku 2020 a rámcové politice EU v oblasti energetiky a klimatu do roku 2030. Klimaticko-energetický balíček jako první integroval energetiku přímo do klimatické politiky, neboť opatření zaváděná v energetice se jeví jako jedna z nejméně nákladově efektivních metod boje proti změně klimatu. Tento balíček stanovil tzv. cíle 20-20-20, tedy snížení emisí minimálně o 20 % oproti roku 1990, zlepšení energetické účinnosti alespoň o 20 % a zajištění minimálně 20% podílu energie z obnovitelných zdrojů, vše do roku 2020. Rámcová politika EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 do značné míry navazuje na klimaticko-energetický balíček, stanoví však ambicióznější cíle. V současnosti jsou účinné cíle snížení skleníkových plynů minimálně o 55 % oproti roku 1990, zlepšení energetické účinnosti alespoň o 32,5 % a zajištění minimálně 32% podílu energie z obnovitelných zdrojů na konečné hrubé spotřebě energie v EU, vše do roku 2030. V této souvislosti byl představen také přehled sekundárních právních předpisů, který ve svém souhrnu tvoří uvedené politiky a zakotvuje stanovené cíle.

3. Nástroje mitigace klimatické změny v energetice

V předchozí kapitole byly představeny prameny práva EU, ve kterých je upravena mitigace změny klimatu, tato kapitola bude zaměřena na obsah těchto sekundárních právních předpisů. Pozornost bude věnována mechanismům, prostřednictvím kterých EU realizuje své klimatické cíle v energetice. Těchto mechanismů je několik a každý z nich odlišným způsobem přispívá ke stanoveným cílům.

Snižování emisí skleníkových plynů v energetice je na úrovni EU zajišťováno pomocí těchto nástrojů:

- navyšováním podílu energie z obnovitelných zdrojů, resp. přechodem na čistou energii,
- zlepšováním energetické účinnosti,
- obchodováním s emisními povolenkami v rámci EU ETS a
- systémem sdílení úsilí členskými státy.

Přechod na čistou energii znamená, že se energie bude získávat pouze uhlíkově neutrálním způsobem. EU za tímto účelem jednoznačně preferuje přechod na energii pocházející z obnovitelných zdrojů, která představuje nejen uhlíkově neutrální, ale také udržitelný způsob získávání energie. Produkce energie z obnovitelných zdrojů má nahradit spalování fosilních paliv, které v současnosti produkuje největší množství skleníkových plynů.

Zlepšování energetické účinnosti přispívá k mitigaci klimatické změny tím, že snižuje poptávku po energii. Se snížením produkce energie pak klesá také množství vypouštěných skleníkových plynů. Energetická účinnost se však netýká pouze energetiky, požadavky na snižování energetické náročnosti jsou kladeny především na jiná odvětví. Například v rámci stavebnictví jsou formulovány požadavky vedoucí k transformaci stávajících budov na budovy s téměř nulovou spotřebou energie. Podíl budov na celkové spotřebě energie v EU činí přibližně 40 %, ¹⁸⁶ proto je tato oblast z hlediska energetické náročnosti stěžejní. Za účelem podpory energetické účinnosti jsou dále kladeny požadavky na ekodesign a štítkování výrobků spojených se spotřebou energie.

¹⁸⁶ Recitál 3 Směrnice o energetické náročnosti budov.

EU ETS z velké části pokrývá energetický průmysl, zaměřuje se totiž na snižování emisí z průmyslových zařízení, která produkují největší množství emisí. Typicky se tento systém vztahuje například na provoz tepelných elektráren, které získávají energii prostřednictvím spalování fosilních paliv. V příloze I Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES (konsolidované znění) (dále jen „**Směrnice o EU ETS**“) jsou stanoveny činnosti, ke kterým se tento systém vztahuje.

Systém sdílení úsilí byl zaveden za účelem pokrytí lidských činností produkujících emise skleníkových plynů, na které se nevztahuje EU ETS, ani Nařízení LULUCF. Většinu emisí pocházejících z energetického průmyslu pokrývá EU ETS. Do emisních stropů v rámci systému sdílení úsilí se pak započítávají emise těch zařízení v energetice, která nespádají do EU ETS. Příkladem mohou být energetická zařízení, která používají výlučně biomasu.¹⁸⁷ Pro zjednodušení lze konstatovat, že EU ETS pokrývá většinu emisí pocházejících z průmyslu, tedy ze získávání energie, zatímco systém sdílení úsilí pokrývá emise vyprodukované jednotlivci, kteří spotřebovávají energii, zejména v rámci bydlení (tj. vytápění, chlazení, elektřina) a dopravy.

Výše uvedené nástroje budou podrobněji rozebrány v následujících podkapitolách. Společně s nimi bude stručně představeno také Nařízení o správě energetické unie, které hraje významnou roli v implementaci klimatických cílů.

3.1. Energie z obnovitelných zdrojů

Obnovitelné zdroje energie představují alternativu tradičního získávání energie spalováním fosilních paliv. Tato alternativa by měla umožňovat produkci „čisté“ energie, tedy takové energie, při jejímž získávání nedochází k vypouštění emisí skleníkových plynů. Nicméně, mezi „čistou“ energií a energií z obnovitelných zdrojů není rovnítka. Ve světle evropské právní úpravy se energií z obnovitelných zdrojů rozumí *„energie z obnovitelných nefosilních zdrojů, totiž energie větrná, energie slunečního záření (termální a fotovoltaická), geotermální, energie okolního prostředí, energie z přílivu nebo vln a jiná energie z oceánů, energie vody, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu z čistíren odpadních vod a energie bioplynu.“*¹⁸⁸ Z této definice vyplývá, že EU za obnovitelnou energii

¹⁸⁷ Podle přílohy I odst. 1 Směrnice o EU ETS se tento systém nevztahuje na zařízení užívající výlučně biomasu.

¹⁸⁸ Článek 2 bod 1) Směrnice RED II.

počítá i energii, která není „čistá“ *per se*, ale pouze „uhlíkově neutrální“, neboť výčet zahrnuje také energii získanou spalováním biomasy, která je za „uhlíkově neutrální“ považována. Její „uhlíkově neutrální“ povaha stojí na předpokladu, že uhlík, který byl zachycen organickou hmotou během jejího růstu, je poté vypuštěn jejím spálením,¹⁸⁹ čímž se emise vyrovnají na čistou nulu. Zároveň platí, že ne všechny „čisté“ nebo nízkouhlíkové druhy energie splňují kritéria obnovitelné energie. Příkladem lze uvést jadernou energii, která, ač je považována za nízkouhlíkovou, není energií z obnovitelných zdrojů.

3.1.1. Využití energie z obnovitelných zdrojů a její alternativa

Obnovitelné zdroje lze využít především k uspokojení poptávky po energii pro výrobu elektřiny, vytápění, chlazení a dopravu. Proto Směrnice RED II klade požadavky na pokrytí především těchto sektorů.¹⁹⁰ Elektřinu lze vyrábět zejména ze sluneční energie skrze fotovoltaické elektrárny, z vodní energie prostřednictvím vypouštění vody uložené za přehradami a prostřednictvím turbín poháněných větrem, vlnami a přílivovými proudy či spalováním biomasy. energii na vytápění lze především získat přímo ze slunce ohřevem vzduchu a vody, spalováním biomasy, zachycováním tepla vyrobeného jako vedlejší produkt elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů v kogeneračních jednotkách a prostřednictvím využívání geotermální energie. Paliva získaná z různých surovin biomasy nebo z organického odpadu lze použít k pohonu silniční, námořní a letecké dopravy.¹⁹¹

Úskalím obnovitelných zdrojů energie je jejich závislost na proměnných přírodních a klimatických podmínkách. To je patrné zejména u sluneční, větrné a vodní energie. Mnozí se obávají, že bezpečné dodávky energie pro celou EU nebude možné zajistit pouze z obnovitelných zdrojů, které jsou nespolehlivé a nedají se kontrolovat. V případě jejich nedostatečnosti tedy přichází v úvahu, že by obnovitelné zdroje byly doplněny jadernou energií, která má velký potenciál v rámci dekarbonizace energetiky.¹⁹² Komise dala impuls této myšlence, když ekonomické aktivity spojené s jadernou energií zařadila¹⁹³ mezi

189 WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. a kol. Essential EU Climate Law. In: *Elgaronline.com* [online]. Edward Elgar Publishing Limited, 17. 9. 2021, [cit. 17. 2. 2023]. eISBN 9781788971300. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781788971300>. s. 100.

190 Článek 1 Směrnice RED II.

191 WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. a kol. Essential EU Climate Law. In: *Elgaronline.com* [online]. Edward Elgar Publishing Limited, 17. 9. 2021, [cit. 17. 2. 2023]. eISBN 9781788971300. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781788971300>. s. 100.

192 ATTANASIO, Donna. M. Promise, obstacles and hope for new nuclear's role in decarbonisation. In: *Journal of Energy & Natural Resources Law* [online]. Taylor & Francis Online, 25. 8. 2022 [cit. 17. 2. 2023]. s. 1-10. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/02646811.2022.2098613>. s. 3-4.

193 Prostřednictvím svého nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2022/ 1214, kterým se mění nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2021/2139, pokud jde o hospodářské činnosti v některých odvětvích energetiky, a nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2021/2178, pokud jde o specifické zveřejňování informací v souvislosti s těmito hospodářskými činnostmi. In: *EUR-Lex: Přístup k právu* Evropské unie [online]. 9. 3. 2022 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1214&from=CS> (dále jen „Nařízení Komise 2022/1214“).

environmentálně udržitelné ekonomické činnosti podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 ze dne 18. června 2020 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic a o změně nařízení (EU) 2019/2088, tzv. „Taxonomie EU“. Taxonomie EU stanoví rámec pro klasifikaci udržitelných investic za účelem dosažení vytyčených environmentálních cílů, mezi které patří i mitigace změny klimatu.¹⁹⁴ Komise na podporu jaderné energie uvedla, že produkuje téměř nulové emise skleníkových plynů ve fázi výroby, dále že řada členských států¹⁹⁵ jadernou energii zahrnuje do svých integrovaných vnitrostátních plánů mezi zdroje energie, které přispívají k dekarbonizaci hospodářství do roku 2050, a nakonec že jaderná energie zajišťuje (na rozdíl od obnovitelných zdrojů) stabilní dodávky energie.¹⁹⁶ Je třeba zmínit, že návrh na zařazení jaderné energie do Taxonomie EU se v Evropském parlamentu setkal se značným odporem. Přestože k přehlasování návrhu Komise nakonec nedošlo, své námitky vyjádřilo 278 europoslanců.¹⁹⁷ Důvodem je zejména, že s jadernou energií se pojí obavy ve vztahu k riziku jaderných havárií a nakládání s radioaktivním odpadem.

Ačkoliv nelze tvrdit, že je jaderná energie ve všech ohledech šetrná ke všem složkám životního prostředí, přesto může členským státům pomoci významně urychlit přechod na uhlíkově neutrální hospodářství. Realita je taková, že členské státy mají podle článku 194 odst. 2 SFEU právo svrchovaně rozhodovat o svém energetickém mixu a mohou si tak samy stanovit podmínky pro využívání svých energetických zdrojů, volit mezi různými energetickými zdroji a vytvářet základní skladbu zásobování energií. Nic jim tedy nebrání, aby vedle povinného podílu energie z obnovitelných zdrojů využívaly po roce 2050 právě jadernou energii.

3.1.2. Směrnice RED I

Původní Směrnice RED I z roku 2009 (přijata v rámci klimaticko-energetického balíčku do roku 2020) byla prvním aktem EU, který stanovil závazný cíl v oblasti navyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů pokrývající oblast vytápění a chlazení, elektřiny i dopravy.

194 Článek 6 písm. a) Taxonomie EU.

195 Včetně České republiky viz MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. Vnitrostátní plán České republiky v oblasti energetiky a klimatu. In: *Mpo.cz* [online]. 14. 1. 2020 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/energetika/strategicke-a-koncepcni-dokumenty/vnitrostatni-plan-ceske-republiky-v-oblasti-energetiky-a-klimatu-252016/>.

196 Recitál 6 Nařízení Komise 2022/ 1214.

197 EVROPSKÝ PARLAMENT. Taxonomie: Poslanci nejsou proti zahrnutí činností v oblasti zemního plynu a jaderné energie. In: Zpravodajství Evropský parlament. *Europarl.europa.eu* [online]. 6. 7. 2022 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20220701IPR34365/taxonomie-poslanci-nejsou-proti-zahnuti-zemniho-plynu-a-jaderne-energie>.

Předchozí směrnice se týkala pouze navyšování energie z obnovitelných zdrojů v rámci spotřeby elektřiny.¹⁹⁸

V příloze I Směrnice RED I byly stanoveny národní cíle pro všechny členské státy. Národní cíle představovaly závazný podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie každého členského státu, kterého měl daný stát dosáhnout do roku 2020.¹⁹⁹ Komise v návrhu této směrnice uvedla, že pro výpočet národních cílů použila „*přístup využívající paušálního zvyšování upraveného podle HDP, jelikož představuje jednoduše vyjádřené, společné a spravedlivé zvýšení pro všechny členské státy. Je-li HDP použit jako váhy, výsledek odráží bohatství jednotlivých členských států, a je-li zohledněn i raný pokrok při rozvoji obnovitelných zdrojů, odráží výsledek úlohu „prvních vlaštovek“, které vedly rozvoj energie z obnovitelných zdrojů v Evropě. Současně odráží i celkový strop pro stanovený podíl energie z obnovitelných zdrojů v roce 2020 v jednotlivých členských státech.*“²⁰⁰ V tomto způsobu vymezení diferencovaných národních cílů se projevila zásada společných, i když rozdílných povinností známá z mezinárodní úpravy klimatického práva a zásada solidarity mezi členskými státy EU. Jednotlivé národní cíle členských států se totiž značně lišily, nejvyšší podíl ve výši 49 % mělo stanovený Švédsko, naopak nejnižší podíl ve výši 10 % byl stanoven Maltě.²⁰¹ Národní cíle ve svém souhrnu směřovaly k dosažení společného cíle EU spočívajícího v zajištění alespoň 20% podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie v EU do roku 2020.²⁰²

Kromě obecných cílů navyšování energie z obnovitelných zdrojů, existoval také cíl v rámci dopravy. Ten byl pro všechny členské státy stejný a zavazoval je k zajištění podílu ve výši alespoň 10 % energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie v dopravě.²⁰³

Za účelem pravidelné kontroly implementace této směrnice musely členské státy každé dva roky předkládat Komisi zprávu o pokroku. Komise na základě těchto zpráv analyzovala a vyhodnocovala pokrok EU a připravovala souhrnnou zprávu pro Evropský parlament

198 Jednalo se o Směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2001/77/ES ze dne 27. září 2001 o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou.

199 Příloha I a článek 3 odst. 1 Směrnice RED I.

200 EVROPSKÁ KOMISE. Návrh Směrnice Evropského Parlamentu a Rady o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů, COM/2008/19 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 23. 1. 2008 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008PC0019&from=en>. s. 7.

201 Příloha I Směrnice RED I.

202 Článek 3 odst. 1 Směrnice RED I.

203 Článek 3 odst. 4 Směrnice RED II.

a Radu.²⁰⁴ Tento mechanismus průběžného monitorování byl později převzat Nařízením o správě energetické unie.

3.1.3. Směrnice RED II

Směrnice RED I byla zrušena a nahrazena současnou Směrnicí RED II, ve které došlo k podstatným změnám v souvislosti s klimatickými cíli na období do roku 2030.

Nejzásadnější je změna přístupu ke stanovení cílů. Nová směrnice totiž stanoví závazný kolektivní cíl zvýšení podílu energie z obnovitelných zdrojů pro celou EU,²⁰⁵ přičemž každý členský stát si má sám stanovit vnitrostátní příspěvek k tomuto cíli.²⁰⁶ Směrnice RED II tedy přešla ke stanovení povinností na principu zdola nahoru, který byl již zmíněn v souvislosti s Pařížskou dohodou. Aby byla zajištěna alespoň minimální výše vnitrostátního příspěvku, směrnice stanoví pravidlo, že podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě jednotlivých členských států nesmí nikdy klesnout pod výši jejich národního cíle v oblasti energie z obnovitelných zdrojů do roku 2020.²⁰⁷

Podle E. Balounové lze posun od stanovení právně závazných cílů pro jednotlivé členské státy (Směrnice RED I) k závaznému kolektivnímu cíli a ponechání vnitrostátních příspěvků na vůli členských států (Směrnice RED II) považovat za nedodržení principu progresu a souladu s nejvyššími možnými ambicemi podle Pařížské dohody.²⁰⁸

Komisi k uvedené změně vedly především ekonomické důvody. Měla totiž obavu, že konkrétně stanovené národní cíle mohou mít za následek narušení konkurenceschopnosti trhu s energiemi, která by mohla vést k ohrožení dostupnosti energie pro spotřebitele i podniky. Navyšování energie z obnovitelných zdrojů navíc nemusí v každém členském státě představovat nejlepší nákladově efektivní metodu boje proti změně klimatu.²⁰⁹ Nadto stanovením konkrétních cílů, i když diferencovaných, může dojít k znevýhodnění členských států, které mají užší možnosti produkce energie z obnovitelných zdrojů. Již bylo výše uvedeno,

204 Článek 23 Směrnice RED II.

205 Článek 3 odst. 1 Směrnice RED II. Jedná se o cíl v oblasti energie z obnovitelných zdrojů v Rámcové politice EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030.

206 Článek 3 odst. 2 Směrnice RED II.

207 Článek 3 odst. 4 Směrnice RED II.

208 BALOUNOVÁ, Eva. Plní Evropská unie své závazky z Pařížské dohody? Zamyšlení nad cíli do roku 2030. In: JANOVEC, Michal. a kol. *COFOLA 2021, Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců*, část 3. Masarykova univerzita: Brno, 2021. [cit. 19. 2. 2023]. s. 298-325. ISBN 978-80-210-8628-9. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2021/cofola2021-3.pdf>. s. 317.

209 WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. a kol. Essential EU Climate Law. In: *Elgaronline.com* [online]. Edward Elgar Publishing Limited, 17. 9. 2021, [cit. 17. 2. 2023]. eISBN 9781788971300. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781788971300>. s. 105.

že energie z obnovitelných zdrojů může být nespolehlivá, neboť závisí na přírodních a klimatických podmínkách. Společně s přírodními a geografickými podmínkami každého členského státu se tedy liší i jejich faktické možnosti získávání obnovitelné energie. Například Česká republika nemůže čerpat energii z přílivu, vln či jinou energii z oceánu, nemá podmínky pro čerpání geotermální energie a sluneční energii může čerpat pouze v omezené míře, proto spoléhá zejména na získávání obnovitelné energie z biomasy. Kromě toho lze polemizovat o tom, zda EU stanovením konkrétních národních cílů nepřekročila svou pravomoc a nenarušila právo každého členského státu na volbu mezi různými energetickými zdroji podle článku 194 odst. 2 SFEU.²¹⁰ Stanovení společného cíle pro celou EU a ponechání národního příspěvku na vůli členských států je tedy vhodnějším řešením, které nezasahuje do svrchovaných pravomocí členských států (na stanovení energetického mixu), neznevýhodňuje některé členské státy před jinými v rámci trhu s energií a neohrožuje dostupnost energie zejména pro spotřebitele, zároveň poskytuje členským státům flexibilitu v rámci volby nejvýhodnějších nákladově efektivních metod snižování emisí skleníkových plynů.

Nově byla Směrnicí RED II stanovena povinnost, aby členské státy usilovaly o každoroční zvýšení podílu energie z obnovitelných zdrojů ve vytápění a chlazení o přibližně 1,3 % počínaje hladinami z roku 2020. Navýšení o 1,3 % se rovná ročnímu průměru za období od roku 2021 do roku 2030.²¹¹ V rámci odvětví dopravy má každý členský stát zajistit, aby podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě tohoto odvětví činil aspoň 14 % do roku 2030.²¹²

Členské státy si stanoví vnitrostátní příspěvky v oblasti energie z obnovitelných zdrojů v rámci integrovaných vnitrostátních plánů podle Nařízení o správě energetické unie. Toto nařízení upravuje celý proces stanovení příspěvků, monitorování jejich implementace i následné hodnocení pokroku EU ve vztahu ke společnému cíli. Zároveň Nařízení o energetické unii stanoví mechanismy nápravy pro případ, že si členské státy stanoví málo ambiciózní příspěvky, nebo pro případ, že se členským státům nepodaří své příspěvky plnit.

210 Směrnice RED I totiž byla přijata řádným legislativním postupem, nikoliv zvláštním legislativním postupem jednomyslně Radou, jak vyžaduje článek 192 odst. 2 písm. c) SFEU.

211 Článek 23 odst. 1 Směrnice RED II.

212 Článek 25 odst. 1 Směrnice RED II.

3.1.4. Flexibilní mechanismy podle Směrnice RED II

Směrnice RED II zakotvuje mechanismy umožňující spolupráci mezi členskými státy v rámci dosahování vnitrostátních příspěvků.²¹³ Tyto možnosti spolupráce reflektují mechanismus úhrnných emisí Kjótského protokolu, neboť stojí na předpokladu, že je nutné snižovat emise, ale není důležité, kde dojde k jejich reálnému snížení. Předmětné mechanismy mají napomoci členským státům snížit náklady přechodu na obnovitelnou energii tím, že jim poskytnou možnost započítat do svého vnitrostátního příspěvku množství energie z obnovitelných zdrojů jiných členských států (potažmo třetích zemí), které mají lepší předpoklady pro získávání energie z obnovitelných zdrojů.²¹⁴ Těmito mechanismy jsou:

- statistické převody,
- společné projekty členských států (a třetích zemí),
- společné režimy podpory.

Statistické převody jsou dohody mezi členskými státy, které umožňují převod určitého množství energie z obnovitelných zdrojů z jednoho členského státu do druhého, a to pouze pro účely plnění národních příspěvků.²¹⁵ Nejedná se o tedy převod faktické energie, ale jde pouze o číslo, které se započte do národního příspěvku státu, do kterého bylo převedeno, přičemž se zároveň toto číslo odečte od národního cíle státu, který jej převedl. Tento mechanismus tedy řeší jen případy, kdy se očekává, že některý z členských států svůj vnitrostátní příspěvek nesplní a jiný členský stát naopak svůj příspěvek předčí nad stanovenou úroveň. Dohled nad těmito převody vykonává Komise.²¹⁶

Společné projekty členských států se mohou týkat získávání energie z obnovitelných zdrojů pro vytápění, chlazení nebo výrobu elektřiny. Například jeden členský stát investuje do výstavby vodní elektrárny, která je umístěna v druhém členském státě. Směrnice explicitně stanoví, že do společných projektů mohou být zapojeny i soukromé subjekty.²¹⁷ Na základě společného projektu může docházet ke statistickým převodům, přičemž všechny údaje o projektu a množství statisticky převedené energie dotčené členské státy oznámí Komisi.

213 Tyto mechanismy byly zakotveny už v původní Směrnici RED I.

214 WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. a kol. Essential EU Climate Law. In: *Elgaronline.com* [online]. Edward Elgar Publishing Limited, 17. 9. 2021, [cit. 17. 2. 2023]. eISBN 9781788971300. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781788971300>. s. 115.

215 Článek 8 odst. 1 Směrnice RED II.

216 Článek 8 odst. 2 Směrnice RED II.

217 Článek 9 odst. 1 Směrnice RED II.

Společné projekty se vztahují pouze na zařízení, která byla uvedena do provozu po 25. červnu 2009.²¹⁸ Směrnice umožňuje také společné projekty realizované mezi členskými státy a třetími zeměmi. Tímto způsobem může být energie z obnovitelných zdrojů získaná mimo území EU započítána do vnitrostátního příspěvku členského státu a s tím i do společného cíle EU v oblasti energie z obnovitelných zdrojů. Společné projekty se třetími zeměmi se mohou týkat pouze výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů, nikoliv vytápění a chlazení.²¹⁹ Pro společné projekty mezi členskými státy a třetími zeměmi platí podrobná pravidla zakotvená v článku 11 Směrnice RED II.

Společný režim podpory znamená, že se dva či více členských států spojí či dohodnou na koordinaci svých režimů podpory.²²⁰ Režimem podpory je jakýkoliv nástroj nebo mechanismus uplatňovaný členským státem, který podporuje využívání energie z obnovitelných zdrojů. Může se například jednat o snížení či osvobození od daně nebo jakoukoliv investiční pomoc.²²¹ V rámci společného režimu podpory jsou umožněny statistické převody nebo tzv. distribuční pravidla, tedy předem sjednaná pravidla mezi zúčastněnými členskými státy, podle nichž si rozdělují množství energie z obnovitelných zdrojů vyprodukované za podpory společného režimu.²²²

3.1.5. Výhledy do budoucna

Současný závazný cíl je stanoven kolektivně a představuje zajištění podílu energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě EU ve výši minimálně 32 % do roku 2030. Komise měla tento cíl podrobit revizi a v případě, že dojde ke snížení nákladů na výrobu energie z obnovitelných zdrojů, k podstatnému snížení spotřeby energie nebo, bude-li to nutné za účelem plnění mezinárodních závazků, navrhnout navýšení tohoto cíle do roku 2023.²²³ V této souvislosti Komise navrhla²²⁴ navýšení podílu obnovitelné energie na 40 % v rámci balíčku *Fit for 55*, a to za účelem sladění tohoto cíle s průběžným cílem snížení emisí o 55 % do roku 2030. Nově má být zavedena povinnost zahrnutí energie z obnovitelných zdrojů do průmyslu prostřednictvím každoročního zvyšování podílu přibližně o 1,1 %. Návrh celkově „přitvrzuje“ dosavadní regulaci oblasti energie z obnovitelných zdrojů. Dosud byla účast na společných

218 Článek 9 odst. 2 a 3 Směrnice RED II.

219 Článek 11 odst. 1 Směrnice RED II.

220 Článek 13 odst. 1 Směrnice RED II.

221 Článek 2 odst. 5 Směrnice RED II.

222 Článek 13 odst. 1 Směrnice RED II.

223 Článek 3 odst. 1 Směrnice RED II.

224 Především v souvislosti s plněním mezinárodních závazků, neboť dosavadní cíle nepostačovaly ani k dosažení závazku z Pařížské dohody.

projektech členských států dobrovolná, nicméně návrh stanoví povinnou účast každého členského státu aspoň na jednom společném projektu. Ještě přísnější pravidla se pak budou aplikovat na členské státy sousedící s mořem, a to v souvislosti s distribucí energie získané z moře. Měnit by se měla i pravidla pro využívání obnovitelné energie v dopravě.²²⁵

3.2. Energetická účinnost

Energetická účinnost je „*poměr výstupu ve formě výkonu, služby, zboží nebo energie k množství vstupní energie.*“²²⁶ Cíle v oblasti energetické účinnosti se snaží hledat řešení, která sníží množství vstupní energie potřebné k požadovanému výstupu. Nižší poptávka po energii pak povede také ke snižování emisí skleníkových plynů, které se při získávání energie ve značném množství produkují. Ke zlepšení energetické účinnosti může dojít v důsledku technologických či ekonomických změn, nebo prostřednictvím změn v lidském chování.²²⁷

3.2.1. Zásada „energetická účinnost v první řadě“

Energetická účinnost zastává klíčové místo v rámci mitigace změny klimatu na poli EU. Důkazem toho je zásada „energetická účinnost v první řadě“ zakotvená v článku 1 odst. 1 Směrnice EED a v článku 2 odst. 18 Nařízení o správě energetické unie. Tato zásada vyjadřuje nutnost maximálně zohledňovat nákladově efektivní opatření v oblasti energetické účinnosti v rámci energetického plánování a souvisejících politických a investičních rozhodnutí. Implementace zásady má vést ke snížení poptávky po dodávce energie a tím zajistit, aby se produkovalo pouze skutečně potřebné množství energie. „Energetická účinnost v první řadě“ přispívá ke snižování spotřeby fosilních paliv, podporuje udržitelnější přístup k využívání omezených zdrojů a tím zvyšuje odolnost energetického systému EU.²²⁸

K uplatňování zásady „energetická účinnost v první řadě“ vydala Komise své doporučení, ve kterém stanoví, že „*cílem této zásady je považovat energetickou účinnost za „první palivo“, tedy za zdroj energie sám o sobě, do kterého může veřejný a soukromý sektor investovat dříve, než investuje do jiných, složitějších nebo nákladnějších zdrojů energie („šetřete dříve, než postavíte“). To vyžaduje posun od tradičního modelu výroby a spotřeby*

225 ŽÁKOVSKÁ, Karolína.; RUFER, Daniel. „Fit for 55“ legislativní balíček, který bere změnu klimatu vážně. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s., 2021, 3/2021, [cit. 15. 2. 2023]. s. 18-63. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_61.pdf. s. 31-32.

226 Článek 2 odst. 4 Směrnice EED.

227 Článek 2 odst. 6 Směrnice EED.

228 EVROPSKÁ KOMISE. Energy efficiency first principle. In: *Energy.ec.europa.eu* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/energy-efficiency-targets-directive-and-rules/energy-efficiency-first-principle_en.

*energie, založeného na velkých dodavatelích využívajících převážně fosilní paliva a na pasivních spotřebitelích, kteří musí akceptovat ceny převažující na trhu, směrem k pružnějšímu systému, který začleňuje obnovitelné technologie a zaměřuje se na aktivně zapojené spotřebitele energie.*²²⁹

V rámci nového návrhu Komise na revizi směrnice EED má být v duchu této zásady členskými státy uložena povinnost zohledňovat energetickou účinnost nejen během všech rozhodnutí, politik a významných investic týkajících se energetických systémů, ale také v rámci neenergetických odvětví, pokud mají dopad na spotřebu energie.²³⁰

3.2.2. Právní úprava energetické účinnosti

Za účelem podpory energetické účinnosti byl přijat obsáhlý soubor právních předpisů, jedná se především o:

- Směrnici EED,
- Směrnici o energetické náročnosti budov,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1369 ze dne 4. července 2017, kterým se stanoví rámec pro označování energetickými štítky a zrušuje směrnice 2010/30/EU (dále jen „**Nařízení o označování energetickými štítky**“),
- směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES ze dne 21. října 2009 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie (přepracované znění) (dále jen „**Směrnice o ekodesignu**“).

Vedle uvedených směrnic a nařízení existuje ještě třináct dalších směrnic, které podrobně upravují požadavky na ekodesign a označování energetickými štítky různých druhů výrobků od serverů a datových úložišť přes elektromotory a pohony až po pračky, myčky, sušičky.²³¹

229 Recitál 8 Doporučení Komise (EU) 2021/1749 k Zásadám „energetická účinnost v první řadě“: od principu k praxi – Pokyny k uplatňování zásady při rozhodování v odvětví energetiky i mimo něj. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 28. 9. 2021 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021H1749&from=CS>.

230 ŽÁKOVSKÁ, Karolina.; RUFER, Daniel. „Fit for 55“ legislativní balíček, který bere změnu klimatu vážně. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s., 2021, 3/2021, [cit. 15. 2. 2023]. s. 18-63. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_61.pdf. s. 35.

231 EUR-LEX. Shrnutí právních předpisů EU – Životní prostředí a změna klimatu. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/content/summaries/summary-20-expanded-content.html>.

Směrnice EED zakotvuje obecný právní rámec pro plnění závazného cíle zlepšování energetické účinnosti pro celou EU.²³² Za tímto účelem si musí členské státy stanovit²³³ orientační vnitrostátní cíle a opatření v oblasti energetické účinnosti.²³⁴ Směrnice stanoví okolnosti, které musí být brány v úvahu při stanovení těchto cílů,²³⁵ pravidla pro měření energií²³⁶ a provádění energetických auditů.²³⁷ Nadto musí členské státy každoročně vykazovat kumulativní úspory energie stanovené v článku 7 odst. 1 Směrnice EED. Implementace orientačních vnitrostátních cílů a opatření v oblasti energetické účinnosti je zajišťována prostřednictvím Nařízení o správě energetické unie, tyto cíle jsou součástí integrovaných vnitrostátních plánů v oblasti klimatu a energetiky, které jsou pravidelně předkládány Komisi. Komise poté posuzuje pokrok členských států v provádění vnitrostátních cílů a opatření. Tento mechanismus Nařízení o správě energetické unie bude blíže popsán v kapitole 4 této práce.

Směrnice o energetické náročnosti budov zavádí mechanismus pro vytvoření energeticky účinného a dekarbonizovaného fondu budov.²³⁸ Energetická náročnost budovy podle této směrnice znamená „*vypočítané nebo změřené množství energie nutné pro pokrytí potřeby energie spojené s typickým užíváním budovy, což mimo jiné zahrnuje energii používanou pro vytápění, chlazení, větrání, teplou vodu a osvětlení.*“²³⁹ Členské státy mají prosazovat opatření, která nejenže sníží konečnou spotřebu energie potřebné pro užívání budov, ale také budou usilovat o dekarbonizaci dodávek energie v budovách přechodem na obnovitelné zdroje energie. Za tímto účelem mají povinnost vytvořit dlouhodobou strategii renovací tak, aby nejpozději do roku 2050 každý členský stát disponoval vysoce účinným fondem budov bez emisí uhlíku.²⁴⁰ Směrnice stanoví minimální požadavky pro výpočet energetické náročnosti budov²⁴¹ a minimální normy, které musí splňovat nové budovy.²⁴² Dlouhodobá strategie renovací je součástí integrovaných vnitrostátních plánů v oblasti klimatu a energetiky, implementace Směrnice o energetické náročnosti budov je tedy také zajišťována Nařízením o správě energetické unie.²⁴³

232 Článek 1 odst. 1 Směrnice EED. Jedná se o cíl v oblasti energetické účinnosti v rámcové politice EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030.

233 Také zde se promítá princip zdola nahoru.

234 Článek 3 odst. 1 Směrnice EED.

235 Článek 3 odst. 1 Směrnice EED.

236 Články 9, 9a, 9b, 9c Směrnice EED.

237 Článek 8 Směrnice EED.

238 Recitál 6 Směrnice o energetické náročnosti budov.

239 Článek 2 bod 4) Směrnice o energetické náročnosti budov.

240 Článek 2a odst. 1 Směrnice o energetické náročnosti budov.

241 Článek 5 Směrnice o energetické náročnosti budov.

242 Článek 6 ve spojení s článkem 4 Směrnice o energetické náročnosti budov.

243 Článek 2a odst. 8 Směrnice o energetické náročnosti budov.

Nařízení o označování energetickými štítky harmonizuje povinnost označování všech výrobků spojených se spotřebou energie. Povinné štítky a informační list výrobku poskytují spotřebitelům základní informace ohledně energetické účinnosti a spotřeby energie jednotlivých výrobků, čímž podporují transparentnost a potenciálně ulehčují spotřebiteli volbu mezi jednotlivými výrobky. Podrobné povinnosti pro jednotlivé skupiny výrobků má upřesnit soubor nařízení Komise v přenesené působnosti. Definované třídy energetické náročnosti A-G slouží především ke snadnému porovnání energetické účinnosti výrobků spotřebiteli.²⁴⁴ Povinnost označování energetickými štítky přispívá k mitigaci tím, že tlačí výrobce k výrobě méně energeticky náročných výrobků, nebo k „přiznání“, že jejich výrobky jsou energeticky náročné.

Směrnice o ekodesignu stanoví rámec pro určování minimálních požadavků na ekodesign, které musí splňovat výrobky spojené se spotřebou energie tak, aby mohly být uvedeny na trh EU nebo do provozu.²⁴⁵ Ekodesign ve světle této směrnice znamená „*začlenění environmentálních aspektů do návrhu výrobku s cílem zlepšit vliv výrobku na životní prostředí během celého životního cyklu.*“²⁴⁶ Zlepšení vlivu výrobku během celého životního cyklu znamená, že se požadavky této směrnice mohou aplikovat na suroviny, balení, výrobu, užívání, údržbu, instalaci i nakládání s výrobkem po ukončení jeho životnosti.²⁴⁷ Hlavním parametrem ekodesignu je energetická účinnost, proto je tato směrnice přínosná zejména ve vztahu ke snižování spotřeby energie při používání výrobků.²⁴⁸

3.2.3. Výhledy do budoucna

Komise měla za úkol posoudit současný celounijní cíl v oblasti zlepšování energetické účinnosti za účelem předložení nového návrhu na jeho navýšení.²⁴⁹ Na základě tohoto posouzení Komise navrhla v rámci legislativního balíčku *Fit for 55* zvýšení současného cíle na 36% zlepšení energetické účinnosti pro konečnou spotřebu energie a na 39% zlepšení pro

244 MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. Označování výrobků energetickými štítky. In: *Mpo.cz* [online]. 1. 9. 2021 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z <https://www.mpo.cz/cz/energetika/energeticka-ucinnost/ekodesign-a-energeticke-stitkovani-vyroбку/oznacovani-vyroбку-energetickymi-stitky--250358/>.

245 Článek 1 odst. 2 Směrnice o ekodesignu.

246 Článek 2 bod 23) Směrnice o ekodesignu.

247 EUR-LEX. Ekodesign energetických spotřebičů. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 25. 8. 2015 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/eco-design-for-energy-using-appliances.html>.

248 Ibid.

249 Článek 3 odst. 6 Směrnice EED.

spotřebu primární energie,²⁵⁰ tak aby to odpovídalo průběžnému cíli do roku 2030²⁵¹ a cíli klimatické neutrality do roku 2050. Členské státy budou nově vypracovávat vnitrostátní příspěvky k primární spotřebě energie i ke konečné spotřebě energie.²⁵² Směrnice o energetické náročnosti budov byla také podrobena revizi. Nový návrh vyžaduje, aby veškeré nové budovy byly budovami s nulovými emisemi do roku 2030²⁵³ a veškeré budovy, včetně těch stávajících, byly transformovány na budovy s nulovými emisemi do roku 2050.²⁵⁴

3.3. Systém obchodování s emisními povolenkami – EU ETS

Směrnicí o EU ETS bylo v roce 2005 zavedeno na území EU obchodování s emisními povolenkami. Ve své podstatě se jedná o trh s emisemi, který umožňuje nákladově efektivní snižování emisí ve světle zásady znečišťovatel platí. Původně bylo emisní obchodování zavedeno jako prostředek k dosahování cílů Kjótského protokolu, dnes je jedním z klíčových nástrojů plnění závazků plynoucích z Pařížské dohody.

Primárním účelem EU ETS je snižování emisí skleníkových plynů vyprodukovaných největšími znečišťovateli v rámci průmyslu. Jedná se přibližně o 40 % veškerých antropogenních emisí skleníkových plynů v EU.²⁵⁵ Stejně jako je tomu v jednotlivých klimatických politikách EU, i v rámci EU ETS jsou stanoveny závazné cíle v podobě procentuálního snížení emisí pocházejících z relevantních činností. Referenčním rokem, vůči kterému jsou cíle stanoveny, je rok 2005, tedy rok spuštění tohoto systému. Cíl stanovený v rámci EU ETS by měl adekvátně přispívat k dosažení celkového cíle snížení emisí, který je v současnosti stanoven rámcovou politikou EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030.

EU ETS přispívá k mitigaci také tím, že se jím získávají finanční prostředky k financování nových uhlíkově neutrálních technologií.²⁵⁶ Členské státy generují zisk dražbou

250 EVROPSKÁ RADA. Balíček „Fit for 55“. In: *Consilium.europa.eu* [online]. 12. 1. 2023 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>.

251 Viz podkapitola 3.2.1.3. Rámec politiky EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030.

252 ŽÁKOVSKÁ, Karolina.; RUFER, Daniel. „Fit for 55“ legislativní balíček, který bere změnu klimatu vážně. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s., 2021, 3/2021, [cit. 15. 2. 2023]. s. 18-63. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_61.pdf. s. 35-36.

253 CIUCCI, Matteo. Energetická účinnost. In: *Fakta a čísla o Evropské unii. Evropský parlament, Europol.europa.eu* [online]. září 2022 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/factsheets/cs/sheet/69/energeticka-ucinnost>.

254 EVROPSKÁ RADA. Balíček „Fit for 55“. In: *Consilium.europa.eu* [online]. 12. 1. 2023 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>.

255 EVROPSKÁ KOMISE. EU Emissions Trading System (EU ETS). In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en#a-cap-and-trade-system.

256 SLOVÁK, Daniel. *Právní regulace systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů*. Brno, 2020. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/nm69h/Diplomova_prace.pdf. s. 38.

emisních povolenek a jsou zavázány použít minimálně 50 % takto získaných prostředků pro účely související s ochranou klimatu.²⁵⁷ Podle Zprávy Komise Evropskému parlamentu a Radě o fungování evropského trhu s uhlíkem z roku 2020 bylo na podporu těchto opatření vynaloženo cca 78 % celkového výtěžku z dražení emisních povolenek za období 2013-2019.²⁵⁸

EU ETS funguje na základě tzv. „*cap-and-trade*.“ To znamená, že EU určí strop představující maximální povolené množství emisí skleníkových plynů, které může být vypuštěno za určité období ze všech zařízení, které spadají do působnosti EU ETS. Stanovený emisní strop odpovídá celkovému množství emisních povolenek v oběhu, toto množství se postupně snižuje v souladu s klimatickými cíli EU.²⁵⁹ Do jedné emisní povolenky je vtěleno právo na vypuštění jedné tuny CO₂ nebo příslušného ekvivalentu jiného skleníkového plynu.²⁶⁰ ²⁶¹ Emisní povolenky v oběhu jsou pak volně obchodovatelné mezi jednotlivými znečišťovateli.

3.3.1. Působnost EU ETS

EU ETS pokrývá určitá klimaticky nejnáročnější odvětví. Jedná se částečně o energetický průmysl, těžký průmysl a leteckou dopravu. Směrnice o EU ETS přitom přímo neurčuje regulovaná odvětví, nýbrž taxativně vymezuje v příloze I Směrnice o EU ETS činnosti produkující emise, na které se EU ETS vztahuje. V rámci energetiky tento systém pokrývá zejména emise vypuštěné při získávání energie spalováním fosilních paliv v zařízeních s celkovým jmenovitým tepelným příkonem vyšším než 20 MW, při rafinaci minerálních olejů a při výrobě koksu.²⁶² Zařízení používající výlučně biomasu jsou z působnosti EU ETS výslovně vyňata.²⁶³

Subjekty spadajícími do působnosti EU ETS jsou provozovatelé zařízení. Zařízení jsou stacionární technické jednotky, ve kterých probíhá jedna či více činností uvedených v příloze I

257 Článek 10 odst. 3 Směrnice o EU ETS.

258 Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě: Zpráva o fungování evropského trhu s uhlíkem, COM/2019/557 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 31. 10. 2019 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2019:0557:FIN:CS:PDF>.

259 PROTIVÍNSKÝ, Tomáš. Jak fungují evropské emisní povolenky? In: *Fakta o klimatu* [online]. 13. 6. 2021 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/explainery/emisni-povolenky-ets>.

260 Článek 3 bod a) Směrnice o EU ETS.

261 Skleníkové plyny pro účely EU ETS jsou stanoveny v Příloze II Směrnice o EU ETS – oxid uhličitý, metan, oxid dusný, chlorfluorderiváty uhlovodíku, perfluorované deriváty uhlovodíku, hexafluorid sírový.

262 Příloha I Směrnice o EU ETS.

263 Bod 1 Přílohy I Směrnice o EU ETS.

Směrnice o EU ETS,²⁶⁴ přičemž v energetice se jedná zejména o velké elektrárny, teplárny a kotelny. Je pak na každém členském státě, aby konkrétně identifikoval zařízení nacházející se na jeho území, pro které se režim EU ETS uplatní.²⁶⁵ Těchto zařízení je cca 10 000 v celé EU.²⁶⁶

Některé sporné otázky ohledně věcné působnosti EU ETS konkretizoval SDEU. V červenci 2016 rozhodnutím ve věci C-457/15²⁶⁷ stanovil, že zařízení produkující elektřinu jsou subjektem závazků plynoucích z EU ETS od okamžiku, kdy začnou vypouštět emise skleníkových plynů, a to i v případě, že ještě nezačaly vyrábět elektřinu.

Co se týče místní působnosti EU ETS, vztahuje se od roku 2008 i na území mimo EU, konkrétně na Norsko, Island a Lichtenštejnsko, tedy na všechny státy Evropského hospodářského prostoru – Evropského sdružení volného obchodu.²⁶⁸

3.3.2. Cena emisních povolenek

Cena emisních povolenek je klíčovým faktorem fungování EU ETS. Cena by měla být natolik vysoká, aby se subjektům finančně vyplatil přechod na nízkouhlíkové technologie a byly motivovány ke snižování emisí.²⁶⁹

Cenu ovlivňuje několik faktorů. Prvním je množství povolenek v oběhu – pokud je povolenek příliš mnoho, klesne poptávka a s tím i jejich cena, která takto může klesnout až k nule (viz první dvě fáze EU ETS popsané níže). Kromě množství povolenek v oběhu je relevantní také množství poptávané energie. Lze předpokládat, že zvyšování energetické účinnosti povede k menší poptávce po energii, a tedy k nižší produkci energie jednotlivými dodavateli. Stejný efekt může mít produkce energie z obnovitelných zdrojů, díky které se snižuje poptávka po energii pocházející ze spalování fosilních paliv. Sníží-li se poptávka po

264 Článek 3 bod e) Směrnice o EU ETS.

265 Viz seznam zařízení v EU ETS a aktuální čísla povolení v České republice (ke dni 8. 8. 2022) zde: MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Seznam zařízení v EU ETS a aktuální čísla povolení. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/seznam_zarizeni_euets.

266 EVROPSKÁ KOMISE. EU Emissions Trading System (EU ETS). In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en#a-cap-and-trade-system.

267 Rozhodnutí SDEU ze dne 28. července 2016 ve věci C-457/15, *Vattenfall Europe Generation proti Německu*, ECLI:EU:C:2016:613.

268 PRACTICAL LAW ENVIRONMENT. EU Emissions Trading System (EU ETS) toolkit. In: *Thomson Reuters – Practical law* [online]. RESOURCE ID 5-205-2952. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-205-2952?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=\(sc.Default\)&ppcid=12adf587880f4ae887b70c6abbf85d2a&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-205-2952?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=(sc.Default)&ppcid=12adf587880f4ae887b70c6abbf85d2a&comp=pluk).

269 PRACTICAL LAW ENVIRONMENT. EU Emissions Trading System (EU ETS) toolkit. In: *Thomson Reuters – Practical law* [online]. RESOURCE ID 5-205-2952. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-205-2952?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=\(sc.Default\)&ppcid=12adf587880f4ae887b70c6abbf85d2a&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-205-2952?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=(sc.Default)&ppcid=12adf587880f4ae887b70c6abbf85d2a&comp=pluk).

energii, jejíž produkci pokrývá EU ETS, a tím i poptávka po emisních povolenkách, nedojde-li současně k adekvátnímu snížení jejich množství v oběhu, dojde k redukcí tržní ceny emisních povolenek.²⁷⁰ Příliš nízká cena povolenek způsobuje, že se subjektům více vyplatí nakoupit povolenky a pokrýt tím veškerou svou produkci emisí než investovat do nízkouhlíkových technologií. Zlepšování energetické účinnosti a navyšování podílu obnovitelné energie tedy do jisté míry může způsobit redukcí ceny emisních povolenek. Aby tomuto efektu bylo možné včas předejít, byl zaveden mechanismus rezervy tržní stability. Tento mechanismus funguje na základě předem stanovených pravidel, dle kterých je vždy část emisních povolenek stažena z oběhu v případě, že na trhu dojde k jejich přebytku. Dojde-li naopak k jejich nedostatku, je část povolenek z rezervy uvolněna.²⁷¹

3.3.3. Distribuce emisních povolenek

Povolenky jsou mezi subjekty distribuovány dvěma způsoby – bezplatným přidělením určitého množství povolenek jednotlivým zařízením nebo dražbou.

Způsob bezplatného přidělování se během různých fází EU ETS několikrát změnil. Nicméně obecně lze povolenky přidělit buď skrze tzv. „*grandfathering*“ nebo „*benchmarking*“. *Grandfathering* zohledňuje množství emisí, které daný subjekt v minulosti vyprodukoval,²⁷² zatímco *benchmarking* zohledňuje referenční úroveň produktů, která vychází z nejlepší dostupné techniky.²⁷³ Počet bezplatně přidělených povolenek se má pravidelně snižovat. Subjektům v oblasti energetiky²⁷⁴ nejsou přidělovány bezplatné povolenky již od roku 2013.²⁷⁵ Z tohoto pravidla existuje výjimka v podobě článku 10c Směrnice EU ETS, který umožňuje přechodné přidělování bezplatných povolenek pro modernizaci odvětví energetiky.²⁷⁶

Dražení emisních povolenek představuje v současné době hlavní způsob jejich distribuce. Právní základ dražení tvoří článek 10 Směrnice o EU ETS, který dále provádí

270 WEISHAAR, Stefan E. *Emissions Trading Design, A critical overview*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2014. ISBN 978 1 78195 221 4. s. 68.

271 EVROPSKÁ KOMISE. Market Stability Reserve. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/market-stability-reserve_en.

272 Zohledňuje tzv. „historické emise“ každého znečišťovatele.

273 CAJCHANOVÁ, Anna. Systém obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, 2008, 3/2008 [cit. 15. 2. 2023]. s. 3–68. ISSN: 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_24.pdf. s. 38-39.

274 Subjekty v oblasti energetiky podléhající pod EU ETS jsou především producenti elektřiny.

275 Tzn. od počátku třetí fáze EU ETS.

276 Tato odchylka platí pouze pro některé členské státy, které měly v roce 2013 HDP na obyvatele nižší než 60 procent průměru EU. Mezi tyto státy se řadí i Česká republika. Modernizaci odvětví energetiky je myšleno především diverzifikace energetického mixu, vývoj a přechod na čisté technologie, restrukturalizace a environmentální zlepšení infrastruktury či modernizace výroby energie, přenosu a rozvodu energie. Platnost této odchylky končí ke dni 31. prosince 2030 – viz článek 10c odst. 1 Směrnice o EU ETS.

nařízení Komise (EU) č. 1031/2010 ze dne 12. listopadu 2010 o harmonogramu, správě a jiných aspektech dražeb povolenek na emise skleníkových plynů v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství. Do budoucna je cílem, aby se dražily veškeré emisní povolenky, jelikož EU ETS nejlépe funguje za předpokladu, že se za každou emisní povolenku zaplatí odpovídající cena podle zásady znečišťovatel platí. Za období 2013-2020 bylo bezplatně přiděleno přibližně 43 % emisních povolenek, zbylých 57 % povolenek bylo určeno k dražbě.²⁷⁷

Množství emisních povolenek je mezi jednotlivé členské státy rozděleno z 90 % podle podílu jejich historických emisí a zbylých 10 % povolenek je rozděleno podle zásad solidarity.²⁷⁸

3.3.4. Monitoring

Subjekty mají povinnost pravidelně Komisi oznamovat množství emisí vypuštěných z jejich zařízení a pokrýt jej příslušným množstvím emisních povolenek. Tyto činnosti jsou upraveny prováděcím nařízením Komise (EU) 2018/2066 ze dne 19. prosince 2018 o monitorování a vykazování emisí skleníkových plynů podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES a o změně nařízení Komise (EU) č. 601/2012. Za účelem transparentnosti a sledování vydávání, rušení, držení a převodů emisních povolenek byl na základě nařízení Komise (EU) č. 389/2013 ze dne 2. května 2013 o vytvoření registru Unie podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES, rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 280/2004/ES a č. 406/2009 a o zrušení nařízení Komise (EU) č. 920/2010 a č. 1193/2011, spuštěn registr EU. Jedná se o elektronickou databázi, která slouží k vedení účtů jednotlivých subjektů a zaznamenávání všech transakcí, jejichž předmětem jsou emisní povolenky. V registru jsou vedeny také seznamy zařízení, která spadají do působnosti EU ETS podle jednotlivých členských států. Registr provádí nařízení Komise v přenesené působnosti (EU) 2019/1122 ze dne 12. března 2019, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES, pokud jde o fungování Registru Unie.

277 PROTIVÍNSKÝ, Tomáš. Jak fungují evropské emisní povolenky? In: *Fakta o klimatu* [online]. 13. 6. 2021 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/explainers/emisni-povolenky-ets>.

278 Článek 10 odst. 2 Směrnice EU ETS.

3.3.5. Fáze EU ETS

Původně se uvažovalo o alternativě EU ETS v podobě zavedení uhlíkové daně, která by spadala především na energetický průmysl. Od tohoto nápadu se ustoupilo, neboť daň jakožto opatření fiskální povahy by vyžadovala jednomyslné přijetí všemi členskými státy, které nebylo možné prosadit.²⁷⁹ Dalším problémem uhlíkové daně byla otázka alokace finančních prostředků vybraných z této daně. Vlády členských států by mohly tyto prostředky libovolně alokovat na základě svých vnitrostátních politik, aniž by byla záruka, že budou použity k podpoře dekarbonizace ekonomiky.²⁸⁰ Z těchto důvodů byl v návaznosti na Kjótský protokol zaveden systém obchodování s emisními povolenkami umožňující harmonizaci napříč EU, a tím i kontrolu stanoveného emisního stropu. Nakonec byl EU ETS implementován v několika fázích. Každá fáze má stanovený cíl, kterého má být na konci daného období dosaženo.

První fáze probíhala od roku 2005 do roku 2007. Jelikož šlo o první zavedení tohoto systému na poli EU, často se o první fázi hovoří jako o zkušebním či pilotním období. Druhá fáze byla spuštěna roku 2008 a trvala do roku 2012 – tato fáze navazovala na mezinárodní závazky plynoucí z Kjótského protokolu a cílem bylo snížit emise skleníkových plynů minimálně o 8 % oproti roku 2005. První dvě fáze nebyly příliš zdařilé, což vedlo k reformě systému na další obchodovací období. Došlo totiž k vydání většího množství povolenek, než bylo vypuštěno emisí, což způsobilo propad ceny povolenek téměř na nulu.²⁸¹ Důvodem bylo, že emisní strop pro tyto dvě fáze byl stanoven na základě národních alokačních plánů předložených Komisi jednotlivými členskými státy. Tyto plány obsahovaly seznam zařízení v daných členských státech, na něž se vztahoval EU ETS, a informaci ohledně množství povolenek, které daná zařízení potřebovaly.²⁸² Členské státy toto množství zveličily, čímž došlo k vydání neadekvátního množství emisních povolenek.

Třetí fáze EU ETS trvala od roku 2013 do roku 2020, jejím cílem bylo snížení emisí o 21 % ve srovnání s rokem 2005. V této fázi došlo k několika reformám. Systém národních alokačních plánů byl zrušen a místo toho byl na první rok třetí fáze emisní strop stanoven na

279 CONVERY, Frank, J. Origins and Development of the EU ETS. In: *Environmental and Resource Economics* [online]. 2009, 43(3) [cit. 19. 2. 2023]. s. 391–412. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10640-009-9275-7>. s. 392-393.

280 BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. a kol. *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8. s. 550.

281 SLOVÁK, Daniel. *Právní regulace systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů*. Brno, 2020. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/nm69h/Diplomova_prace.pdf. s. 41.

282 STAPLES, Chris.; PRACTICAL LAW ENVIRONMENT. EU Emissions Trading System (EU ETS): Phase III (2013-20). In: *Thomson Reuters – Practical Law* [online]. 2021. RESOURCE ID 3-512-5828. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-512-5828?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=\(sc.Default\)&ppcid=02dd7998bda54c5e946df31c95e2db8d&comp=pluk&firstPage=true&OWSessionId=cc21f0fc6aed419a97b0299dcf8692fc&skipAnonymous=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-512-5828?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=(sc.Default)&ppcid=02dd7998bda54c5e946df31c95e2db8d&comp=pluk&firstPage=true&OWSessionId=cc21f0fc6aed419a97b0299dcf8692fc&skipAnonymous=true).

základě průměrného ročního množství povolenek ve druhé fázi. Poté se tento celounijní strop každý rok snižoval o lineární faktor 1,74 %.²⁸³ Podstatnou změnou regulující počet povolenek v oběhu bylo přijetí rozhodnutí o vytvoření rezervy tržní stability.²⁸⁴ Hlavním zdrojem distribuce emisních povolenek se ve třetí fázi stala dražba, což znamenalo velký posun EU ETS směrem k plnění jeho primární funkce, neboť v předchozích dvou fázích byla většina povolenek bezplatně přidělena. Dále bylo ve třetí fázi nově umožněno subjektům započíst do svých emisních limitů zachycování a skladování uhlíku.²⁸⁵

Nyní probíhá čtvrtá fáze EU ETS, a to od roku 2021 do roku 2030. Jejím cílem je snížení emisí skleníkových plynů o 43 % oproti roku 2005.²⁸⁶ Emisní strop v rámci čtvrté fáze EU ETS se každoročně lineárně snižuje o 2,2 %.²⁸⁷ Nadále je umožněno bezplatně přidělovat povolenky, ale pouze v rámci odvětví, ve kterých hrozí, že se subjekty budou přesouvat mimo EU a tam produkovat emise nepodléhající regulaci EU (tzv. únik uhlíku). Počet bezplatně přidělených povolenek se nicméně i nadále pravidelně snižuje.

3.3.6. Výhledy do budoucna

Současný cíl snižování emisí v rámci EU ETS koresponduje s původní rámcovou politikou v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030,²⁸⁸ která spočívala v celkovém snížení emisí o 40 % oproti roku 1990. Komise navrhla v rámci *Fit for 55* reformu EU ETS, která má do budoucna zajistit snížení emisí spadajících do tohoto systému o 61 % do roku 2030 oproti roku 2005. Lineární faktor, o který se každoročně snižuje emisní strop má být navýšen na 4,2 %. Co se týče přidělování bezplatných povolenek v energetice, nově budou povolenky přidělovány zařízením, které podléhají energetickému auditu, pouze za předpokladu, že dotyčná zařízení řádně provedou doporučení vyplývající ze zprávy o energetickém auditu. Návrh obsahuje další snižování počtu bezplatných povolenek, změny ve fungování rezervy

283 Ibid.

284 Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1814 o vytvoření a uplatňování rezervy tržní stability pro systém Unie pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně směrnice 2003/87/ES. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 6. 10. 2015 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015D1814&from=CS>.

285 STAPLES, Chris.; PRACTICAL LAW ENVIRONMENT. EU Emissions Trading System (EU ETS): Phase III (2013-20). In: *Thomson Reuters – Practical Law* [online]. 2021. RESOURCE ID 3-512-5828. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-512-5828?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=\(sc.Default\)&ppcid=02dd7998bda54c5e946d31c95e2db8d&comp=pluk&firstPage=true&OWSessionId=cc21f0fe6aed419a97b0299def8692fc&skipAnonymous=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-512-5828?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=(sc.Default)&ppcid=02dd7998bda54c5e946d31c95e2db8d&comp=pluk&firstPage=true&OWSessionId=cc21f0fe6aed419a97b0299def8692fc&skipAnonymous=true).

286 Recitál 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/410 ze dne 14. března 2018, kterou se mění směrnice 2003/87/ES za účelem posílení nákladově efektivních způsobů snižování emisí a investic do nízkouhlíkových technologií a rozhodnutí (EU) 2015/1814.

287 EVROPSKÁ KOMISE. Revision for Phase 4 (2021-2030). In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/revision-phase-4-2021-2030_en.

288 Recitál 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/410 ze dne 14. března 2018, kterou se mění směrnice 2003/87/ES za účelem posílení nákladově efektivních způsobů snižování emisí a investic do nízkouhlíkových technologií a rozhodnutí (EU) 2015/1814.

tržní stability a využití zisku vygenerovaného prostřednictvím EU ETS. Nově členské státy budou muset vynaložit veškeré tyto finanční prostředky k financování opatření v oblasti klimatu a energetiky.²⁸⁹

3.4. Systém sdílení úsilí

V roce 2009 bylo v rámci klimaticko-energetického balíčku do roku 2020 přijato Rozhodnutí ESD, které jako první zavedlo systém sdílení úsilí. Toto rozhodnutí bylo později nahrazeno aktuálním Nařízením o sdílení úsilí, které bylo přijato v souvislosti s rámcovou politikou EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030.

Systém sdílení úsilí je dalším nástrojem EU, který přispívá k mitigaci změny klimatu. Zjednodušeně lze říct, že účelem tohoto systému je snižovat emise skleníkových plynů z lidských činností, které nejsou pokryty EU ETS ani nařízením LULUCF²⁹⁰. Především se jedná o emise pocházející z energetiky, dopravy (mimo leteckou), bydlení, zemědělství, odpadového hospodářství a zbylého (menšího) průmyslu, který není pokryt EU ETS. Tyto oblasti vyprodukovaly v roce 2019 přibližně 60 % emisí skleníkových plynů v EU.²⁹¹

Nařízení o sdílení úsilí stanoví závazný cíl snížení emisí skleníkových plynů, pocházejících z příslušných sektorů, o 30 % do roku 2030 oproti roku 2005. Na tomto cíli se členské státy podílí podle shora stanovených dílčích vnitrostátních cílů, které budou popsány níže. Referenčním rokem pro systém sdílení úsilí je rok 2005, protože teprve od tohoto roku byla dostupná spolehlivá data týkající se emisí v příslušných sektorech.²⁹² Uvedený cíl sdílení úsilí by měl odpovídat současnému cíli snižování emisí stanovenému rámcovou politikou EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030.

3.4.1. Působnost systému sdílení úsilí

Článek 2 odst. 1 Nařízení o sdílení úsilí stanoví, že se nařízení použije pouze na emise z kategorií zdrojů IPCC: energetika, průmyslové procesy, použití výrobků,

289 ŽÁKOVSKÁ, Karolína.; RUFER, Daniel. „Fit for 55“ legislativní balíček, který bere změnu klimatu vážně. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s., 2021, 3/2021, [cit. 15. 2. 2023]. s. 18-63. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_61.pdf. s. 21-22.

290 Toto nařízení zahrnuje propady uhlíku do rámcové politiky EU v oblasti klimatu a energetiky.

291 EVROSPKÁ KOMISE. 2020 climate & energy package. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2020-climate-energy-package_en.

292 PEETERS, Marjan.; STALLWORTHY, Mark. Legal consequences of the Effort Sharing Decision for member states action. In: *Climate Law in EU Member states, Towards National Legislation for Climate Protection*. Edward Elgar Publishing Limited, 2012. s. 15-39. ISBN 978 78100 277 3. s. 17-18.

zemědělství a odpady, pokud nejsou pokryty EU ETS. Tyto kategorie zdrojů vychází z Pokynů IPCC,²⁹³ ve kterých jsou dále rozděleny na dílčí podkategorie. Kategorie zdrojů Energetika obsahuje podkategorie: činnosti spojené se spalováním paliva, fugitivní emise z paliv a skladování a transport emisí skleníkových plynů. Pod činnosti spojené se spalováním paliv patří zejména energetický průmysl, zpracovatelský průmysl a stavebnictví, doprava a ostatní sektory.²⁹⁴ Ke zjištění, zda určitá činnost spadá do působnosti systému sdílení úsilí, je tedy třeba nahlédnout do podkategorií uvedených v Pokynech IPCC k výše uvedeným kategoriím a zároveň ověřit, že tato činnost není uvedena v příloze I Směrnice o EU ETS a nespadá ani pod nařízení LULUCF.²⁹⁵ V rámci energetiky se tedy systém sdílení úsilí použije, pokud se nejedná o zařízení spadající do působnosti EU ETS, například pro zařízení získávající energii spalováním výlučně biomasy, nebo pro menší elektrárny. Nařízení o sdílení úsilí se také použije v souvislosti se zlepšováním energetické účinnosti, pokrývá totiž emise skleníkových plynů z bydlení, stavebnictví a zpracovatelského průmyslu, kde je snaha o úspory energie nejvýraznější.

Stejně jako v případě místní působnosti EU ETS, i systém sdílení úsilí byl rozšířen mimo území EU. Norsko a Island se zavázaly ke každoročnímu snižování emisí v souladu s cílem Nařízení o sdílení úsilí. Pro úplnost lze dodat, že Norsko a Island přistoupily také k nařízení LULUCF.²⁹⁶ Tyto dva státy mimo EU tedy participují na všech třech evropských pilířích snižování emisí.

3.4.2. Vnitrostátní cíle a roční emisní přiděly

Nařízení o sdílení úsilí stanoví v příloze I závazný cíl každému členskému státu. Tento cíl představuje podíl procentuálního snížení emisí skleníkových plynů, kterého musí každý členský stát dosáhnout do roku 2030 oproti hladinám emisí daného státu z roku 2005.²⁹⁷ Cíle jsou členským státům stanoveny diferencovaně podle jejich HDP na obyvatele a následně jsou

293 IPCC, 2006: *IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories, Volume 2, Energy* [EGGELSTON, Simon.; BUENDIA.; Leandro.; MIWA, Kyoko.; NGARA, Todd.; TANABE, Kiyoto.(eds.)]. Institute for Global Environmental Strategies (IGES), 2006. [cit. 7. 2. 2023]. ISBN 4-88788-032-4. Dostupné z: https://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/2006gl/pdf/2_Volume2/V2_1_Ch1_Introduction.pdf.

294 IPCC, 2006: Introduction [GARG, Amit.; KAZUNARI, Kainou.; PULLES, Tinus. (eds)]. In: *2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories, Volume 2, Energy* [EGGELSTON, Simon.; BUENDIA.; Leandro.; MIWA, Kyoko.; NGARA, Todd.; TANABE, Kiyoto.(eds.)]. Institute for Global Environmental Strategies (IGES), 2006. [cit. 7. 2. 2023]. ISBN 4-88788-032-4. Dostupné z: https://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/2006gl/pdf/2_Volume2/V2_1_Ch1_Introduction.pdf. s. 7.

295 WOERDMAN, Edwin.; ROGGINKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. a kol. Essential EU Climate Law. In: *Elgaronline.com* [online]. Edward Elgar Publishing Limited, 17. 9. 2021, [cit. 17. 2. 2023]. eISBN 9781788971300. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781788971300>. s. 76.

296 GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO OBLAST KLIMATU (EVROPSKÁ KOMISE). The European Union, Iceland and Norway agree to deepen their cooperation in climate action. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. 25. 10. 2019 [cit. 7. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/european-union-iceland-and-norway-agree-deepen-their-cooperation-climate-action-2019-10-25_en.

297 Článek 4 odst 1 Nařízení o sdílení úsilí.

upraveny tak, aby co nejlépe odrážely nákladově efektivní možnosti každého členského státu,²⁹⁸ tedy s ohledem na faktické možnosti jednotlivých států a jejich předchozí úsilí ke snižování emisí.²⁹⁹ Nejvyšší požadavky jsou kladeny na Švédsko a Lucembursko, které jsou zavázány ke snížení emisí minimálně o 40 % do roku 2030 oproti roku 2005, naopak nejnižší požadavek byl stanoven Bulharsku, které nemusí snižovat emise, nicméně musí udržet alespoň stejnou hladinu emisí jako v roce 2005.³⁰⁰ Dohromady všechny vnitrostátní cíle mají odpovídat výše uvedenému snížení o 30 % do roku 2030 oproti roku 2005.³⁰¹ Na tomto kolektivním cíli by se měly členské státy podílet v duchu vyváženosti, spravedlnosti a solidarity za přispění opatření ve všech relevantních hospodářských odvětvích.³⁰²

Stanovených vnitrostátních cílů musí jednotlivé členské státy dosahovat postupně v souladu s tzv. „*ročními emisními přiděly*“. Roční emisní přiděly jsou ve své podstatě emisní limity na každý rok, tedy „*maximální povolené emise skleníkových plynů pro každý rok období 2021-2030*“³⁰³. Tyto přiděly vyjádřené v ekvivalentu tuny CO₂ jsou vymezeny v příloze I prováděcího rozhodnutí Komise (EU) 2020/2126, ze dne 16. prosince 2020, kterým se stanoví roční emisní přiděly členských států období 2021-2030 podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/842, a to na základě lineární trajektorie stanovené v článku 4 odst. 2 Nařízení o sdílení úsilí.³⁰⁴

Nařízení o sdílení úsilí obsahuje flexibilní mechanismy v podobě vypůjčení, započtení a převodu.³⁰⁵ Započtení umožňuje převod ročních emisních přidělů do dalších let v rámci jednoho členského státu, pokud danému státu zbylo nevyužité množství povolených emisí. Naopak vypůjčení části emisního přidělu z nadcházejících let lze použít, hrozí-li, že členský stát v určitém roce přesáhne svůj roční emisní přiděl. Za určitých podmínek je umožněn také převod ročních emisních přidělů mezi jednotlivými členskými státy. Pro všechny tyto flexibilní mechanismy existuje maximální povolené množství emisí, se kterým lze takto nakládat.³⁰⁶

298 EVROSPKÁ KOMISE. Effort sharing 2021-2030: targets and flexibilities. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/effort-sharing-member-states-emission-targets/effort-sharing-2021-2030-targets-and-flexibilities_en.

299 PEETERS, Marjan, STALLWORTHY, Mark. Legal consequences of the Effort Sharing Decision for member states action. In: *Climate Law in EU Member states, Towards National Legislation for Climate Protection*. Edward Elgar Publishing Limited, 2012. s. 15-39. ISBN 978 78100 277 3. s. 20.

300 Příloha I Nařízení o sdílení úsilí.

301 Článek 1 Nařízení o sdílení úsilí.

302 Recitál 2 Nařízení o sdílení úsilí.

303 Článek 3 bod 2 Nařízení o sdílení úsilí.

304 Článek 4 odst. 2 a 3 Nařízení o sdílení úsilí.

305 Článek 5 Nařízení o sdílení úsilí.

306 WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. a kol. Essential EU Climate Law. In: *Elgaronline.com* [online]. Edward Elgar Publishing Limited, 17. 9. 2021, [cit. 17. 2. 2023]. eISBN 9781788971300. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781788971300>. s. 78.

Způsob, jakým mají členské státy redukovat své emise v rámci systému sdílení úsilí, není harmonizován. Je ponecháno na vůli členských států, jaká opatření zavedou v jednotlivých sektorech. Tato volnost jim byla ponechána v zájmu toho, aby bylo dosaženo vytyčených cílů nejlepším nákladově efektivním způsobem s ohledem na jedinečné podmínky každého členského státu.³⁰⁷ Důraz na optimální způsoby boje proti změně klimatu je promítnut v rámci celého Nařízení o sdílení úsilí, přičemž recitál 2 uvádí, že kolektivní cíl stanovený nařízením má být proveden „*co nejvíc nákladově efektivním způsobem*“ a stanoví požadavek, aby nákladová efektivnost byla zohledněna i při stanovování vnitrostátních cílů.

3.4.3. Monitoring

Jelikož je realizace vnitrostátních cílů ponechána v režii členských států, bylo potřeba zavést mechanismus průběžného sledování plnění cílů a případné nápravy selhání členských států. Tento mechanismus měl být původně zajišťován prostřednictvím nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013 ze dne 21. května 2013 o mechanismu monitorování a vykazování emisí skleníkových plynů a podávání dalších informací na úrovni členských států a Unie vztahujících se ke změně klimatu, avšak toto nařízení bylo zrušeno ke dni 31. prosince 2020 a nahrazeno Nařízením o správě energetické unie. Od roku 2021 tedy Nařízení o správě energetické unie spravuje provádění cílů v oblasti energetické účinnosti, cílů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů i vnitrostátních cílů snižování emisí podle Nařízení o sdílení úsilí.³⁰⁸ Cíle i flexibilní mechanismy podle Nařízení o sdílení úsilí mají být součástí rozměru „snižování emisí uhlíku“ v rámci integrovaných vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu podle Nařízení o správě energetické unie.³⁰⁹ Komise každé dva roky posuzuje pokrok EU v souhrnné zprávě k energetické unii a součástí tohoto posouzení je i plnění vnitrostátních cílů v rámci sdílení úsilí.³¹⁰ Nařízení o správě energetické unie upravuje také přezkum inventur skleníkových plynů.³¹¹

3.4.4. Výhledy do budoucna

Současný cíl v rámci sdílení úsilí do roku 2030 neodpovídá průběžnému cíli snižování emisí do roku 2030 podle Evropského právního rámce pro klima, proto Komise v balíčku

307 Ibid. s. 83-84.

308 Recitály 43, 61 Nařízení o správě energetické unie a článek 4 bod a) odst. 1 písm. i) Nařízení o správě energetické unie.

309 Článek 4 bod a) odst. 1 písm. i) Nařízení o správě energetické unie a článek 30 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

310 Článek 29 odst 5 písm. b) Nařízení o správě energetické unie.

311 Článek 38 Nařízení o správě energetické unie.

Fit for 55 navrhla revizi Nařízení o sdílení úsilí. Nově mají členské státy prostřednictvím sdílení úsilím dosáhnout minimálně 40% snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 oproti roku 2005. Adekvátně k tomuto cíli se mají zvýšit i vnitrostátní cíle všech členských států.³¹²

3.5. Energetická unie

V rámci iniciativy Čistá energie pro všechny Evropany bylo roku 2018 přijato Nařízení o správě energetické unie. Toto nařízení stanoví jednotný mechanismus správy, jehož prostřednictvím členské státy provádí své strategie a opatření za účelem dosažení nejen cílů energetické unie, ale také dlouhodobých mezinárodních závazků EU³¹³ v oblasti mitigace změny klimatu,³¹⁴ cíle klimatické neutrality do roku 2050³¹⁵ a především plnění cílů rámcové politiky EU v oblasti energetiky a klimatu do roku 2030.³¹⁶

Tento mechanismus je založen na dialogu mezi členskými státy a Komisí, který spočívá v pravidelném předkládání integrovaných vnitrostátních plánů a integrovaných zpráv o pokroku členskými státy a průběžném sledování a hodnocení těchto dokumentů ze strany Komise. Základním dokumentem správy energetické unie jsou tzv. integrované vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu, které pravidelně připravují členské státy na desetiletá období.³¹⁷ Tyto plány odrážejí 5 rozměrů energetické unie, kterými jsou: energetická bezpečnost, vnitřní trh s energií, energetická účinnost, snižování emisí uhlíku a výzkum, inovace a konkurenceschopnost.³¹⁸

Rozměr „energetická účinnost“ se zabývá především implementací vnitrostátních cílů podle Směrnice EED.³¹⁹ Rozměr „snižování emisí uhlíku“ spravuje závazky členských států podle Nařízení o sdílení úsilí,³²⁰ závazky podle Nařízení LULUCF³²¹ a dlouhodobé závazky EU v souladu s Pařížskou dohodou³²². Dále pod tento rozměr spadá implementace

312 ŽÁKOVSÁ, Karolína.; RUFER, Daniel. „Fit for 55“ legislativní balíček, který bere změnu klimatu vážně. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s., 2021, 3/2021, [cit. 15. 2. 2023]. s. 18-63. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_61.pdf. str. 28.

313 Závazky EU plynoucí z Rámcové úmluvy a Pařížské dohody.

314 Článek 1 odst. 1 písm. c) Nařízení o správě energetické unie.

315 Článek 1 odst. 1 písm. a) Nařízení o správě energetické unie.

316 Článek 1 odst. 1 písm. a) Nařízení o správě energetické unie.

317 Článek 3 Nařízení o správě energetické unie.

318 Článek 1 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

319 Článek 4 písm. b) Nařízení o správě energetické unie.

320 Článek 4 písm. a) bod 1) i) Nařízení o správě energetické unie.

321 Článek 4 písm. a) bod 1) ii) Nařízení o správě energetické unie.

322 Článek 4 písm. a) bod 1) iii) Nařízení o správě energetické unie.

vnitrostátních příspěvků v oblasti energie z obnovitelných zdrojů podle Směrnice RED II.³²³ Všechny tyto cíle a opatření jsou součástí integrovaných vnitrostátních plánů v oblasti klimatu a energetiky.

Za účelem implementace dlouhodobého cíle klimatické neutrality podle Evropského právního rámce pro klima musí členské státy vedle integrovaných vnitrostátních plánů předkládat Komisi také dlouhodobé strategie s perspektivou 30 let.³²⁴

Narižení o správě energetické unie je stěžejním nástrojem mitigace změny klimatu v EU, neboť koordinuje společné snahy členských států vedoucí ke snižování emisí v rámci všech výše uvedených nástrojů, vyjma EU ETS, který je založen na tržním principu a jeho fungování je tedy poměrně specifické. Správě energetické unie se bude blíže věnovat následující kapitola.

3.6. Shrnutí

Jak bylo vysvětleno v této kapitole, ke snižování emisí skleníkových plynů v energetice dochází prostřednictvím několika nástrojů – navyšováním podílu energie z obnovitelných zdrojů, resp. přechodem na uhlíkově neutrální formy energie, zlepšováním energetické účinnosti, EU ETS a systémem sdílení úsilí. Bylo vysvětleno, že přestože každý z těchto nástrojů přispívá ke snižování emisí jiným způsobem a zaměřuje se na jinou oblast, vzájemně se doplňují tak, aby byly pokryty veškeré emise.

Přechod na energii z obnovitelných zdrojů přispívá k mitigaci klimatické změny tím, že nahrazuje energii získanou ze spalování fosilních paliv. Ke snižování emisí tedy dochází prostřednictvím eliminace a nahrazení činností, které by jinak vedly k produkci emisí. Na podobné bázi funguje také zlepšování energetické účinnosti, které stanoví požadavky zejména na budovy (tj. elektrina, vytápění, chlazení) a veškeré výrobky spojené se spotřebou energie. Tyto požadavky vedou k úsporám energie a ve svém důsledku ke snížení produkce energie.

Prostřednictvím EU ETS dochází ke snižování emisí, které produkují největší znečišťovatelé v energetickém průmyslu (elektrárny, teplárny, kotelny) z taxativně vymezených zařízení a činností. Zbytek emisí v energetickém odvětví, které nepokrývá EU

³²³ Článek 4 písm. a) bod 2) Nařízení o správě energetické unie.

³²⁴ Článek 15 Nařízení o správě energetické unie.

ETS, je v působnosti systému sdílení úsilí. Tímto způsobem systém sdílení úsilí doplňuje EU ETS a zajišťuje, aby se usilovalo o snížení veškerých vyprodukovaných emisí na území EU.

Implementace cílů v oblasti navyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů, energetické účinnosti a systému sdílení úsilí je v režii členských států, proto existuje mechanismus správy, který zajišťuje jejich provádění a posuzuje celkový pokrok EU směrem k vytyčeným cílům. Tento mechanismus je zakotven v Nařízení o správě energetické unie.

Oproti ostatním nástrojům představuje EU ETS samostatný a ucelený systém, který stanoví jednotný emisní strop pro veškerá zařízení v jeho působnosti. Snižování emisí je regulováno prostřednictvím množství emisních povolenek v oběhu a stanovením ceny povolenek. Na rozdíl od ostatních nástrojů nespadá pod správu Nařízení o správě energetické unie.

Všechny tyto nástroje mají vytyčený cíl v podobě procentuálního snížení emisí skleníkových plynů, resp. navýšení energie z obnovitelných zdrojů či zlepšení energetické účinnosti, které ve svém důsledku také vedou ke snížení emisí. Tyto dílčí cíle by ve svém souhrnu měly odpovídat cílům rámcové politiky EU v oblasti energetiky a klimatu do roku 2030 a dlouhodobému cíli klimatické neutrality do roku 2050. V současnosti tomu tak není, proto byl v roce 2021 přijat balíček legislativních návrhů *Fit for 55*, jehož účel je sladit cíle všech uvedených nástrojů s průběžným cílem snížení emisí minimálně o 55 % do roku 2030 oproti úrovním z roku 1990.³²⁵

Dohromady všechny uvedené nástroje tvoří komplexní systém mitigace klimatické změny v energetice, který má ambice pokrýt veškeré emise skleníkových plynů v rámci tohoto odvětví.

³²⁵ Článek 4 odst. 1 Evropského právního rámce pro klima.

4. Povaha správy energetické unie

V předchozí kapitole bylo uvedeno, že Nařízení o správě energetické unie stanoví mechanismus správy, jehož součástí jsou pravidla pro naplňování současných evropských cílů mitigace změny klimatu v energetice (vyjma EU ETS). Účelem této kapitoly bude zhodnotit povahu správy energetické unie, konkrétně posoudit, zda je tento mechanismus efektivním prostředkem k dosahování klimatických cílů v energetice, zejména v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti. Především je cílem nalézt odpověď na otázku, zda toto nařízení obsahuje závazné povinnosti a zda nabízí dostatečné možnosti vynucení plnění klimatických cílů (především v oblasti navyšování energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti) členskými státy.

Obecně lze rozlišit dva způsoby, kterými EU řídí členské státy v rámci jí svěřených (resp. sdílených) oblastí, a to *hard governance* a *soft governance*.³²⁶ Toto rozlišení má do značné míry souvislost s dichotomií *hard law* a *soft law* užívané v mezinárodním právu. *Hard governance* je způsob správy, který se vyznačuje užíváním právně závazných pravidel (*hard law*), která jsou vymahatelná a jejichž porušení může být sankcionováno.³²⁷ Tento způsob správy je účinnější ve vztahu k zamýšlenému cíli než *soft governance*, neboť stanoví přesná a závazná pravidla, kterými má být dosaženo určitého výsledku. Naopak *soft governance* je způsob řízení prostřednictvím nezávazných pravidel doporučujícího charakteru (*soft law*), která vymahatelná nejsou.³²⁸ Podle T. Brandsena se jedná o formu řízení, kdy ústřední vláda (v našem případě EU) řídí místní vládu (členské státy) poskytováním neoficiálních pokynů o tom, jak by se mohla zlepšit místní praxe.³²⁹ *Soft governance* může obsahovat určité „*prvky tvrdosti*“³³⁰, které zajišťují lepší koordinaci jednotlivých subjektů a mohou významným způsobem přispět k naplnění požadovaných cílů. V závislosti na intenzitě prvků tvrdosti lze některé evropské politiky označit za tzv. „*harder soft*

326 KNOTD, Michèle.; RINGEL, Marc.; MÜLLER, Rainer. 'Harder' soft governance in the European Energy Union. In: *Journal of Environmental Policy & Planning* [online]. 2. 7. 2020, 22 (6), [cit. 15. 2. 2023]. s. 787-800. Dostupné z: DOI: 10.1080/1523908X.2020.1781604. s. 788.

327 Ibid. s. 788-789.

328 MAGGETTI, Martino. Hard and Soft Governance. In: LYNNGAARD, Kennet.; MANNERS, Ian.; LÖFGREN, Karl. (eds.). *Research Methods in European Union Studies. Palgrave Studies in European Union Politics* [online]. London, Palgrave Macmillan, 2015. [cit. 15. 2. 2023]. s. 252-265. Dostupné z: https://doi.org/10.1057/9781137316967_16. s. 255.

329 BRANDSEN, Taco.; BOOGERS, Marcel.; TOPS, Pieter. Soft governance, hard consequences: The ambiguous status of unofficial guidelines. In: *Public Administration Review* [online]. 4. 7. 2006, 66 (4), [cit. 15. 2. 2023]. s. 546-553. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00615.x>. s. 546.

330 KNOTD, Michèle.; RINGEL, Marc.; MÜLLER, Rainer. 'Harder' soft governance in the European Energy Union. In: *Journal of Environmental Policy & Planning* [online]. 2. 7. 2020, 22 (6), [cit. 15. 2. 2023]. s. 787-800. Dostupné z: DOI: 10.1080/1523908X.2020.1781604. s. 788.

governance“, přičemž touto hybridní formou správy je podle M. Knodt právě správa energetická unie.³³¹

Tradičně autoři používají pro analýzu prvků *hard law* a *soft law* kritéria závaznosti, jednoznačnosti a určitosti formulace a stupně delegace.³³² Podle P. Šturmy se zkoumá kritérium právní formy a kritérium obsahu. Právní forma podmiňuje závaznost pravidla chování, zatímco obsah ukazuje, zda je pravidlo formulováno dostatečně určitě a jednoznačně.³³³ Tato kritéria lze v modifikované podobě použít i pro stanovení míry *hard* či *soft* charakteru správy. S. Oberthür výše uvedená pravidla pozměnil tak, že první kritérium závaznosti rozdělil na dvě různá kritéria, a to na kritérium formy pramene práva, na němž je správa založena, a povahy povinností stanovených v rámci předmětné správy. Druhé kritérium jednoznačnosti a určitosti formulace pravidel zachoval a třetí kritérium delegace změnil na kritérium odpovědnosti a vynutitelnosti.³³⁴ Toto poslední kritérium je zásadní z hlediska posouzení prvků tvrdosti, poněvadž ukazuje, zda je mechanismus správy efektivní z hlediska dosahování stanovených cílů.

Na základě výše uvedeného teoretického vymezení budou za účelem zhodnocení míry *hard* či *soft* charakteru správy energetické unie a jednotlivých prvků tvrdosti v této práci posuzována kritéria:

- formy pramene práva,
- povahy povinností,
- jasnosti a přesnosti formulace povinností a
- odpovědnosti a možnosti vynucení povinností.

4.1. Forma pramene práva

Obecně toto kritérium zkoumá, zda pramen, ve kterém jsou obsaženy předmětné normy, je způsobilý stanovit závazná pravidla.³³⁵ Jinak řečeno, předmětem zkoumání tohoto kritéria je

331 Ibid. s. 788.

332 VIHMA, Antto. Analyzing Soft Law and Hard Law in Climate Change. In: HOLLO, Erkki J., KULOVESI, Kati.; MEHLING, Michael. (eds.). *Climate Change and the Law* [online]. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice, 2013. Vol. 21. Dordrecht: Springer. [cit. 15. 2. 2023]. s. 143-164. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-94-007-5440-9_7. s. 148, dále například ABBOTT, Kenneth W.; SNIDAL, Duncan. Hard and Soft Law in International Governance. In: *International Organization*. 2000, 54(3). Cambridge University Press, 2003 [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 421-456. Dostupné z: <https://doi.org/10.1162/002081800551280>. s. 421-422.

333 ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-721-7. s. 83.

334 OBERTHÜR, Sebastian. Hard or soft governance? the EU's climate and Energy Policy Framework for 2030. In: *Politics and Governance* [online]. 2019, 7 (1), [cit. 15. 2. 2023]. s. 17-27. ISSN: 2183-2463. Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/pag.v7i1.1796>. s. 20-21.

335 Ibid. s. 20.

otázka, zda jsou správa energetická unie a cíle, jež implementuje, zakotveny v takových aktech, které jsou pramenem práva ve formálním smyslu, tedy mají státem (případně Evropskou unií) uznanou formu³³⁶ a mohou obsahovat závazné povinnosti.

Mechanismus správy energetické unie je zakotven v Nařízení o správě energetické unie. Obecné klimatické cíle jsou zakotvené v Evropském právním rámci pro klima (nařízení), Nařízení o sdílení úsilí a Nařízení LULUCF. Specifické klimatické cíle v energetice jsou zakotveny ve Směrnici RED II a Směrnici EED. Jak bylo uvedeno ve druhé kapitole této práce, mezi prameny práva EU podle článku 288 SFEU patří mimo jiné nařízení a směrnice. Nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech. Směrnice je závazná pro každý členský stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo.³³⁷ Předmětné právní akty jsou tedy způsobilé stanovit závazná pravidla. Správa energetické unie je zakotvena přímo v nařízení, které nejenže je závazné, ale také je nástrojem harmonizace, tedy může přímo stanovit konkrétní požadované chování.

Zároveň z Úředního věstníku Evropské unie³³⁸ je zřejmé, že všechny uvedené předpisy byly přijaty řádným legislativním postupem Evropským parlamentem a Radou po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů v souladu s článkem 192 odst. 1 SFEU, článkem 194 odst. 2 SFEU a článkem 289 odst. 1 SFEU.

Správa energetické unie tedy obsahuje závazné povinnosti pro členské státy. Jednotlivé klimatické cíle jsou také stanoveny závazně, otázkou ovšem zůstává, pro koho jsou tyto cíle závazné – pro EU jako celek či pro jednotlivé státy. Tato otázka bude zodpovězena v rámci následujícího kritéria povahy povinností.

4.2. Povaha povinností

Toto kritérium se zabývá povahou povinností, které jsou specifické pro správu energetické unie. Významné je, zda povinnosti stanoví přímo požadované chování či požadovaný výsledek. V tomto ohledu bývá v literatuře rozlišováno mezi „*obligation of conduct*“ a „*obligation of results*“.³³⁹ *Obligation of conduct*, povinnost určitého chování, vyžaduje od svých adresátů úsilí o dosažení cíle či výsledku. Naproti tomu *obligation of result*,

336 GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*, 8. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-838-9. s. 82.

337 Článek 288 SFEU.

338 Na webových stránkách *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online].

339 OBERTHÜR, Sebastian. Hard or soft governance? the EU's climate and Energy Policy Framework for 2030. In: *Politics and Governance* [online]. 2019, 7 (1), [cit. 15. 2. 2023]. s. 17-27. ISSN: 2183-2463. Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/pag.v7i1.1796>. s. 20.

povinnost určitého výsledku, požaduje, aby adresát dosáhl konkrétního cíle či výsledku neohledě na chování, které k němu směřuje.³⁴⁰

Samotné klimatické cíle jsou formulovány prostřednictvím *obligation of result*, neboť EU vždy stanoví konkrétní cíl, kterého má být dosaženo za určité období. Klimatické cíle jsou však tímto způsobem většinou adresovány EU jako celku, nikoliv jednotlivým členským státům (s výjimkou cílů podle Nařízení o sdílení úsilí). Příslušné předpisy nestanoví konkrétní povinnost, o kolik procent musí jednotlivé členské státy zvýšit produkci energie z obnovitelných zdrojů, ani o kolik procent musí konkrétní členské státy zlepšit energetickou účinnost.

Naopak pravidla správy energetické unie, která jsou přímo adresována členským státům, regulují především postupy plánování, monitorování pokroku a podávání zpráv v oblasti energetiky a klimatu, tedy mají většinou povahu *obligation of conduct*. Tato pravidla ve své podstatě vedou k dosažení společných klimatických cílů, aniž by byl každému členskému státu stanoven konkrétní závazný cíl pomocí *obligation of result*.

Povaha povinností stanovující určité chování namísto cíle je zřejmá již z článku 1 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie, který stanoví, že „*mechanismus správy je založen na dlouhodobých strategiích, integrovaných vnitrostátních plánech v oblasti energetiky a klimatu pokrývajících desetiletá období počínaje obdobím od roku 2021 do roku 2030, souvisejících vnitrostátních integrovaných zprávách o pokroku v oblasti energetiky a klimatu vypracovávaných členskými státy a integrovaných sledovacích opatřeních ze strany Komise.*“

Nejdůležitější *obligation of conduct* adresovaná členským státům je povinnost pravidelně vypracovávat a předkládat Komisi integrované vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu.³⁴¹ V rámci těchto plánů si členské státy musí vytyčit vlastní vnitrostátní cíle, úkoly a příspěvky pro každý z pěti rozměrů energetické unie,³⁴² zejména v oblasti energie z obnovitelných zdrojů³⁴³ a energetické účinnosti.³⁴⁴ Tyto plány musí pravidelně

340 MAYER, Benoit. Obligations of conduct in the international law on climate change: A defence. In: *Review of European, Comparative & International Environmental Law*. 2018, 27 (2). John Wiley & Sons Ltd [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 130-140. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/reel.12237>. s. 130.

341 Článek 3 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

342 Článek 4 Nařízení o správě energetické unie.

343 Článek 5 Nařízení o správě energetické unie.

344 Článek 6 Nařízení o správě energetické unie.

aktualizovat.³⁴⁵ V rámci monitoringu plnění cílů musí členské státy každé 2 roky předkládat Komisi integrované zprávy o pokroku v oblasti klimatu a energetiky.³⁴⁶ Dále je členskými státy stanovena povinnost předkládat Komisi každých 10 let dlouhodobou strategii s perspektivou 30 let.³⁴⁷ Nařízení o správě energetické unie stanoví *obligation of conduct* také za účelem sledování hladiny antropogenních emisí skleníkových plynů a jejich pohlcování, pomocí národních inventurních systémů.³⁴⁸

Další významné *obligations of conduct* v Nařízení o správě energetické unie jsou adresované Komisi, a to především za účelem průběžného sledování a hodnocení pokroku členských států. Konkrétně se jedná o povinnost pravidelně posuzovat integrované vnitrostátní plány, v případě nutnosti vydávat doporučení k jejich zlepšení,³⁴⁹ pravidelně každé 2 roky hodnotit pokrok EU,³⁵⁰ navrhnout opatření a uplatňovat svou pravomoc, kde je to nutné za účelem dosahování cílů energetické unie,³⁵¹ a každoročně předkládat zprávy o stavu energetické unie Evropskému parlamentu a Radě.³⁵² Stejně jako členské státy má Komise povinnost spravovat a udržovat unijní inventurní systém pro odhad antropogenních emisí a jejich pohlcování.³⁵³ Dále musí komplexně přezkoumávat údaje ohledně národních inventur podané členskými státy³⁵⁴ a na jejich základě sestavit a zveřejnit přibližnou inventuru všech skleníkových plynů v celé EU,³⁵⁵ kterou poté použije k prokázání plnění závazků vyplývajících pro EU z Rámcové úmluvy a Pařížské dohody.

Všechny výše uvedené povinnosti mají povahu *obligation of conduct*. Jak bude popsáno níže, ve výjimečných případech však Nařízení o správě energetické unie zavádí povinnosti adresované členskými státy také ve formě *obligation of result*.

Dílní povinnosti ve formě *obligation of result* byly stanoveny v oblasti využívání energie z obnovitelných zdrojů. Členské státy mají povinnost pro lepší kontrolu naplňování vnitrostátního příspěvku navrhnout orientační trajektorii od roku 2021 do roku 2030, která bude

345 Článek 14 Nařízení o správě energetické unie.

346 HANCHER, Leigh. EU Energy Governance—moving targets and flexible ambitions between opacity and opportunism? In: *Yearbook of European Law*. 2022. Oxford Academic [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 1-35. ISSN 2045-0044. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/yel/yeac010>. s. 6-7.

347 Článek 15 Nařízení o správě energetické unie.

348 Článek 37 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

349 Článek 34 Nařízení o správě energetické unie.

350 Článek 29 Nařízení o správě energetické unie.

351 Články 31 a 32 Nařízení o správě energetické unie.

352 Článek 35 Nařízení o správě energetické unie.

353 Článek 37 odst. 3 Nařízení o správě energetické unie.

354 Článek 38 Nařízení o správě energetické unie.

355 Článek 26 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie. Tuto povinnost má Komise zejména za účelem plnění závazků EU plynoucích z UNFCCC a Pařížské dohody.

zobrazovat postupné navyšování energie z obnovitelných zdrojů až do výše podílu stanoveného ve vnitrostátním příspěvku.³⁵⁶ V rámci této trajektorie jsou nařízením vymezeny přesné referenční body postupného naplňování vnitrostátního příspěvku, a to tak, že do roku 2022 musí dojít k alespoň 18 % nárůstu obnovitelné energie mezi závazným vnitrostátním cílem tohoto členského státu do roku 2020³⁵⁷ a jeho vnitrostátním příspěvkem k cíli do roku 2030³⁵⁸, poté do roku 2025 má dojít alespoň k 43% nárůstu a do roku 2027 k alespoň 65% nárůstu. Do roku 2030 má pak členský stát dosáhnout svého plánovaného příspěvku v plné výši.³⁵⁹ Takto vymezené referenční body mají povahu *obligation of result*, neboť přesně určují výsledek, kterého má být dosaženo za určité období.

Z výše uvedeného vyplývá, že mechanismus správy energetické unie je postavený především na povinnostech ve formě *obligation of conduct*. Prostřednictvím těchto pravidel EU koordinuje členské státy za účelem dosažení společných klimatických cílů, aniž by bylo třeba závazně stanovit konkrétní cíle pro jednotlivé členské státy. Zamýšlených výsledků je tak dosahováno až vzájemným propojením *obligations of conduct* zakotvených v Nařízení o správě energetické unie a předpisů stanovících celounijní *obligations of result*.

4.3. Jasnost a přesnost formulace povinností

Závaznost povinnosti také do značné míry ovlivňuje způsob, jakým je formulována. Čím jasněji (ve smyslu jednoznačnosti) a přesněji (podrobněji) je povinnost vyjádřena, tím „více“ je závazná, neboť nenechává prostor pro uvážení adresáta o možném způsobu jejího plnění. Přesnost formulace je zpravidla dána tím, jak je definován adresát povinnosti, obsah povinnosti a časový rámec, ve kterém má být povinnost splněna.³⁶⁰

Cíl vymezený pomocí procentuálního snížení emisí a určení konkrétního roku, do kdy má být požadovaného stavu dosaženo, lze považovat za přesně formulovaný. Na úkor přesnosti nicméně může být skutečnost, že takto formulovaný cíl je adresován několika adresátům, kteří jej mají plnit společným úsilím, aniž by bylo určeno, jak se má každý z nich podílet. Příkladem lze uvést cíl stanovený Směrnicí RED II: „členské státy společně zajistí, aby podíl energie

356 Článek 4 písm. a) bod 2) Nařízení o správě energetické unie.

357 Tj. vnitrostátní cíl v oblasti navyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů, který byl každému členskému státu stanoven v příloze I Směrnice RED I pro období do roku 2020.

358 Tj. vnitrostátní příspěvek v oblasti energie z obnovitelných zdrojů, který si členský stát sám stanovil pro období do roku 2030 podle Směrnice RED II, resp. Nařízení o správě energetické unie.

359 Článek 4 písm. a) bod 2) Nařízení o správě energetické unie.

360 OBERTHÜR, Sebastian. Hard or soft governance? the EU's climate and Energy Policy Framework for 2030. In: *Politics and Governance* [online]. 2019, 7 (1), [cit. 15. 2. 2023]. s. 17-27. ISSN: 2183-2463. Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/pag.v7i1.1796>. s. 21.

z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie Unie dosáhl v roce 2030 nejméně 32 %.³⁶¹ Tato formulace vymezuje požadovaný výsledek jednoznačně pomocí čísla a procenta, tj. nejméně 32 %, prostor pro diskreci členských států ponechává pouze chtějí-li stanovený cíl přesáhnout, nicméně spodní hranice je stanovena jasně a přesně. Ze směrnice je také zřejmé, z čeho se má daný podíl počítat, tj. z hrubé konečné spotřeby energie EU, ta je definována v článku 2 bodě 4 Směrnice RED II. Zároveň je přesně definována také energie z obnovitelných zdrojů v článku 2 bodě 1 Směrnice RED II, což přispívá k jednoznačnosti požadovaného výsledku. Konečně je cíl také ohraničen přesným časovým rámcem, tedy do roku 2030. Takto vymezený cíl se může jevit jako přesný a jednoznačný. Úskalím této formulace je však skutečnost, že je cíl adresován „společně členskými státy“, přičemž Směrnice RED II nestanoví, jakým podílem má každý členský stát přispět k cíli. Toto ve svém důsledku vede k podstatnému oslabení přesnosti a jednoznačnosti stanoveného cíle. Tímto způsobem je formulován nejen cíl v oblasti energie z obnovitelných zdrojů, ale také cíl v oblasti energetické účinnosti³⁶².

EU se snaží popsaný nedostatek přesnosti a jednoznačnosti uvedených klimatických cílů vůči členským státům vyrovnat přesnou a podrobnou formulací povinností, které stanoví Nařízení o správě energetické unie k implementaci těchto cílů.

Nařízení o správě energetické unie adresuje většinu povinností členským státům, přičemž na rozdíl od kolektivních klimatických cílů musí tyto povinnosti plnit každý členský stát samostatně. Některé povinnosti jsou rovněž adresované Komisi, která je pověřena průběžným dohledem, posuzováním ambicí a pokroku členských států, zřízením mechanismu pro financování energie z obnovitelných zdrojů a předkládáním souhrnné zprávy o stavu energetické unie Evropskému parlamentu a Radě.³⁶³

Obsahová stránka většiny povinností adresovaných členským státům je v Nařízení o správě energetické unie formulována poměrně podrobně. Jelikož je stanovení vnitrostátních příspěvků ponecháno v režii členských států, alespoň minimální výše těchto příspěvků je zajištěna prostřednictvím jasných a podrobných pravidel správy energetické unie.

361 Článek 3 odst. 1 Směrnice RED II.

362 Článek 1 odst. 1 Směrnice EED.

363 Články 9,13, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36 a 38 Nařízení o správě energetické unie.

Důležitou roli v upřesňování obsahu povinností hrají přílohy Nařízení o správě energetické unie. Přílohy totiž rozvádí informace, které musí být obsaženy v jednotlivých koncepčních dokumentech. Například na tvorbu integrovaných vnitrostátních plánů a stanovení příspěvků klade nařízení značné, zejména obsahové, požadavky v článcích 3-8.³⁶⁴ Všechny tyto požadavky jsou pak ještě rozvedeny v příloze I, která stanoví závaznou strukturu integrovaných vnitrostátních plánů.³⁶⁵ Oddíl A stanoví formát integrovaných vnitrostátních plánů a informace, které v nich musí být obsaženy, zatímco oddíl B stanoví jejich analytický základ, tedy určuje, z čeho mají členské státy vycházet při tvorbě plánů. Obdobně, jen o něco stručněji, stanoví příloha IV obecný rámec pro dlouhodobé strategie. Příloha III obsahuje strukturu pro oznámení Komisi ohledně opatření a metodik, které členské státy přijaly za účelem zvyšování energetické účinnosti. Příloha V vymezuje informace, které musí být zahrnuty v každoročních zprávách ohledně registru zásob ropy a národních inventur skleníkových plynů, které členské státy předkládají Komisi za účelem plnění závazků vyplývajících z Rámcové úmluvy a Pařížské dohody. Přílohy VI a VII stanoví požadavky na integrované zprávy o politikách a opatřeních v oblasti skleníkových plynů, příloha XII doplňuje informace, které mají být obsaženy v národních inventurních systémech. Příloha IX komplexně upravuje povinnosti při podávání zpráv v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti. Nejenom, že tímto způsobem Nařízení o správě energetické unie přesně reguluje obsah jednotlivých podání, ale také usnadňuje Komisi monitorování členských států.

Nejpodrobněji upravenou oblastí v rámci Nařízení o správě energetické je energie z obnovitelných zdrojů. Příspěvky členských států v této oblasti tvoří součást integrovaných vnitrostátních plánů.³⁶⁶ Příloha I obsahuje přesný formát příspěvku, opatření a politik v oblasti obnovitelné energie³⁶⁷ a analytický základ³⁶⁸, ze kterého musí členské státy vycházet při stanovení příspěvku. Příspěvek musí zohlednit opatření a objektivní kritéria vymezené v článku 5 Nařízení o správě energetické unie. Zároveň musí každý členský stát připravit orientační trajektorii postupného navyšování obnovitelné energie, do níž musí promítnout referenční body stanovené článkem 4 písm. a) bod 2 nařízení (viz předchozí kritérium). Obdobně podrobné požadavky jsou stanoveny i pro další oblasti, které jsou upraveny Nařízením o správě energetické unie. Oblast obnovitelné energie má nicméně jedno specifikum, které ostatní oblasti

364 Analytický základ integrovaných vnitrostátních plánů tvoří článek 8 Nařízení o správě energetické unie.

365 Článek 8 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

366 Článek 4 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

367 Body 2.1.2 a 3.1.2 Přílohy I Nařízení o správě energetické unie.

368 Bod 4.2.2 Přílohy I Nařízení o správě energetické unie.

neobsahují. Příloha II Nařízení o správě energetické unie stanoví vzorec, kterým vyjadřuje objektivní kritéria zakotvená v článku 5 odst. 1 písm. e) body i) až v) nařízení v procentních bodech, čímž dává členským státům přesný návod, jakým způsobem daná kritéria zohlednit. Pomocí vzorce lze vypočítat přesnou hypotetickou výši příspěvku v oblasti energie z obnovitelných zdrojů pro každý členský stát, přičemž základem pro výpočet mají být závazné cíle v oblasti obnovitelných zdrojů do roku 2020³⁶⁹. Takto vypočtená výše příspěvku není závazná pro členské státy, nicméně Komise ji používá jako referenční hodnotu při posuzování úrovně ambicí členských států, a posouzení, zda výše kolektivních příspěvků odpovídá unijnímu cíli zvyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů do roku 2030.³⁷⁰ Tímto způsobem daný výpočet poskytuje jasné měřítko, podle kterého lze posuzovat selhání jednotlivých států.³⁷¹ Všechny uvedené požadavky jasně a podrobně upravují proces stanovení vnitrostátního příspěvku v oblasti energie z obnovitelných zdrojů, přičemž ve svém souhrnu zajišťují aspoň minimální výše, kterých mají dosahovat vnitrostátní příspěvky členských států.

Nařízení o správě energetické unie stanoví podrobné požadavky také pro určení vnitrostátního příspěvku v oblasti energetické účinnosti, a to v článku 4 písm. b) a článku 6 nařízení. Příloha III Nařízení o správě energetické unie závazně určuje prvky, které musí být zohledněny při výpočtu cíle v oblasti úspor energie a podrobné informace, které musí obsahovat oznámení Komisi ohledně opatření a metodik, které členské státy zvolily za účelem zvyšování energetické účinnosti.³⁷²

Nejen členské státy mají podrobně upravené povinnosti. Nařízení o správě energetické unie přesně vymezuje také některé postupy Komise. Článek 29 nařízení podrobně upravuje postup Komise při pravidelném posuzování souhrnného pokroku, který má provádět každé 2 roky.³⁷³ Posuzován je společný pokrok v plnění cílů energetické unie dosažený na úrovni EU, i pokrok učiněný jednotlivými členskými státy. Článek 29 odst. 1 nařízení stanoví, jaké skutečnosti mají být předmětem posuzování a z jakých podkladů má Komise vycházet. Článek 29 odst. 2 a 3 stanoví, jakým způsobem se posuzuje pokrok v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a v oblasti energetické účinnosti. Komise posuzuje nejen faktický pokrok, ale i úroveň ambicí vnitrostátních příspěvků obsažených v integrovaných vnitrostátních plánech. Článek 31

369 Obsažené v příloze 1 Směrnice RED I.

370 Článek 31 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

371 HANCHER, Leigh. EU Energy Governance—moving targets and flexible ambitions between opacity and opportunism? In: *Yearbook of European Law*. 2022. Oxford Academic [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 1-35. ISSN 2045-0044. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/yel/yeac010>. s. 7.

372 Příloha III Nařízení o správě energetické unie.

373 Články 29 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

odst. 2 upravuje postup pro zjištění (ne)dostatečnosti příspěvků členských států ve vztahu k dosahování společných cílů v rámci navyšování podílu obnovitelné energie a energetické účinnosti. Díky těmto postupům je posuzování aktivity jednotlivých členských států Komisí objektivní, transparentní a přezkoumatelné, což je nezbytným předpokladem pro případné použití pravomocí Komise vůči členským státům, jejichž ambice či pokrok jsou nedostatečné.³⁷⁴

Časový rámec většiny povinností v Nařízení o správě energetické unie je formulován přesně prostřednictvím určitého dne, do kterého musí být daná povinnost splněna. Článek 9 odst. 1 stanoví datum, do kterého musí členské státy předložit návrhy svých integrovaných vnitrostátních plánů Komisi. Článek 3 odst. 1 stanoví datum, do kterého musí členské státy předložit finální verzi integrovaných vnitrostátních plánů Komisi. Zároveň nařízení v článku 14 odst. 1 a 2 stanoví konkrétní den pro aktualizaci posledního oznámeného integrovaného vnitrostátního plánu. Stejně je tomu v případě dlouhodobých strategií zakotvených v článku 15. Závazné datum je stanoveno i pro účely zřízení vnitrostátních inventurních systémů pro odhad antropogenních emisí.³⁷⁵ Konkrétní datum obsahují povinnosti k podávání integrovaných zpráv Komisi ohledně pokroku v oblasti energetiky a klimatu³⁷⁶ a plnění politik v oblasti skleníkových plynů.³⁷⁷ Závazný časový rámec je stanoven i pro Komisi, a to v souvislosti s průběžným posuzováním pokroku,³⁷⁸ zřízením mechanismu pro financování energie z obnovitelných zdrojů³⁷⁹ a předkládáním souhrnných zpráv o stavu energetické unie Evropskému parlamentu a Radě.³⁸⁰

Ačkoliv EU ponechala na vůli členských států stanovení výše vnitrostátních příspěvků ke společným klimatickým cílům v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti, tak způsobenou nepřesnost a neurčitost vyvážila stanovením podrobných povinností, které upravují celý iterativní proces mezi členskými státy a Komisí.

4.4. Odpovědnost a možnost vynucení povinností

Z hlediska posouzení celkové efektivity mechanismu správy energetické unie je kritérium odpovědnosti a možnosti vynucení nejdůležitější. V rámci tohoto kritéria budou

374 Pravomoci Komise stanovené v článku 31 odst. 3 a článku 32 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

375 Článek 37 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

376 Článek 17 odst. 1 a článek 26 Nařízení o správě energetické unie.

377 Článek 18 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

378 Článek 29 Nařízení o správě energetické unie.

379 Článek 33 Nařízení o správě energetické unie.

380 Článek 35 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

předmětem zkoumání prostředky, které slouží k zajištění odpovědnosti a účinné implementace pravidel vedoucích k dosažení společných klimatických cílů. Základními předpoklady účinnosti mechanismu jsou jeho transparentnost, dostupnost opatření k řešení nedostatků a případné prostředky k vynucení plnění povinností. Zásadním faktorem je i odpovědnosti jednotlivých adresátů, která je motivuje k řádnému plnění stanovených povinností.³⁸¹

Transparentnost správy energetické unie je zajištěna prostřednictvím iterativního procesu, spočívajícího v pravidelném předkládání integrovaných vnitrostátních plánů a jejich aktualizací, dlouhodobých strategií a integrovaných zpráv o pokroku členskými státy Komisi. Komise následně na základě předložených dokumentů připravuje doporučení, průběžně hodnotí pokrok členských států a vyhodnocuje souhrnné úsilí k dosahování klimatických cílů EU. Úlohou Komise je především průběžné monitorování a usměrňování členských států při provádění politiky v oblasti klimatu a energetiky.

Pro usnadnění procesu monitorování musí členské státy pravidelně každé dva roky předkládat Komisi integrovanou zprávu o pokroku v oblasti energetiky a klimatu,³⁸² ve které uvedou mimo jiné informace o provádění cílů, trajektorií, politik a opatření v oblasti energie z obnovitelných zdrojů³⁸³ a v oblasti energetické účinnosti.³⁸⁴ Další povinně předkládané zprávy se týkají politik a opatření v oblasti skleníkových plynů a odhadech,³⁸⁵ registru zásob ropy a ropných produktů³⁸⁶ a národních inventur skleníkových plynů.³⁸⁷

Důraz na transparentnost je kladen nejen ve vztahu mezi členskými státy a Komisí, ale také ve vztahu k veřejnosti. Členské státy mají povinnost zveřejnit návrh integrovaného vnitrostátního plánu v rámci veřejné konzultace³⁸⁸ tak, aby byla veřejnosti poskytnuta příležitost podílet se na jeho přípravě.³⁸⁹ Veřejnost má tedy nejen právo na informace, ale také možnost zapojit se do procesu tvorby integrovaných vnitrostátních plánů. Povinnost zveřejnění se vztahuje také na finální integrované vnitrostátní plány,³⁹⁰ a to společně s údaji, které se týkají

381 OBERTHÜR, Sebastian. Hard or soft governance? the EU's climate and Energy Policy Framework for 2030. In: *Politics and Governance* [online]. 2019, 7 (1), [cit. 15. 2. 2023]. s. 17-27. ISSN: 2183-2463. Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/pag.v7i1.1796>. s. 21.

382 Článek 17 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

383 Článek 20 Nařízení o správě energetické unie.

384 Článek 21 Nařízení o správě energetické unie.

385 Článek 18 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

386 Článek 26 odst. 1 písm. a) Nařízení o správě energetické unie ve spojení s článkem 6 odst. 2 Směrnice Rady 2009/119/ES ze dne 14. září 2009, kterou se členskými státy ukládá povinnost udržovat minimální zásoby ropy nebo ropných produktů.

387 Článek 26 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

388 Článek 9 odst. 4 Nařízení o správě energetické unie.

389 Článek 10 Nařízení o správě energetické unie.

390 Článek 3 odst. 4 Nařízení o správě energetické unie.

předpokladů, odhadů a metodik použitých při jejich vytváření.³⁹¹ Členské státy dále musí pravidelně zveřejňovat integrované zprávy o pokroku.³⁹² Komise má povinnosti každoročně zveřejňovat přibližnou inventuru všech skleníkových plynů v EU, kterou sestaví na základě národních inventur všech členských států.³⁹³

Transparentnost energetické unie a veřejné konzultace umožňují tzv. *blaming and shaming*, tedy politickou kontrolu řádného přístupu členských států k plnění svých povinností a dohled ze strany občanské společnosti. M. Knodt považuje *blaming and shaming* za jeden ze základních prvků *soft governance*,³⁹⁴ neboť nutí členské státy k převzetí odpovědnosti. Pokud jeden z členských států selže v naplňování vnitrostátních příspěvků a ostatním státům se nepodaří tento deficit svými příspěvky vyrovnat, bude tento stát odpovědný za selhání v naplňování klimatických cílů celé EU. Tímto způsobem *blaming and shaming* vyvíjí značný tlak na členské státy, aby plnily stanovené cíle. Podle M. Knodt je z hlediska posuzování „*tvrdosti*“ správy důležitá míra příležitostí, kdy lze použít *blaming and shaming*.³⁹⁵ Příležitost vidí v článku 35 Nařízení o správě energetické unie, podle kterého Komise každoročně předkládá zprávu o stavu energetické unie Evropskému parlamentu a Radě, kteří musí tuto zprávu prodiskutovat.³⁹⁶ Další takové příležitosti vytváří zveřejňování veškerých dokumentů uvedených v předchozím odstavci a souhrnné posuzování pokroku Komisí.³⁹⁷

Komise disponuje prostředky k nápravě, pokud zjistí nedostatečnost ambicí veškerých vnitrostátních příspěvků či nedostatečnost společného pokroku EU směrem k vytyčeným cílům v oblasti energetiky a klimatu. Tyto prostředky lze rozdělit podle toho, zda vedou k nápravě integrovaných vnitrostátních plánů, jejichž cíle a příspěvky nejsou dostatečně ambiciózní, nebo zda vedou k usměrňování nedostatků v implementaci těchto plánů členskými státy.

Primárním prostředkem Komise jsou doporučení. Komise může vydat doporučení k návrhům integrovaných vnitrostátních plánů,³⁹⁸ zejména v reakci na nedostatečné ambice

391 Článek 8 odst. 3 Nařízení o správě energetické unie.

392 Článek 17 odst. 7 Nařízení o správě energetické unie.

393 Článek 26 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

394 KNODT, Michèle.; RINGEL, Marc.; MÜLLER, Rainer. 'Harder' soft governance in the European Energy Union. In: *Journal of Environmental Policy & Planning* [online]. 2. 7. 2020, 22 (6), [cit. 15. 2. 2023]. s. 787-800. Dostupné z: DOI: 10.1080/1523908X.2020.1781604. s. 790.

395 Ibid. s. 790.

396 Ibid. s. 793.

397 Článek 29 Nařízení o správě energetické unie.

398 Článek 9 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

vnitrostátních příspěvků,³⁹⁹ nebo v případě nedostatečného pokroku členských států ke stanoveným cílům v oblasti energetiky a klimatu.⁴⁰⁰ Doporučení může být adresováno konkrétnímu členskému státu,⁴⁰¹ nebo všem členským státům na základě souhrnného posouzení zpráv o pokroku integrovaných plánů.⁴⁰² Doporučení je typickým aktem *soft law*, který není svou povahou závazný.⁴⁰³ Přestože doporučení není závazné *per se*, Nařízení o energetické unii stanoví členským státům povinnost předložit odůvodnění v případě, že doporučení Komise nezohlední.⁴⁰⁴ Požadavek na odůvodnění klade na členské státy důkazní břemeno⁴⁰⁵ a jestliže tedy členský stát nemá důvod k tomu, aby doporučení nezohlednil, fakticky jej zohlednit musí. Proto lze požadavek na odůvodnění považovat za jeden z „*prvků tvrdosti*“ správy energetické unie,⁴⁰⁶ který zároveň podporuje transparentnost procesu tvorby integrovaných plánů. Doporučení Komise se může týkat úrovně ambicí cílů a příspěvků v oblasti obnovitelné energie a energetické účinnosti, jakož i politik a opatření zahrnutých do integrovaných plánů.⁴⁰⁷

Pokud doporučení nestačí a Komise na základě souhrnného posouzení zjistí, že integrované vnitrostátní plány a příspěvky nejsou dostatečné pro dosažení společných cílů energetické unie,⁴⁰⁸ „*navrhne opatření a uplatní své pravomoci na úrovni Unie za účelem společného dosažení příslušných cílů a úkolů.*“⁴⁰⁹ Členské státy, jejichž pokrok v oblasti energie z obnovitelných zdrojů zaostává, musí do jednoho roku provést dodatečná opatření vedoucí k překrytí rozdílu mezi jejich nedostatečným pokrokem a nejbližším referenčním bodem stanoveným ve vnitrostátní orientační trajektorii (viz předchozí kritérium).⁴¹⁰ Demonstrativní výčet těchto opatření je uveden v článku 32 odst. 3 Nařízení o správě energetické unie, podle kterého daný členský stát musí v další integrované zprávě Komisi vysvětlit, jak rozdíl pokryje.⁴¹¹ Pokud tato opatření nevedou k nápravě, Komise použije výše uvedené prostředky – navrhne opatření a uplatní své pravomoci na úrovni Unie.⁴¹² Nařízení

399 Článek 31 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

400 Článek 32 odst. 1 a 2 Nařízení o správě energetické unie.

401 Článek 32 odst. 1 Nařízení o správě energetické unie.

402 Článek 32 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

403 Článek 288 SFEU.

404 Článek 34 odst. 2 písm. b) a článek 9 odst. 3 Nařízení o správě energetické unie.

405 KNODT, Michèle.; RINGEL, Marc.; MÜLLER, Rainer. 'Harder' soft governance in the European Energy Union. In: *Journal of Environmental Policy & Planning* [online]. 2. 7. 2020, 22 (6), [cit. 15. 2. 2023]. s. 787-800. Dostupné z: DOI: 10.1080/1523908X.2020.1781604. s. 792.

406 Ibid. s. 792.

407 Článek 9 odst. 2 Nařízení o správě energetické unie.

408 Zejména pro cíle EU do roku 2030 v oblasti energetické účinnosti a energie z obnovitelných zdrojů.

409 Článek 31 odst. 3 Nařízení o správě energetické unie.

410 Článek 32 odst. 3 Nařízení o správě energetické unie.

411 Článek 32 odst. 5 Nařízení o správě energetické unie.

412 Článek 32 odst. 2 a 6 Nařízení o správě energetické unie.

používá striktní formulaci „Komise navrhne a uplatní“. Pokud tedy nastane nařízením předpokládaná situace, Komise má povinnost prostředky k nápravě použít.

„Navržení opatření a uplatnění pravomocí Komise na úrovni Unie“ může znamenat v kontextu Nařízení o správě energetické unie zejména využití zákonodárné iniciativy. Komise může navrhnout nové legislativní akty, či navrhnout změnu stávajících legislativních aktů, které povedou k dosažení cílů EU v oblasti energetiky a klimatu.⁴¹³ EU si tímto ponechává možnost „přítvrdit“ správu energetické unie, pokud se dosavadní právní úprava ukáže jako nedostatečná.

Pokud Komise zaznamená nedostatečnost jen u některých členských států, přichází v úvahu použití článku 258 SFEU, podle kterého „*má-li Komise za to, že členský stát nesplnil povinnost, která pro něj ze Smluv vyplývá, vydá o tom odůvodněné stanovisko poté, co umožní tomuto státu podat vyjádření. Nevyhoví-li tento stát stanovisku ve lhůtě stanovené Komisí, může Komise předložit věc Soudnímu dvoru Evropské unie.*“ SDEU pak může členskému státu uložit, aby přijal opatření, která vyplývají z rozsudku.⁴¹⁴ Pokud členský stát nevyhoví rozsudku, může SDEU na návrh Komise členskému státu uložit zaplacení paušální částky nebo penále.⁴¹⁵ Úskalím tohoto řešení je délka soudních řízení před SDEU, poněvadž čas hraje důležitou roli v boji proti změně klimatu. Průměrná délka řízení od podání stanoviska Komise do oznámení rozsudku SDEU je 6 let,⁴¹⁶ přičemž integrované vnitrostátní plány se průběžně aktualizují a pokrok členských států má být kontinuální. Může tak dojít například k tomu, že Komise zahájí řízení před SDEU pro porušení povinnosti dosáhnout do roku 2022 podílu na energii z obnovitelných zdrojů minimálně ve výši 18 %, ale SDEU vydá rozsudek až v roce 2028, ve kterém tento referenční bod již nebude relevantní.⁴¹⁷

Vzhledem k tomu, že je správa energetické unie zakotvená v nařízeních, lze teoreticky povinnost vypracovat ambiciózní integrované vnitrostátní plány a příspěvky vymáhat také prostřednictvím vnitrostátních soudů, a to na základě zásady přímého účinku,⁴¹⁸ práva na

413 HANCHER, Leigh. EU Energy Governance—moving targets and flexible ambitions between opacity and opportunism? In: *Yearbook of European Law*. 2022. Oxford Academic [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 1-35. ISSN 2045-0044. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/yel/yeac010>. s. 8, dále OBERTHÜR, Sebastian. Hard or soft governance? the EU's climate and Energy Policy Framework for 2030. In: *Politics and Governance* [online]. 2019, 7 (1), [cit. 15. 2. 2023]. s. 17-27. ISSN: 2183-2463. Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/pag.v7i1.1796>. s. 19.

414 Článek 260 odst. 1 SFEU.

415 Článek 260 odst. 2 SFEU.

416 LENAERTS, Koen.; GUTIÉRREZ-FONZ, José. The General System of EU Environmental Law Enforcement. In: KRÄMER, Ludwig. *Enforcement of Environmental law*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2016. ISBN 9781783479931. s. 358.

417 Orientační trajektorie stanoví do roku 2027 referenční bod minimálně ve výši 65 %.

418 Rozhodnutí SDEU ze dne 5. února 1963 ve věci C-26/62, *van Gend en Loos*, ECLI:EU:C:1963:1.

účinné opravné prostředky⁴¹⁹ a Aarhuské úmluvy.⁴²⁰ Stanovením podrobné a jasné struktury integrovaných plánů (viz předchozí kritérium) a povinnosti zveřejňovat pravidelné zprávy o pokroku členských států EU zvyšuje pravděpodobnost úspěchu klimatických žalob. V této souvislosti lze uvést rozsudek Nejvyššího soudu Irska ve věci *Friends of the Irish Environment v Government of Ireland*,⁴²¹ podle kterého jsou podrobně popsány národní plány upravující způsob, jakým se očekává, že členské státy budou plnit stanovené cíle v oblasti klimatu, předpokladem toho, aby veřejnost mohla posoudit, zda členské státy (resp. jejich vlády) přiměřeně plní klimatické cíle.⁴²²

V rámci posledního kritéria byly představeny prostředky, kterými může EU korigovat členské státy ve snaze dosáhnout společných cílů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti. Správa energetické unie používá primárně prostředky *soft law*, tj. průběžné sledování a hodnocení pokroku členských států Komisí, povinné zveřejňování dokumentů veřejnosti, *blaming and shaming* a doporučení Komise. V případě selhání implementace stanovených cílů členskými státy má nicméně Komise k dispozici také „tvrdší“ prostředky. V této souvislosti může Komise využít zákonodárnou iniciativu ke změně nedostatečné právní úpravy, či zahájit s členským státem řízení o nesplnění povinnosti před SDEU podle článků 258 a 260 SFEU.

4.5. Shrnutí

Tato kapitola se věnovala posouzení mechanismu správy energetické unie. Účelem bylo zjištění, zda je tento mechanismus efektivní ve vztahu k dosahování klimatických cílů v energetice (především v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti). Za tímto účelem byla správa energetické unie zkoumána z hlediska 4 kritérií, kterými byly: 1. forma pramene práva, 2. povaha povinností, 3. jasnost a přesnost formulace povinností a 4. odpovědnost a možnost vynucení povinností.

419 Článek 47 Listiny základních práv EU.

420 Článek 9 odst. 3 Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí přijaté v Aarhusu dne 25. června 1998. Celý text Aarhuské úmluvy v českém překladu viz *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A0517\(01\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A0517(01)&from=CS).

421 Rozsudek Nejvyššího soudu Irska ze dne 24. dubna 2020 ve věci 2018/391 JR, *Friends of the Irish Environment CLG v. The Government of Ireland, et. al.*, [2020] IESC 49.

422 HANCHER, Leigh. EU Energy Governance—moving targets and flexible ambitions between opacity and opportunism? In: *Yearbook of European Law*. 2022. Oxford Academic [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 1-35. ISSN 2045-0044. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/yel/yeac010>. s. 12, dále OBERTHÜR, Sebastian. Hard or soft governance? the EU's climate and Energy Policy Framework for 2030. In: *Politics and Governance* [online]. 2019, 7 (1), [cit. 15. 2. 2023]. s. 17-27. ISSN: 2183-2463. Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/pag.v7i1.1796>. s. 19.

Posouzení prvního kritéria formy pramene práva bylo poměrně jednoduché. Nařízení jsou závazná v celém rozsahu na základě článku 288 SFEU. Jelikož je správa energetické unie zakotvena v nařízení, jsou povinnosti, které stanoví, závazné pro členské státy. Tato skutečnost je jedním z prvků tvrdosti energetické unie.

V rámci druhého kritéria bylo zjištěno, že téměř všechny⁴²³ povinnosti stanovené Nařízením o správě energetické unie mají povahu *obligation of conduct*. Stanoví tedy požadované chování, nikoliv cíle, kterých mají členské státy dosáhnout. Jako příklad lze uvést povinnost pravidelně vypracovávat integrované vnitrostátní plány, povinnost stanovit vnitrostátní příspěvky, povinnost zohlednit doporučení Komise, povinnost pravidelně předkládat integrované zprávy o pokroku a mnoho dalších. Naopak *obligations of result*, tedy povinnosti požadující konkrétní výsledek, jsou stanoveny kolektivně pro všechny členské státy v jiných legislativních aktech⁴²⁴, přičemž příspěvky vedoucí k těmto výsledkům si členské státy samostatně stanoví⁴²⁵ na principu zdola nahoru. Absence povinnosti stanovující konkrétní cíl je prvkem *soft governance*, neboť ponechává vytyčení vnitrostátních cílů zcela v gesci členských států.

Účelem třetího kritéria jasnosti a přesnosti bylo demonstrovat, jak lze podrobnou formulací povinností kompenzovat neurčitě stanovený cíl. Nařízení o správě energetické unie stanoví v příloze I závaznou strukturu integrovaných vnitrostátních plánů, obsahující údaje, které v plánech musí být uvedeny, přesný formát plánů a podklady, ze kterých musí členské státy vycházet při stanovení vnitrostátních příspěvků. Obdobným způsobem jsou vymezeny také požadavky kladené na přípravu integrovaných zpráv o pokroku. Podrobně formulované povinnosti, především ve vztahu k souhrnnému hodnocení pokroku členských států, jsou pak adresované také Komisi. Jasná a přesná formulace povinností nedává členským státům možnost odchýlit se od stanovených požadavků, čímž je vede k řádnému plnění stanovených kolektivních cílů.

Poslední kritérium se zabývalo odpovědností členských států, transparentností a možnostmi vynucení povinností. Tyto aspekty jsou nejdůležitější z hlediska celkové efektivnosti mechanismu správy energetické unie a řádné implementace cílů.

423 Kromě výjimek uvedených v podkapitole 4. 2 Povahy povinností.

424 Viz Směrnice RED II, Směrnice EED, Evropský právní rámec pro klima, Nařízení o sdílení úsilí.

425 Článek 4 Nařízení o správě energetické unie.

Správa energetické unie klade důraz zejména na průběžné sledování implementace integrovaných vnitrostátních plánů prostřednictvím strukturovaného dialogu mezi členskými státy a Komisí.⁴²⁶ Povinnost zveřejňování dokumentů umožňuje sledování implementace i ze strany veřejnosti, čímž je vytvářen prostor pro tzv. *blaming and shaming*, který nutí státy k převzetí odpovědnosti a tlačí je k řádnému plnění povinností. Odpovědnost členských států také posiluje skutečnost, že je správa energetické unie propojená s mezinárodním rámcem ochrany klimatu.⁴²⁷ Povinnosti členských států tady nevedou pouze k dosahování cílů EU, ale také k plnění závazků plynoucích z Rámcové úmluvy a Pařížské dohody.

Co se týče korigování členských států při tvorbě a implementaci integrovaných vnitrostátních plánů, správa energetické unie dává přednost nástrojům *soft governance*. Typickým příkladem je doporučení Komise. Prvek tvrdosti pak představuje požadavek na odůvodnění v případě, že členský stát doporučení Komise nezohlední. Za situace, kdy nařízení stanoví členskému státu povinnost přijmout dodatečná opatření, se správa formou *soft governance* projevuje v ponechání možnosti členskému státu, aby si dodatečná opatření sám stanovil.⁴²⁸

Pouze v případech, které jsou nařízením jasně vymezeny, Komise navrhne opatření a uplatní své pravomoci na úrovni EU k zajištění dosažení cílů v oblasti energetiky a klimatu.⁴²⁹ Komise má povinnost učinit tyto kroky, pokud je neučiní, může to být považováno za nečinnost Komise. Ze svých pravomocí může Komise zejména uplatnit zákonodárnou iniciativu a navrhnout nová legislativní řešení. Vůči jednotlivým členským státům může Komise zahájit řízení o porušení povinnosti před SDEU na základě článku 258 SFEU. Řízení o porušení povinnosti představuje jediný opravdový prostředek vynucení povinností členskými státy. Účinnost tohoto prostředku je nicméně značně snížena délkou řízení před SDEU. Tato skutečnost ve spojení s tím, že lze daný prostředek uplatnit jen ve velmi omezených případech, dává důvod k pochybnostem ohledně efektivity takového prostředku donucení.

426 HANCHER, Leigh. EU Energy Governance—moving targets and flexible ambitions between opacity and opportunism? In: *Yearbook of European Law*. 2022. Oxford Academic [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 1-35. ISSN 2045-0044. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/yel/yeac010>. s. 6.

427 OBERTHÜR, Sebastian. Hard or soft governance? the EU's climate and Energy Policy Framework for 2030. In: *Politics and Governance* [online]. 2019, 7 (1), [cit. 15. 2. 2023]. s. 17-27. ISSN: 2183-2463. Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/pag.v7i1.1796>. S. 24.

428 Článek 32 odst. 4 Nařízení o správě energetické unie.

429 Článek 31 odst. 3 a článek 32 odst. 2 a 6 Nařízení o správě energetické unie.

Správa energetické unie má tedy povahu tzv. *harder soft governance*. Povaha *soft governance* energetické unie se projevuje zejména tím, že „*spočívá na systému koordinace prostřednictvím centrálního vytyčení cílů a decentralizovaných implementačních povinností*“⁴³⁰. Dále se projevuje v potenciální nedostatečnosti prostředků vynucení povinností po členských státech, neboť správa energetické unie je efektivní pouze za předpokladu, že členské státy budou dobrovolně plnit stanovené povinnosti, případně za předpokladu, že k vynucení povinností postačí prostředky politické kontroly. Pokud by však členské státy odmítaly akceptovat jim uložené povinnosti a vést politický dialog, správa energetické unie se může ukázat jako značně neefektivní vzhledem k neexistenci účinných prostředků vynucení. Naopak prvky tvrdosti, tedy *hard governance* energetické unie, lze spatřovat především v závaznosti povinností zakotvených v Nařízení o správě energetické unie a ve velice podrobné a jednoznačné formulaci veškerých povinností, které stanoví.

430 KNODT, Michèle.; RINGEL, Marc.; MÜLLER, Rainer. 'Harder' soft governance in the European Energy Union. In: *Journal of Environmental Policy & Planning* [online]. 2. 7. 2020, 22 (6), [cit. 15. 2. 2023]. s. 787-800. Dostupné z: DOI: 10.1080/1523908X.2020.1781604. s. 792.

Závěr

Klimatická změna je společným problémem lidstva a její řešení se tudíž neobejde bez aktivního zapojení všech států světa. Významným úspěchem v tomto ohledu bylo přijetí Pařížské dohody, kterou byly stanoveny závazné celosvětové mitigační cíle. Na mezinárodní právní úpravu do značné míry navazují klimatické politiky EU, a to ve dvou směrech. Zaprvé, příspěvky v oblasti mitigace musí reflektovat celosvětový cíl stanovený Pařížskou dohodou tak, aby EU dostála svým mezinárodním závazkům. Zadruhé, EU do své politiky přebrala a podrobněji rozpracovala značnou část mechanismů stanovených na mezinárodní úrovni.

Současná evropská strategie mitigace klimatické změny stojí na rámcové politice EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030, kterou tvoří soubor legislativních aktů sekundárního práva. V těchto předpisech jsou zakotveny závazné cíle, jichž má být dosaženo nejpozději do roku 2030, a to v podobě snížení veškerých antropogenních emisí skleníkových plynů v EU alespoň o 55 % oproti roku 1990, zajištění minimálně 32% podílu energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie v EU a zlepšení energetické účinnosti alespoň o 32,5 %.⁴³¹ Celkové snížení emisí o 55 % do roku 2030 je propočítáno tak, aby umožňovalo dosažení dlouhodobého cíle uhlíkové neutrality EU nejpozději do roku 2050. Přejít na uhlíkově neutrální hospodářství do roku 2050 pak navazuje na cíl stanovený Pařížskou dohodou.

Cíle vzešlé z rámcové politiky EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 nejsou stanoveny izolovaně pro jednotlivé hospodářské sektory, ale mají ambici pokrýt veškeré emise skleníkových plynů v EU. Přesto má odvětví energetiky výjimečné postavení v rámci těchto politik, a to s ohledem na formulaci specifických cílů v podobě navýšování energie z obnovitelných zdrojů a zlepšování energetické účinnosti, které stojí vedle obecného cíle snižování emisí. Tyto specifické cíle jsou primárními nástroji snižování emisí v energetickém odvětví, neboť směřují k plnému nahrazení způsobů získávání energie, při kterých dochází k emisím skleníkových plynů. Zbylé emise skleníkových plynů v energetickém sektoru, které nejsou eliminovány přechodem na nízkouhlíkové formy energie, jsou redukovány pomocí EU ETS a systému sdílení úsilí. EU ETS přispívá ke zmírňování změny klimatu tím, že stanoví a reguluje emisní strop pro taxativně stanovená zařízení, která vypouští nejvíce skleníkových plynů v rámci průmyslu. To zahrnuje i některá energetická zařízení, typicky velké elektrárny

⁴³¹ Cíle v oblasti podpory energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti by měly být v budoucnu navýšeny tak, aby reflektovaly cíl 55% snížení.

a teplárny. Prostřednictvím systému emisních povolenek jsou provozovatelé ekonomicky motivováni ke snižování emisí, přičemž dražbou povolenek je zároveň financován přechod na nízkouhlíkové technologie. Ostatní energetická zařízení, která produkují emise, ale nejsou pokryta EU ETS⁴³², podléhají Nařízení o sdílení úsilí. Všechny uvedené nástroje se vzájemně doplňují a fungují jako jeden komplexní systém mitigace klimatické změny v energetice.⁴³³

Podpora energie z obnovitelných zdrojů a zlepšování energetické účinnosti nabízí uhlíkově neutrální alternativu tradičního získávání energie ze spalování fosilních paliv. Klimatická politika EU se řídí principem „energetická účinnost v první řadě,“ což znamená, že opatření energetické účinnosti mají být vždy zohledněna v rámci energetického plánování. Energetická účinnost má být považována za „zdroj energie“ sama o sobě. To například znamená, že je-li možné budovu navrhnout tak, aby se při jejím užívání spotřebovávalo méně energie (třeba zlepšením tepelné izolace vedoucím k úspoře energie potřebné k vytápění), mělo by takové řešení být upřednostněno a ušetřena energie, která může být efektivně využita jinde. Zlepšování energetické účinnosti má vést ke snížení produkce energie pouze na takové množství energie, které je skutečně potřeba, a tím předcházet emisím skleníkových plynů, které by jinak byly vyprodukovány. Energie z obnovitelných zdrojů jde ruku v ruce s energetickou účinností. Tato forma získávání energie nepředstavuje zátěž pro klima, neboť při její produkci nedochází k emisím skleníkových plynů,⁴³⁴ a je navíc trvale udržitelná. Úskalím energie z obnovitelných zdrojů je její nespolehlivost pramenící z toho, že závisí na přírodních a klimatických podmínkách, které jsou proměnlivé. Proto k zajištění bezpečnosti dodávek energie lze uvažovat také o rozšíření jiných způsobů získávání energie, které nepochází z obnovitelných zdrojů, nicméně jsou nízkouhlíkové. Tato kritéria splňuje například jaderná energie, se kterou EU do budoucna počítá, neboť jí zařadila mezi tzv. udržitelné aktivity podle Taxonomie EU.

Cíle v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti jsou formulovány pro všechny členské státy společně, tedy pro celou EU, přičemž výše, jakou mají jednotlivé členské státy k vytyčeným cílům přispívat, je ponechána na jejich uvážení. Za účelem zajištění alespoň minimální výše těchto příspěvků a jejich provádění bylo přijato Nařízení o správě energetické unie. V rámci této práce bylo posuzováno, zda toto nařízení poskytuje dostatečně

432 Tj. neprobíhá v nich žádná z činností vyjmenovaných v Příloze I Směrnice o EU ETS.

433 EU ETS a Nařízení o sdílení úsilí se uplatní také na emise vyprodukované mimo energetický sektor. Do systému mitigačních opatření v EU patří také Nařízení LULUCF, které ovšem nepokrývá energetické odvětví.

434 Výjimkou je spalování biomasy.

účinné prostředky k zajištění řádného plnění vytyčených cílů členskými státy. Stanovení cílů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti je inspirováno Pařížskou dohodou, v rámci které si smluvní strany taktéž stanoví vnitrostátní redukční příspěvky samy na principu zdola nahoru. Paralelu k Pařížské dohodě, respektive Rámcové úmluvě, lze spatřovat také v systému průběžného předkládání plánů a jejich pravidelného monitorování, který je typický pro správu energetické unie.

Z podrobné analýzy Nařízení o správě energetické unie vyplývá, že správa energetické unie má charakter tzv. *harder soft governance*. Je sice zakotvená v závazném právním předpise (nařízení), nicméně nestanoví členským státům konkrétní cíle. Správa energetické unie používá ke koordinaci členských států především povinnosti ve formě *obligation of conduct*, tedy požadovaného chování, které jsou většinou procesního charakteru, čímž je částečně oslabena závaznost stanovených (kolektivních) cílů. Tento nedostatek vyrovnává pomocí velice podrobné a jednoznačné formulace povinností, zejména ve vztahu k integrovaným vnitrostátním plánům, které musí členské státy pravidelně vypracovávat a předkládat Komisi. Nařízení upravuje závaznou strukturu těchto plánů včetně stanovení analytického základu údajů, které mají plány obsahovat. Zejména v případě stanovení vnitrostátních příspěvků v oblasti energie z obnovitelných zdrojů je podrobnou formulací povinností a stanovením přesného výpočtu pro „hypotetickou“ výši příspěvků členským státům v podstatě znemožněno, aby se výrazně odchýlily od požadované úrovně ambicí příspěvků. Pravidelná kontrola implementace vnitrostátních příspěvků je zajišťována předkládáním integrovaných zpráv o pokroku Komisi, ta pak na základě těchto zpráv posuzuje celkový pokrok EU směrem k vytyčeným cílům. V případě zjištění nedostatků Komise vydává doporučení k jejich nápravě. Pokud Komise zjistí podstatné nedostatky v kolektivním provádění společných cílů, uplatní své pravomoci na úrovni EU – tzn. použije zákonodárnou iniciativu ke změně nastavení správy energetické unie tak, aby lépe fungovala, nebo zahájí s konkrétním členským státem řízení u SDEU o porušení povinnosti podle článku 258 SFEU. Tato nápravná opatření nejsou příliš efektivní s ohledem na průměrnou dobu trvání legislativního procesu a řízení před SDEU. Proto je správa energetické unie efektivní pouze za předpokladu, že budou členské státy dobrovolně plnit stanovené povinnosti, případně za předpokladu, že k vynucení povinnosti postačí prostředky politické kontroly či kontroly veřejnosti prostřednictvím tzv. *blaming and shaming*.

Přestože tedy EU disponuje komplexním systémem nástrojů k provádění mitigačních opatření v energetice, naplnění cíle uhlíkové neutrality v roce 2050 se neobejde bez aktivního

příspěví všech členských států. Budou-li však členské státy odpovědně přistupovat ke svým povinnostem stanoveným klimatickým právem EU, můžeme doufat, že úsilí EU půjde příkladem světovému společenství a společnými silami tak překonáme jednu z největších výzev, které jsme kdy byli nuceni čelit.

Seznam použitých zkratek

CO₂ – oxid uhličitý

COP – Konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu

ECCP – Evropský program změny klimatu

ETS – Systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů

EU – Evropská unie

EU ETS – Systém Evropské unie pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů

Euroatom – Evropské společenství pro atomovou energii

Evropský právní rámec pro klima – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999

Fit for 55 – Sdělení Evropské unie Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: „*Fit for 55*“: plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě, KOM/2021/550 konečné znění

HDP – Hrubý domácí produkt

IPCC – Mezinárodní panel pro změnu klimatu

Kjótský protokol – Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu z roku 1997

Komise – Evropská komise

Lisabonská smlouva – Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství (2007/C 306/01)

Nařízení LULUCF – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/841 ze dne 30. května 2018 o zahrnutí emisí skleníkových plynů a jejich pohlcování v důsledku využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví do rámce politiky v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 a o změně nařízení (EU) č. 525/2013 a rozhodnutí č. 529/2013/EU

Nařízení o označování energetickými štítky – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1369 ze dne 4. července 2017, kterým se stanoví rámec pro označování energetickými štítky a zrušuje směrnice 2010/30/EU

Nařízení o sdílení úsilí – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/842 ze dne 30. května 2018 o závazném každoročním snižování emisí skleníkových plynů členskými státy v období 2021–2030 přispívajícím k opatřením v oblasti klimatu za účelem splnění závazků podle Pařížské dohody a o změně nařízení (EU) č. 525/2013

Nařízení o správě energetické unie – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009,

směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OSN – Organizace spojených národů

Rada – Rada Evropské unie

Rámcová úmluva – Rámcová úmluva OSN o změně klimatu z roku 1992

Rozhodnutí ESD – Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 406/2009/ES ze dne 23. dubna 2009 o úsilí členských států snížit emise skleníkových plynů, aby byly splněny závazky Společenství v oblasti snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020

SDEU – Soudní dvůr Evropské unie

SEU – Smlouva o Evropské unii

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

Směrnice EED – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnice 2004/8/ES a 2006/32/ES

Směrnice o ekodesignu – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES ze dne 21. října 2009 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie (přepřacované znění)

Směrnice o energetické náročnosti budov – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/31/EU ze dne 19. května 2010 o energetické náročnosti budov (přepřacované znění)

Směrnice o EU ETS – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES

Směrnice RED I – Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2009/28/ES ze dne 23. dubna 2009 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES

Směrnice RED II – Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (přepřacované znění)

Taxonomie EU – nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 ze dne 18. června 2020 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic a o změně nařízení (EU) 2019/2088, tzv. „Taxonomie EU“

UNEP – Program OSN pro ochranu životního prostředí

USA – Spojené státy americké

WMO – Světová meteorologická organizace

Zelená dohoda – sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zelená dohoda pro Evropu, COM/2019/640 v konečném znění

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BELL, Stuart.; MCGILLIVRAY, Donald. (eds.). *Environmental law*. Ninth edition. New York: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-874832-8.

BOYLE, Alan.; REDGWELL, Catherine. *International Law and the Environment*. Fourth edition. New York: Oxford University Press, 2021. ISBN 978-0-19-959401-6.

CENDRA DE LARRAGÁN, Javier. EU Climate nad Energy Law: challenges for member states. In: PEETERS, Marjan.; STALLWORTHY, Mark. *Climate Law in EU Member states, Towards National Legislation for Climate Protection*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2012, s. 39-66. ISBN 978 1 78100 277 3.

ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-721-7.

DAMOHOŘSKÝ, Milan.; ŠTURMA, Pavel.; ONDŘEJ, Jan. a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí*. I. část (obecná). Beroun: Eva Rozkotová – IFEC, 2008. ISBN 80-903409-2-X.

DAMOHOŘSKÝ, Milan.; ŠTURMA, Pavel.; ONDŘEJ, Jan. a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí*. II. část (zvláštní). Beroun: Eva Rozkotová – IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9.

GARBEN, Sacha. ' Article 191 TFEU'. In: KELLERBAURER, Manuel.; KLAMERT, Marcus.; TOMKIN, Jonathan. *The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights: A Commentary* [online]. New York: Oxford Academic, 2019. [cit. 7. 11. 2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198759393.003.307>.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 8. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-838-9.

KLAMERT. Marcus, ' Article 11 TFEU'. In: KELLERBAURER, Manuel.; KLAMERT, Marcus.; TOMKIN, Jonathan. *The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights: A Commentary* [online]. New York: Oxford Academic, 2019. [cit. 7. 11. 2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198759393.003.83>.

LENAERTS, Koen.; GUTIÉRREZ-FONZ, José. The General System of EU Environmental Law Enforcement. In: KRÄMER, Ludwig. *Enforcement of Environmental law*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2016. ISBN 9781783479931.

MÜLLEROVÁ, Hana. Několik poznámek k formování klimatického práva. In: *Vplyv klimatickej zmeny na právny poriadok*. Bratislavské právnické fórum 2020, Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 6.-7. februára 2020. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta: 2020. s. 12-20. ISBN 978-80-7160-565-2.

PEETERS, Marjan.; STALLWORTHY, Mark. Legal consequences of the Effort Sharing Decision for member states action. In: *Climate Law in EU Member states, Towards National Legislation for Climate Protection*. Edward Elgar Publishing Limited, 2012. s. 15-39. ISBN 978 78100 277 3.

PÍTROVÁ, Lenka. Kapitola 6. Pravomoci Unie. In: TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír, PETRLÍK, David a kol. *Právo Evropské unie*. 3. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-491-6.

POHLMANN, Markus. The European Union Emissions Trading scheme. In: FREESTONE, David.; STRECK, Charlotte. *Legal Aspects of Carbon Trading Kyoto, Copenhagen and beyond*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 337-366. ISBN 978-0-19-956593-1.

TOMÁŠEK, Michal.; TÝČ, Vladimír.; PETRLÍK, David. a kol. *Právo Evropské unie*. 3. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-491-6.

WEISHAAR, Stefan E. *Emissions Trading Design, A critical overview*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2014. ISBN 978 1 78195 221 4.

WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. (eds.). *Essential EU Climate Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2015. ISBN 978 1 78347 057 0.

WOERDMAN, Edwin.; ROGGENKAMP, Martha.; HOLWERDA, Marijn. (eds.). *Essential EU Climate Law*. In: Elgaronline.com [online]. Edward Elgar Publishing Limited, 17. 9. 2021, [cit. 17. 2. 2023]. eISBN 9781788971300. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781788971300>.

Seznam časopiseckých zdrojů

ABBOTT, Kenneth W.; SNIDAL, Duncan. Hard and Soft Law in International Governance. In: *International Organization*. 2000, 54(3). Cambridge University Press, 2003 [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 421-456. Dostupné z: <https://doi.org/10.1162/002081800551280>.

ATTANASIO, Donna. M. Promise, obstacles and hope for new nuclear's role in decarbonisation. In: *Journal of Energy & Natural Resources Law* [online]. Taylor & Francis Online, 25. 8. 2022 [cit. 17. 2. 2023]. s. 1-10. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/02646811.2022.2098613>.

BALOUNOVÁ, Eva. Pařížská dohoda: rok účinnosti se blíží. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s., 2019. 3/2019 [cit. 15. 2. 2023]. s. 11-63. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_53.pdf.

BALOUNOVÁ, Eva. Plní Evropská unie své závazky z Pařížské dohody? Zamyšlení nad cíli do roku 2030. In: JANOVEC, Michal. a kol. *COFOLA 2021, Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců, část 3*. Masarykova univerzita: Brno, 2021. [cit. 19. 2. 2023]. s. 298-325. ISBN 978-80-210-8628-9. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2021/cofola2021-3.pdf>.

BODLE, Ralph.; DONAT, Lena.; DUWE, Matthias. The Paris Agreement: Analysis, Assessment and Outlook. In: *Carbon & Climate Law Review* [online]. 2016, 10 (1) [cit. 15. 2. 2023]. s. 5-22. ISSN 1864-9904. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43860128?seq=3>.

BRANDSEN, Taco.; BOOGERS, Marcel.; TOPS, Pieter. Soft governance, hard consequences: The ambiguous status of unofficial guidelines. In: *Public Administration Review* [online]. 4. 7. 2006, 66 (4), [cit. 15. 2. 2023]. s. 546-553. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00615.x>.

CAJCHANOVÁ, Anna. Systém obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, 2008, 3/2008 [cit. 15. 2. 2023]. s. 3-68. ISSN: 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_24.pdf.

CONVERY, Frank, J. Origins and Development of the EU ETS. In: *Environmental and Resource Economics* [online]. 2009, 43(3) [cit. 19. 2. 2023]. s. 391–412. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10640-009-9275-7>.

HANCHER, Leigh. EU Energy Governance—moving targets and flexible ambitions between opacity and opportunism? In: *Yearbook of European Law*. 2022. Oxford Academic [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 1-35. ISSN 2045-0044. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/yel/yeac010>.

KNODT, Michèle.; RINGEL, Marc.; MÜLLER, Rainer. ‘Harder’ soft governance in the European Energy Union. In: *Journal of Environmental Policy & Planning* [online]. 2. 7. 2020, 22 (6), [cit. 15. 2. 2023]. s. 787-800. Dostupné z: DOI: 10.1080/1523908X.2020.1781604.

KULOVESI, Kati.; OBERTHÜR, Sebastian. Assessing the EU’s 2030 Climate and Energy Policy Framework: Incremental change toward radical transformation?. In: *Review of European, Comparative & International Environmental Law* [online]. Wiley Periodicals LLC, 3. 8. 2020, 29 (2) [cit. 17. 2. 2023]. s. 151-166. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/reel.12358>.

MAGGETTI, Martino. Hard and Soft Governance. In: LYNNGAARD, Kennet.; MANNERS, Ian.; LÖFGREN, Karl. (eds.). *Research Methods in European Union Studies. Palgrave Studies in European Union Politics* [online]. London, Palgrave Macmillan, 2015. [cit. 15. 2. 2023]. s. 252-265. Dostupné z: https://doi.org/10.1057/9781137316967_16.

MAYER, Benoit. Obligations of conduct in the international law on climate change: A defence. In: *Review of European, Comparative & International Environmental Law*. 2018, 27 (2). John Wiley & Sons Ltd [online]. [cit. 15. 2. 2023]. s. 130-140. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/reel.12237>.

NOUICER, Athir. EU treaties, institutions and legislation. In: EUROPEAN UNIVERSITY INSTITUTE (EUI). *The EU Green deal, 2022 ed. Research Project Report. Florence school of regulation* [HANCHER, Leigh.; CONTI, Ilaria.; FERRARI, Albert. (eds.)] [online]. Prosinec 2022, 2022/06 [cit. 15. 2. 2023]. ISSN 978-92-9466-355-9. DOI 10.2870/00714. Dostupné z: <https://www.apren.pt/contents/publicationsothers/fsr-the-eu-green-deal.pdf>.

OBERTHÜR, Sebastian. Hard or soft governance? the EU’s climate and Energy Policy Framework for 2030. In: *Politics and Governance* [online]. 2019, 7 (1), [cit. 15. 2. 2023]. s. 17-27. ISSN: 2183-2463. Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/pag.v7i1.1796>.

THIEFFRY, Patrick. Environmental protection and European Union energy policy: Energy transition after the Paris Agreement. In: *ERA Forum* [online]. 2016, 17 (4) [cit. 17. 2. 2023]. s. 449-465. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-017-0453-8>.

VIHMA, Antto. Analyzing Soft Law and Hard Law in Climate Change. In: HOLLO, Erkki J., KULOVESI, Kati.; MEHLING, Michael. (eds.). *Climate Change and the Law* [online]. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice, 2013. Vol. 21. Dordrecht: Springer. [cit. 15. 2. 2023]. s. 143-164. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-94-007-5440-9_7.

WEWERINKE-SINGH, Margaretha.; DOEBBLER, Curtis FJ. The Paris Agreement: Some Critical Reflection on Proces and Substance. In: *University of New South Wales Law Journal* [online]. 2016, 39 (4) [cit. 15. 2. 2023]. s. 1486-1517. ISSN 0313-0096. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2884196.

ŽÁKOVSKÁ, Karolina.; RUFER, Daniel. „Fit for 55“ legislativní balíček, který bere změnu klimatu vážně. In: *České právo životního prostředí* [online]. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s., 2021, 3/2021, [cit. 15. 2. 2023]. s. 18-63. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_61.pdf.

Seznam použitých internetových zdrojů

ALLIANCE OF SMALL ISLAND STATES. About us. In: *Aosis.org* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.aosis.org/about/chair-of-aosis/>.

BALOUNOVÁ, Eva. *Právní úprava ochrany klimatu v návaznosti na Pařížskou dohodu*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/110154/140077596.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

CIUCCI, Matteo. Energetická účinnost. In: *Fakta a čísla o Evropské unii. Evropský parlament, Europarl.europa.eu* [online]. září 2022 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/69/energeticka-ucinnost>.

EUR-LEX. Ekodesign energetických spotřebičů. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 25. 8. 2015 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/eco-design-for-energy-using-appliances.html>.

EUR-LEX. Shrnutí právních předpisů EU – Životní prostředí a změna klimatu. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/content/summaries/summary-20-expanded-content.html>.

EUROPEAN ENVIRONMENTAL AGENCY. EEA greenhouse gases - data viewer. In: *Eea.europa.eu* [online]. 13. 4. 2021 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/greenhouse-gases-viewer>.

EUROPEAN ENVIRONMENTAL AGENCY. EU achieves 20-20-20 climate targets, 55 % emissions cut by 2030 reachable with more efforts and policies. In: *Eea.europa.eu* [online]. 26. 10. 2021, [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/highlights/eu-achieves-20-20-20>.

EUROSKOP.; ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. Jednání o klimatu: od Stockholmu přes Kjóto a Dauhá k Paříži. In: *Euroskop.cz* [online]. 11.12.2020 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2020/12/11/jednani-o-klimatu-od-stockholmu-pres-kjoto-a-dauha-k-parizi/>.

EUROSTAT STATISTICS EXPLAINED. Greenhouse gas emission statistics - emission inventories. In: *Ec.europa.eu* [online]. červen 2022 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Greenhouse_gas_emission_statistics_-_emission_inventories.

EVROPSKÁ KOMISE. 2020 climate & energy package. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2020-climate-energy-package_en.

EVROPSKÁ KOMISE. 2030 climate & energy Framework. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en.

EVROPSKÁ KOMISE. Effort sharing 2021-2030: targets and flexibilities. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/effort-sharing-member-states-emission-targets/effort-sharing-2021-2030-targets-and-flexibilities_en.

EVROPSKÁ KOMISE. Energy efficiency first principle. In: *Energy.ec.europa.eu* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/energy-efficiency-targets-directive-and-rules/energy-efficiency-first-principle_en.

EVROPSKÁ KOMISE. European Climate Change Programme. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-change-programme_en.

EVROPSKÁ KOMISE. EU Emissions Trading System (EU ETS). In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en#a-cap-and-trade-system.

EVROPSKÁ KOMISE. Market Stability Reserve. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/market-stability-reserve_en.

EVROPSKÁ KOMISE. MEMO/04/43 Kyoto Protocol. In: *Ec.europa.eu* [online]. Brusel, 4. 3. 2004 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_04_43.

EVROPSKÁ KOMISE. Revision for phase 4 (2021-2030). In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/revision-phase-4-2021-2030_en.

EVROPSKÁ KOMISE. Update of the nationally determined contribution of the European Union and its Member States. In: *UNFCCC.int* [online]. 17. 12. 2020 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/EU_NDC_Submission_December%202020.pdf.

EVROPSKÝ PARLAMENT. Taxonomie: Poslanci nejsou proti zahrnutí činností v oblasti zemního plynu a jaderné energie. In: *Zpravodajství – Evropský parlament. Europarl.europa.eu* [online]. 6. 7. 2022 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20220701IPR34365/taxonomie-poslanci-nejsou-proti-zahrnuti-zemniho-plynu-a-jaderne-energie>.

EVROPSKÁ RADA. Balíček „Fit for 55“. In: *Consilium.europa.eu* [online]. 12. 1. 2023 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>.

EVROPSKÁ RADA. Čistá energie. In: *Consilium.europa.eu* [online]. 24. 11. 2022 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/clean-energy/>.

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO OBLAST KLIMATU (EVROPSKÁ KOMISE). The European Union, Iceland and Norway agree to deepen their cooperation in climate action. In: *Climate.ec.europa.eu* [online]. 25. 10. 2019 [cit. 7. 2. 2023]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/european-union-iceland-and-norway-agree-deepen-their-cooperation-climate-action-2019-10-25_en.

IPCC, 2006: *IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories, Volume 2, Energy* [EGGELSTON, Simon.; BUENDIA.; Leandro.; MIWA, Kyoko.; NGARA, Todd.; TANABE, Kiyoto.(eds.)]. Institute for Global Environmental Strategies (IGES), 2006. [cit. 7. 2. 2023]. ISBN 4-88788-032-4. Dostupné z: https://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/2006gl/pdf/2_Volume2/V2_1_Ch1_Introduction.pdf.

IPCC, 2018: Summary for Policymakers. In: *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5 °C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty* [MASSON-DELMOTTE, Valérie.; ZHAI, Panmao.; PÖRTNER, Hans-Otto.; ROBERTS, Debra.; SKEA, Jim.; SHUKLA, Priyadarshi. R.; PIRANI, Anna.; MOUFOUMA-OKIA, Wilfran.; PÉAN, Clotilde.; PIDCOCK, Roz.; CONNORS, Sarah.; MATTHEWS, Robin, J. B.; CHEN, Yang.; ZHOU, Xiao.; GOMIS, Melissa Ines.; LONNOY, Elizabeth.; MAYCOCK, Tom.; TIGNOR, Melinda.; WATERFIELD, Tim. (eds.)]. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2018. [cit. 7. 2. 2023]. s. 3-24. DOI 10.1017/9781009157940.001. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2022/06/SPM_version_report_LR.pdf.

IPCC, 2022: Annex I: Glossary [VAN DIEMEN, Renée.; MATTHEWS, Robin, J. B.; MÖLLER, Vincent.; FUGLESTVEDT, Jan, S.; MASSON-DELMOTTE, Valérie.; MÉNDEZ, Carlos.; REISINGER, Andy.; SEMENOV, Sergey. (eds.)]. In: *IPCC, 2022: Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth*

Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [SHUKLA, Priyadarshi. R.; SKEA, Jim.; SLADE, Raphael.; AL KHOURDAJIE, Alaa.; VAN DIEMEN, Renée.; MCCOLLUM, David.; PATHAK, Minal; SOME, Shreya.; VYAS, Purvi.; FRADERA, Roger.; BELKACEMI, Malek.; HASIJA, Apoorva.; LISBOA, G.; LUZ, Sigourney.; MALLEY, Juliette.; (eds.)]. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2022. [cit. 7. 2. 2023]. DOI 10.1017/9781009157926.020. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/downloads/report/IPCC_AR6_WGIII_FullReport.pdf.

IPCC, 2022: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [SHUKLA, Priyadarshi. R.; SKEA, Jim.; SLADE, Raphael.; AL KHOURDAJIE, Alaa.; VAN DIEMEN, Renée.; MCCOLLUM, David.; PATHAK, Minal; SOME, Shreya.; VYAS, Purvi.; FRADERA, Roger.; BELKACEMI, Malek.; HASIJA, Apoorva.; LISBOA, G.; LUZ, Sigourney.; MALLEY, Juliette.; (eds.)]. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2022. [cit. 7. 2. 2023]. DOI 10.1017/9781009157926. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/downloads/report/IPCC_AR6_WGIII_FullReport.pdf.

IPCC, 2022: Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [SHUKLA, Priyadarshi. R.; SKEA, Jim.; SLADE, Raphael.; AL KHOURDAJIE, Alaa.; VAN DIEMEN, Renée.; MCCOLLUM, David.; PATHAK, Minal; SOME, Shreya.; VYAS, Purvi.; FRADERA, Roger.; BELKACEMI, Malek.; HASIJA, Apoorva.; LISBOA, G.; LUZ, Sigourney.; MALLEY, Juliette.; (eds.)]. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2022. [cit. 7. 2. 2023]. DOI 10.1017/9781009157926.001. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/downloads/report/IPCC_AR6_WGIII_SummaryForPolicymakers.pdf.

IPCC. About the IPCC. In: *Ipcc.ch* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/about/>.

IPCC. History of the IPCC. In: *Ipcc.ch* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/about/history/>.

KOŁODZIEJSKI. Marek. Just transition fund. In: *Europarl.europa.eu* [online]. Březen 2022 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_3.1.10.pdf.

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. Označování výrobků energetickými štítky. In: *Mpo.cz* [online]. 1. 9. 2021 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z <https://www.mpo.cz/cz/energetika/energeticka-ucinnost/ekodesign-a-energeticke-stitkovani-vyrobku/oznacovani-vyrobku-energetickymi-stitky--250358/>.

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. Vnitrostátní plán České republiky v oblasti energetiky a klimatu. In: *Mpo.cz* [online]. 14. 1. 2020 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/energetika/strategicke-a-koncepcni-dokumenty/vnitrostatni-plan-ceske-republiky-v-oblasti-energetiky-a-klimatu--252016/>.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Klimaticko-energetický balíček do roku 2020. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/klimaticko_energeticky_balicek_2020.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Pařížská dohoda. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Seznam zařízení v EU ETS a aktuální čísla povolení. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/seznam_zarizeni_euets.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Unijní program LIFE. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z https://www.mzp.cz/cz/komunitarni_program_life.

OUR WORLD IN DATA. Per capita CO2 emissions. In: *Ourworldindata.org* [online]. University of Oxford, Oxford Martin school. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/grapher/co-emissions-per-capita?tab=chart&country=CZE~AUT~BEL~HRV~CYP~DNK~EST~FIN~European+Union>

+%2827%29~FRA~DEU~GRC~HUN~IRL~ITA~LVA~LTU~LUX~MLT~NLD~POL~PRT~ROU~SVK~SVN~ESP~SWE.

OUR WORLD IN DATA. Per capita CO2 emissions. In: *Ourworldindata.org* [online]. University of Oxford, Oxford Martin school. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://ourworldindata.org/grapher/co-emissions-per-capita?tab=chart&country=European+Union+%2827%29~OWID_WRL.

PRACTICAL LAW ENVIRONMENT. EU Emissions Trading System (EU ETS) toolkit. In: *Thomson Reuters – Practical law* [online]. RESOURCE ID 5-205-2952. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-205-2952?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=\(sc.Default\)&ppcid=12adf587880f4ae887b70c6abbf85d2a&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-205-2952?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=(sc.Default)&ppcid=12adf587880f4ae887b70c6abbf85d2a&comp=pluk).

PROTIVÍNSKÝ, Tomáš. Jak fungují evropské emisní povolenky? In: *Fakta o klimatu* [online]. 13. 6. 2021 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/explainery/emisni-povolenky-ets>.

SLOVÁK, Daniel. *Právní regulace systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů*. Brno, 2020. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/nm69h/Diplomova_prace.pdf.

STAPLES, Chris.; PRACTICAL LAW ENVIRONMENT. EU Emissions Trading System (EU ETS): Phase III (2013-20). In: *Thomson Reuters – Practical Law* [online]. 2021. RESOURCE ID 3-512-5828. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-512-5828?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=\(sc.Default\)&ppcid=02dd7998bda54c5e946df31c95e2db8d&comp=pluk&firstPage=true&OWSessionId=cc21f0fe6aed419a97b0299dcf8692fc&skipAnonymous=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-512-5828?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&contextData=(sc.Default)&ppcid=02dd7998bda54c5e946df31c95e2db8d&comp=pluk&firstPage=true&OWSessionId=cc21f0fe6aed419a97b0299dcf8692fc&skipAnonymous=true).

STATISTA. Emissions in the EU - Statistics & Facts. In: *Statista.com* [online]. 8. 2. 2023 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.statista.com/topics/4958/emissions-in-the-european-union/#topicHeader__wrapper.

SVÍTIL, Radek.; POLÁK, Michael. Co přináší Kjótský protokol? In: *Ekolist.cz* [online]. 15. 2. 2005 [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol>.

THOMSON REUTERS. WESTLAW. Carvalho v European Parliament (T-330/18). In: *Thomson Reuters – WESTLAW EDGE UK* [online]. 2019, [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I6EC2006083C311E981AEA2804FBF5C47/View/FullText.html?skipAnonymous=true&transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I6EC2006083C311E981AEA2804FBF5C47/View/FullText.html?skipAnonymous=true&transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&comp=pluk).

Seznam použitých mezinárodních úmluv

CONFERENCE OF THE PARTIES. Further advancing the Durban Platform. Decision 1/CP.19. In: *UNFCCC.int* [online]. 23. 11. 2013 [cit. 15. 2. 2023]. FCCC/CP/2013/10/Add.1. Dostupné z: <https://unfccc.int/resource/docs/2013/cop19/eng/10a01.pdf>.

CONFERENCE OF THE PARTIES. Nationally determined contributions under the Paris agreement. Synthesis report by the Secretariat. In: *UNFCCC.int* [online]. 26. 10. 2022 [cit. 15. 2. 2023]. FCCC/PA/CMA/2022/4. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2022_04.pdf.

Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu přijatý v Kjótu dne 11. 12. 1997. Celý text Kjótského protokolu v českém překladu viz MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN změně klimatu. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2023]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf).

Pařížská dohoda přijatá v Paříži dne 12. 12. 2015 v rámci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu. Celý text Pařížské dohody v českém překladu viz MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Pařížská dohoda. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2023]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/parizska_dohoda/\\$FILE/OEOK-Cesky_preklad_dohody-20160419.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/parizska_dohoda/$FILE/OEOK-Cesky_preklad_dohody-20160419.pdf).

Rámcová úmluva Organizace spojených národů o změně klimatu přijatá v Rio de Janeiro v červnu roku 1992. Celý text Rámcové úmluvy v českém překladu viz MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. In: *Mzp.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2023]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/\\$FILE/OMV-cesky_umluva-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/$FILE/OMV-cesky_umluva-20081120.pdf).

Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí přijata v Aarhusu dne 25. června 1998. Celý text v českém překladu viz *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A0517\(01\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A0517(01)&from=CS).

Seznam použitých právních předpisů a ostatních aktů EU

Doporučení Komise (EU) 2021/1749 k Zásadám „energetická účinnost v první řadě“: od principu k praxi – Pokyny k uplatňování zásady při rozhodování v odvětví energetiky i mimo něj. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 28. 9. 2021 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021H1749&from=CS>.

Listina základních práv Evropské unie, 2016/C 202/02.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1369 ze dne 4. července 2017, kterým se stanoví rámec pro označování energetickými štítky a zrušuje směrnice 2010/30/EU („Nařízení o označování energetickými štítky“).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013 („Nařízení o správě energetické unie“).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/842 ze dne 30. května 2018 o závazném každoročním snižování emisí skleníkových plynů členskými státy v období 2021–2030 přispívajícím k opatřením v oblasti klimatu za účelem splnění závazků podle Pařížské dohody a o změně nařízení (EU) č. 525/2013 („Nařízení o sdílení úsilí“).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 ze dne 18. června 2020 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic a o změně nařízení (EU) 2019/2088, tzv. („Taxonomie EU“).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 („Evropský právní rámec pro klima“).

Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2021/783 ze dne 29. dubna 2021 o zavedení Programu pro životní prostředí a oblast klimatu (LIFE) a o zrušení nařízení (EU) č. 1293/2013 („Nařízení LIFE“).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/841 ze dne 30. května 2018 o zahrnutí emisí skleníkových plynů a jejich pohlcování v důsledku využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví do rámce politiky v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 a o změně nařízení (EU) č. 525/2013 a rozhodnutí č. 529/2013/EU („Nařízení LULUCF“).

Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2022/ 1214, kterým se mění nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2021/2139, pokud jde o hospodářské činnosti v některých odvětvích energetiky, a nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2021/2178, pokud jde o specifické zveřejňování informací v souvislosti s těmito hospodářskými činnostmi.

Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (EU) 2018/1999 (evropský právní rámec pro klima), COM/2020/80 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 4. 3. 2020 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0080&from=CS>.

Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o správě energetické unie, COM/2016/759 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 30. 11. 2016. [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f9f04518-b7dc-11e6-9e3c-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF.

Návrh Směrnice Evropského Parlamentu a Rady o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů, COM/2008/19 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 23. 1. 2008 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008PC0019&from=en>.

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1814 o vytvoření a uplatňování rezervy tržní stability pro systém Unie pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně směrnice 2003/87/ES.

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 406/2009/ES ze dne 23. dubna 2009 o úsilí členských států snížit emise skleníkových plynů, aby byly splněny závazky Společenství v oblasti snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020.

Rozhodnutí Rady (EU) 2016/1841 ze dne 5. října 2016, o uzavření Pařížské dohody přijaté v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu jménem Evropské unie.

Rozhodnutí Rady ze dne 25. dubna 2002 o schválení Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu jménem Evropského společenství a o společném plnění závazků z něj vyplývajících, 2002/358/ES.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Plán přechodu na nízkouhlíkové hospodářství do roku 2050, KOM/2011/112 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 8. 3. 2011 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0112&from=CS>.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Rámcová politika v oblasti klimatu a energetiky v období 2020-2030, COM/2014/15, v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 22. 1. 2014 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0015&from=EN>.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zelená dohoda pro Evropu, COM/2019/640 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 11. 12. 2019 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF.

Smlouva o Evropské unii.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES (Směrnice o EU ETS).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES ze dne 21. října 2009 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie (přepřacované znění) (Směrnice o ekodesignu).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2009/28/ES ze dne 23. dubna 2009 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES (Směrnice RED I).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2009/29/ES ze dne 23. dubna 2009, kterou se mění směrnice 2003/87/ES s cílem zlepšit a rozšířit systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/31/EU ze dne 19. května 2010 o energetické náročnosti budov (přepřacované znění) (Směrnice o energetické náročnosti budov).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES (Směrnice EED).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (přepřacované znění) (Směrnice RED II).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/410 ze dne 14. března 2018, kterou se mění směrnice 2003/87/ES za účelem posílení nákladově efektivních způsobů snižování emisí a investic do nízkouhlíkových technologií a rozhodnutí (EU) 2015/1814.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/844 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 2010/31/EU o energetické náročnosti budov a směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti.

Směrnice Rady 2009/119/ES ze dne 14. září 2009, kterou se členským státům ukládá povinnost udržovat minimální zásoby ropy nebo ropných produktů.

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. října 2018 o Konferenci OSN o změně klimatu konané v roce 2018 v Katovicích, Polsko, (COP24) (2018/2598(RSP), 2020/C 345/07. In: *EUR-*

Lex: Přístup k právu Evropské unie [online]. 25. 10. 2018 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018IP0430&from=CS>.

Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě: Zpráva o fungování evropského trhu s uhlíkem, COM/2019/557 v konečném znění. In: *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 31. 10. 2019 [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2019:0557:FIN:CS:PDF>.

Seznam použité judikatury

Rozhodnutí SDEU ze dne 28. července 2016 ve věci C-457/15, *Vattenfall Europe Generation proti Německu*, ECLI:EU:C:2016:613.

Rozhodnutí SDEU ze dne 8. května 2019 ve věci T-330/18, *Carvalho a další v. Parlament a Rada*, ECLI:EU:T:2019:324.

Rozhodnutí SDEU ze dne 5. února 1963 ve věci C-26/62, *van Gend en Loos*, ECLI:EU:C:1963:1.

Rozsudek Nejvyššího soudu Irska ze dne 24. dubna 2020 ve věci 2018/391 JR, *Friends of the Irish Environment CLG v. The Government of Ireland, et. al.*, [2020] IESC 49.

Seznam ostatních zdrojů

GUTERRES, António. Prohlášení šéfa OSN ke zprávě IPCC: Zmírňování (mitigace) změny klimatu, v českém překladu. In: *Osn.cz* [online]. 4. 4. 2022 [cit. 17. 2. 2023]. Dostupné z: <https://osn.cz/prohlaseni-sefa-osn-ke-zprave-ipcc-zmirmovani-mitigace-zmeny-klimatu/>.

Mitigace klimatické změny v oblasti energetiky z pohledu práva Evropské unie

Abstrakt

Klimatická změna je celosvětovým problémem, kterému lze předcházet pouze systematickou změnou v řadě oblastí lidské činnosti. Stěžejním prvkem mitigace změny klimatu jsou pak opatření v energetickém sektoru, neboť právě energetika produkuje největší množství emisí skleníkových plynů ze všech hospodářských sektorů. EU proto v rámci své klimatické politiky věnuje mitigačním opatřením v energetice značnou pozornost. Současná rámcová politika EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 tedy obsahuje nejen cíl v podobě snižování emisí skleníkových plynů, ale stanoví také závazné cíle v oblasti zvyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie v EU a v oblasti zlepšování energetické účinnosti. Cílem této diplomové práce je vysvětlit komplexní systém mitigace klimatické změny v energetice upravený právem EU. Klimatické právo EU navazuje na mezinárodní právní úpravu, proto jsou v této práci nejprve představeny základní instrumenty klimatického práva přijaté na mezinárodní úrovni a teprve poté je podrobně rozebrána evropská právní úprava. V této souvislosti jsou popsány současné klimatické cíle vyplývající jak z mezinárodní úpravy, tak z evropské právní úpravy. V rámci práva EU je pak blíže vysvětleno fungování právních nástrojů, které přispívají ke zmírňování změny klimatu prostřednictvím redukování emisí skleníkových plynů v energetickém průmyslu, kterými jsou přechod na uhlíkově neutrální formy energie, zlepšování energetické účinnosti, ekonomická motivace znečišťovatelů ke snižování emisí prostřednictvím systému obchodování s emisními povolenkami a systém sdílení úsilí. Nakonec je pozornost věnována Nařízení o správě energetické unie, které koordinuje členské státy při dosahování klimatických cílů. Cílem poslední kapitoly této práce je zhodnocení, zda správa energetické unie disponuje účinnými prostředky k zajištění řádného plnění stanovených cílů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti členskými státy.

Klíčová slova: mitigace klimatické změny, energetická účinnost, energie z obnovitelných zdrojů, správa energetické unie, Rámcová politika EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030

Mitigation of Climate Change in the Energy Sector from the European Union Law Perspective

Abstract

Climate change is a global problem that can only be prevented through a systematic change in a number of areas of human activity. The key element in climate change mitigation is the measures taken in the energy sector, as the energy sector produces the largest amount of greenhouse gas emissions compared to other economic sectors. Therefore, the EU pays considerable attention to mitigation measures in the energy sector in its climate policy. The 2030 Climate & Energy Framework not only outlines the objective of reducing greenhouse gas emissions, but also prescribes binding targets on increasing the share of renewable energy in the final energy consumption in the EU and on improving energy efficiency. The aim of this master's thesis is to explain the complex climate change mitigation system in the energy sector as regulated by the EU law. The EU climate law stems from international legislation, therefore, this thesis first focuses on the basic instruments of the climate law that were adopted at the international level, and following that, it analyses the European legislation in detail. In this context, the current climate targets resulting from both international regulation and European legislation are described. The functioning of legal instruments under the EU law that contribute to climate change mitigation by reducing greenhouse gas emissions in the energy sector is analysed in more detail, such as the transition to carbon-neutral forms of energy, improving energy efficiency, the economic motivation of polluters to reduce emissions through the EU Emissions trading system and the Effort sharing. Finally, the thesis focuses on the Governance of the Energy Union, which coordinates member states in achieving climate targets. The last chapter discusses whether the Energy Union has sufficiently efficient means to ensure that the member states properly fulfil the climate targets in the areas of renewable energy and energy efficiency.

Keywords: mitigation of climate change, energy efficiency, renewable energy, Governance of the Energy Union, 2030 Climate and Energy Framework EU